

CODEX

CANONUM ECCLESIASTICORUM

DIONIYSII EXIGUI

sive

CODEX CANONUM VETUS

ECCLESIAE ROMANÆ.

EX TOMO II CONCILIORUM GALLIÆ JACOBI SIRMONDI

Societ. Jesu presbyteri. pag. 117.

De Codice Canonum qui Carolo Magno regi, cùm Romæ esset, ab Hadriano papa oblatus est, anno Christi, ut conjectura est, 787.

Edita est superioribus annis primum Ingolstadii A
tomo VI Antiquæ Lectionis, deinde Coloniæ tomo III
Conciliarum, Epitome canonum Orientalium et Afri-
canorum, cum titulo, qui hanc ab Hadriano papa
Carolo Magno regi, cum Romæ esset, ad usum Occi-
dentalium Ecclesiarum oblata significat. Atqui Ca-
rolo constat oblata fuisse non epitomen, sed inte-
gram collectionem, tum canonum ex quibus epitome
illa deinceps confata est, tum decretorum etiã pon-
tificum, a Siricio ad Gregorium juniorem. Denique
illum ipsum Carolo datum esse librum, qui CODEX
CANONUM a Nicolao papa dicitur 519, cap. Si Roma-
norum; quique Mogontie primum excusus anno 1525,
in editione postea Parisiensi inscriptus est, *Codex
Canonum vetus Ecclesiæ Romanæ*. Hoc enim decla-
rant plerima quæ in bibliothecis Gallicæ visuntur, B
collectionis hujus exemplaria: quorum in fronte, ve-
lut oblata muneris dedicatio præfixa est, Hadriani ad
Carolus epistola, quæ primis singulorum versuum
litteris hunc titulum reddit, DOMNO EXCELL. FRATRO
CARULO REGI HADRIANUS PAPA. Epistola autem ipsa sic
habet, tum in aliis passim, ut dixi, tum in vetustis-
simo S. Germani codice, Caroli ipsius Magni tempori-
bus, anno regni ejus 37, id est Christi 805.

EPISTOLA HADRIANI PAPÆ

AD CAROLUM MAGNUM REGEM,

Quæ in antiquis exemplaribus ejus Codici Canonum
præponitur.

- Divina fulgens doctrina sceptrâ præcellit regni,
- Origo regum felix, semper genitura beata,
- ≡ Molem perspicuum legis gratiam laudis habere
- Iusto gignitur rege Ecclesiæ ulmæ defensor,
- ≡ Nunquam enim vinci potest disciplina celestis,
- Olim jam sumens paterni triumphans regni

- ≡ Exemplum, quo devota fides victoria gaudet,
- Christo juvante, ac beato clavigero Petro,
- Cunctas adversas gentes regalibus subdit plantis.
- ≡ En radix beata instar contulsi prole.
- Læta Deum colere, legem semper amare divinam,
- Laudabilem servare fidem, sanctamque defendere
vitam,
- ≡ Factorem prorsus habens janitorem in triumphis
cæli.
- Ipsius freta virtute victrix persistit semper.
- Lumen sequens doctrinæ fidei apostolicæ sedis,
- In hanc sanctam sedem magnus rex Carolus splendet.
- Omnibus per eum dilata bonis triumphat ubique,
- Cæleste semper in his habere meruit regnum.
- ▷ Arma sumens divina gentes calcavit superbas.
- ≡ Reddidit prisca dona Ecclesiæ matri suæ,
- Urbesque magnas, fines simul et castra diversa.
- Langobardam ac Erulam virtute divina prostravit
gentem.
- Ovans amplectitur fidem, quam suscepit ab avis.
- ≡ Magna pronuptia hæc in toto rutilat mundo:
- ▷ Altus, nobilis, nitens, regit diversu regna.
- Gaudens celer ad limina venit apostolorum sospes,
- ≡ Nimis laudibus hymnisque populo celebratur ab
omni.
- Obnixæ pro se summum orare antistitem poscit,
- ≡ Redimi sibi noxas a juventute commissas.
- ≡ Exutus suffragiis almis spondebat lingua magistrâ
- Gentium servare sanctæ Ecclesiæ in ævo Romanæ,
- C — Iustitiam almi Petri sui protectoris tueri
- ≡ Habilem ut super donans in ejus confessione libavit.
- ▷ Adhæc Hadrianus præsul Christi prædixit trium-
phos,

- U *Dextera protegi diu divina Petro comitante Pauloque.*
 W *Romphæam victoriæ donantes, atque pro te dimi-*
     cantes,
 I *Illæsus cum tuis victor manebis, nempe per ipsos*
 V *Aditum petunt urbis Papæ te ingredi victorem.*
 N *Nepa perfidi regis calcabis Desiderii colla,*
 A *Vires ejus prosternens merges baratro profundi.*
 S *Septus Langobardorum regno, munus reddes tuum*
 P *Pollicita sacra dona clavigeri aula Petri, j*
 V *Amplius donans tibi victoriam, simulque honorem*
 P *Per sæcla regnare cum tuis hic, in futuroque soboli.*
 V *A lege nunquam discede, hæc observans statuta.*

Hactenus Hadriani epistola, ut ex corruptis exemplaribus elici potuit. Quod vero ad tempus atinet, cum Carolus ter in Urbem Hadriano superstite venerit, anno nimirum 774, cum Papiam obsideret, anno iterum 781, cum ejus filii Pivinus Italiæ, Ludovicus Aquitanicæ reges ab Hadriano inuncti sunt, anno denique 787, cum inde Capuam quoque, ac Beneventum adversus Grimoaldum ducem profectus est: nos, tametsi res incerta est, codicem Hadriani ad postremam potius protectionem referendum duximus, quam quod aliis placuit ad primam, cui multa, quæ in ejus epistola leguntur, convenire vix possint.

LECTORI.

Codicem seu Collectionem canonum ecclesiasticorum Dionysii Exigui, cujus index tantum ex cod. ms. eruditissimi viri Nic. Fabri an. 1609 primum editus est, integrum nunc tibi damus ex alio veteri cod. ms. bibliothecæ cl. v. Christophori Justelli, omnium quæ Latine exstant, juris canonici antiquissimum monumentum: quod quidem ab hoc fonte haustum esse nemini dubium est. Continet autem hæc collectio eosdem fere conciliorum canones quos Græcus Ecclesiæ universæ Codex, ab eodem Justello anno 1610 editus; canones præterea qui dicuntur Apostolorum quinquaginta, Sardicensis etiam 21, et Africanarum, sive Carthaginesium synodorum capitula 138 complectitur. Hujus non obscure meminit Hincmarus Rhemensis archiepiscopus in opusc. 55 capitul. adversus Hincmarum Laudunensem episcopum, cap. 43, his verbis: *Qui sunt illi, inquit, quos et apostolica sedes, et omnes episcopi per universum orbem, et omnis Ecclesia catholica canones appellant, qui que a Nicæno concilio, quod primum in nostris codicibus, quos ab apostolica sede majores nostri acceperunt sequendos, per ordinem usque ad Africanum concilium, pro canonibus recipiendis, venerandis et observandis, retinent?* Is vero est Dionysius Exiguus, qui, omissa profana annorum numeratione per olympiades, vel consules, vel indictiones, primus ab Incarnatione Christi tempora prænotare cœpit, et cyclum paschalem 95 annorum descripsit, sub consulatu, non Fl. Mavortii, ut scribit Marianus Scotus in Chronico ann. 527, sed Fl. Philoxeni et Anicii Probi junioris indictione 3, hoc est anno Christi 525, ut ipse Dionysius testatur in epistola paschali prima ad Petronium episcopum, nuper a doctissimo Petavio ex cod. ms. primum edita: in qua etiam ex sacris canonibus, hoc est ex ipso veteri Codice Canonum quem nunc edimus, atque ex sua interpretatione, citat canonem 79, qui primus Antiocheni concilii esse reperitur. Ex quibus confirmatur ordo et numerus canonum in illo servatus, atque ex iis colligi potest canones hosce ecclesiasticos jam ante ex Græcis exemplaribus Dionysium transtulisse. Quis autem fuerit Græcæ illius antiquæ collectionis canonum auctor, quæ a Nicæno usque ad Constantinopolitanum concilium protenditur, cujus translationem suscepit ipse Dionysius, ignoratur.

PATROL LXVII.

Illud tamen liquido constat, concilio Chalcedonense antiquiorem fuisse, in cujus actione 4, 11 et 13, ex ipsa ante jam facta collectione, communi majorum auctoritate probata, quinque canones, 4 videlicet, 83, 84, 95 et 96, qui 4 Nicæni, et 4, 5, 16 et 17 Antiocheni concilii esse reperiuntur, lectos ac citatos fuisse compertum est. Qui quidem canones, eodem ordine, atque continuata, nec interrupta numerorum serie (quam veteres consequentiam regularem vocant), exstant in Codice Græco canonum Ecclesiæ universæ, et in hac Latina Dionysii Exigui collectione. Sed et ante Ephesinum concilium, Græcam illam collectionem factam fuisse, ex epistola a Dionysio ipso huic codici præfixa, planum est: qua videlicet canones a Nicæno cæterisque consequentibus conciliis, quæ ante illud vel postmodum facta sunt, usque ad concilium Constantinopolitanum II œcumenicum, sub ipso ordine numerorum, id est a primo capitulo usque ad centesimum sexagesimum quintum, enumerat. Quinam autem sint illi 165 canones, facile est ex conciliorum ordine et canonum consequentia, quibus constabat antiquus ille codex, cuivis dignoscere. Nam 20 canones concilii Nicæni, 24 Ancyrani, 14 Neocæsariensis, 20 Gangrensis, 25 Antiocheni, 59 Laodiceni, 3 Constantinopolitani: hi, inquam, collecti numeri centum et sexaginta quinque efficiunt. Ex quibus etiam cognoscimus veteres in dinumerandis conciliorum canonibus non eadem ratione usos fuisse. Nam ex verbis concilii Chalcedonensis colligitur canones supra citatos 1, 4, 5, 16 et 17 concilii Antiocheni, in veteri Græco codice, 80, 83, 84, 95 et 96 fuisse, qui in Latino Dionysii Exigui 79, 84, 85, 96 et 97 esse reperiuntur. Sed hæc differentia ex eo nata videtur quod Ancyranum concilium in Græco codice viginti quinque canonibus constat, et Neocæsariense quindecim: in Latina vero Dionysii collectione quatuordecim et viginti quatuor tantum: canonesque quartus et quintus Ancyrani concilii, item tertius decimus et quartus decimus Neocæsariensis, pro unico habentur, ut ex utriusque codicis collatione facile est observare. Subjancimus et ex codice ms. perantiquo ejusdem Justelli epistolam synodicam sancti Cyrilli et concilii diocæseos Ægypti, Alexandriae congregati anno 430 cum duodecim

anathematismis contra Nestorium, ex Latina Dionysii Exigui interpretatione, cui epistolam ad Petrum quemdam episcopum ipse præfixit. Quæ quidem epistola synodica ab Isidoro, et aliis qui eum secuti sunt Latinis conciliorum collectoribus, contra omnium codd. veterum Græcorum et Latinorum fidem, tribuitur Ephesino concilio in œcumenico, quod anno demum sequenti celebratum esse constat, Anicio Basso et Antiocho coss. Hæc vero exstat Græce et Latine, sed alia versione, inter acta concilii Ephesini act. 1, et concilii Constantinopolitani v œcumenici, collat. 6 edit. Rom. et Colon., cum hac epigraphæ.

Τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ συλλειτουργῷ Νεστορίῳ Κύρρῳ, καὶ ἡ συνελευθεύσα σύνοδος ἐν Ἀλεξανδρίᾳ τῆς Αἰγυπτιακῆς διοικήσεως ἐν Κυρίῳ χαίρειν. Illius etiam meminit Liberatus archidiaconus Carthagenensis in Breviario, lib. 1v. *Cyrillus, inquit, Nestorio synodicam direxit epistolam, in qua et duodecim capitula contra ejus dogma dictavit et inseruit; et est principium: « Dicente Domino, Qui amat patrem suam et matrem suam plus quam me, non est me dignus. »* Cum hæc ad memoriam antiquitatis canonicæ et ecclesiasticæ conservandam pertineant, operam nostram, lector, boni consule et beneficio nostro frue.

TESTIMONIA ALIQUOT

DE DIONYSIO EXIGUO, EJUSQUE LATINA CANONUM ECCLESIASTICORUM INTERPRETATIONE.

Cassiodorus, cap. 23 Divin. Lect. : *Generat etiam hodieque catholica Ecclesia viros illustres probabiliū dogmatum decore fulgentes : fuit enim nostris temporibus et Dionysius monachus, Scythia natione, sed moribus omnino Romanus, in utraque lingua valde doctissimus, reddens actionibus suis quam in libris Domini legerat æquitatem; qui Scripturas divinas tanta curiositate discusserat atque intellexerat, ut undecunque interrogatus fuisset paratum haberet competens sine aliqua dilatione responsum. Fuit in illo cum sapientia magna simplicitas, cum doctrina humilitas, cum sacundia loquendi parcitas : ut in nullo se vel extremis famulis anteferet, cum dignus esset regum sine dubitatione colloquiis. Qui petitus a Stephano episcopo Salonitano, ex Græcis exemplaribus canones ecclesiasticos, moribus suis, ut erat planus atque disertus, magnæ eloquentiæ luce composuit, quos hodie usu celeberrimo Ecclesia Romana complectitur. Hos etiam oportet vos assidue legere, ne rideamini tam salutares ecclesiasticas regulas culpabiliter ignorare. Alia quoque multa ex Græco transtulit in Latinum, quæ utilitati possunt Ecclesiæ convenire.*

Beda, De tempor. Rat. cap. 45 : *Primi decennalis circuli cursus temporum ordo præfigitur, quem Græci calculatores a Diocletiani principis annis observavere : sed Dionysius venerabilis abbas Romanæ urbis, et utriusque linguæ, Græcæ videlicet et Latinæ, non ignobili præditus scientia, paschales scribens circulos, noluit eis, sicut ipse testatur, memoriam impii persecutoris innectere, sed magis elegit ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi tempora prænotare; quatenus cordium spei nostræ notius nobis existeret.*

Hem, in Chronico seu lib. De sex ætatibus, an. mundi 4480 : *Dionysius paschales scribit circulos incipiens ab anno dominicæ Incarnationis 532, qui est*

annus Diocletiani 248, post consulatum Lampadii et Orestis.

Joan. Trithemius, lib. de Script. ecclesiast. : *Dionysius abbas Romanus, cognomento Exiguus, vir ingenio et scientia magnus atque clarissimus, in Scripturis sanctis eruditus, et in disciplina sæcularium litterarum nobiliter doctus, Græco et Latino eloquio clarus, computista et calculator temporum egregius, scripsit Latino sermone nonnulla opuscula. De quibus ego tantum reperi subjecta: Annorum 532 Cyclum paschalem magnum; transtulit de Græco in Latinum Vitam sancti Pacomii abbatis, librum quoque Gregorii Emisenseni de Conditione hominis, et scripta Proterii Alexandrini episcopi ad Leonem papam, et quædam alia. Inchoavit autem Cyclum suum anno Domini 531, etc.*

Claruit sub Justiniano magno anno 540.

Ex Annal. ecclesiast. Cæsaris Baronii cardinalis an. 325, num. 125 : *Si fidelitas atque peritia in transferendo, et sinceritas in edendo quam maxima requiratur, nulla exquiri potest editio exactior atque fidelior quam quæ elaborata est a magno illo, sed cognomento Exiguo Dionysio, cujus ezimiam in utraque lingua peritiam, et morum egregiam probitatem Cassiodorus dignis laudibus mirifice prædicat.*

Rob. Bellarminus cardinalis, de Script. ecclesiast. an. 525 : *Dionysius Exiguus, natione Scythia, sed moribus Romanus, quemadmodum cognomento Exiguus, sed doctrina et sanctitate maximus, vixit tempore Theodorici regis Italiæ, et successorum ejus : nam anno 527 scripsit Cyclum paschalem, et omissa profana numeratione annorum ab imperio Diocletiani impii persecutoris, numerare cæpit ab Incarnatione Domini Jesu Christi. Scripsit præterea Collectionem sacrorum canonum, ex conciliis Ecclesiæ catholicæ : quem postea imitati sunt Martinus Bracarenensis et Cresconius.*

CODICIS CANONUM ECCLESIASTICORUM DIONYSII EXIGUI

PÆFATIO.

Domino voverando mihi Patri Stephano episcopo Dionysius Exiguus in Domino salutem.

Quamvis charissimus frater noster Laurentius, assidua et familiari cohortatione parvitatem nostram

regulas ecclesiasticas de Græco transferre pepulerit, A confusione credo prisce translationis offensus, nibilominus tamen ingestum laborem tuæ beatitudinis consideratione suscepti, cui Christus omnipotens Deus, solita populis pietate prospiciens, summi sacerdotii contulit dignitatem. Ut inter plurimam virtutis ornameta, quibus Ecclesiam Domini morum sanctitate condecoras, etiam sacratissima jura, pontificalibus per Dei gratiam digesta conventibus, intemerata conservans, perfecto regimine clerum plebemque modereris: nullatenus nostri sæculi more contentus, quæ pronius desideramus recta nosse quam facere, sed divino junctus auxilio, quæ fieri præcipis ante perficias, ut efficacissimo fidelibus prois exemplo. Magna est siquidem jubentis auctoritas, eadem primitus jussa complentis, quatenus inconvulsa Ecclesiastici ordinis disciplina inviolabilis permanens ad B expessendum perenne præmium Christianis omnibus præstat accessum: per quem sancti præules paternis muniantur regulis, et obediens populi spiritibus imbuantur exemplis. In principio itaque canones qui dicuntur Apostolorum de Græco transtulimus:

quibus quia plurimi consensum non præbuere facilem, hoc ipsum vestram nolimus ignorare sanctitatem, quamvis postea quædam constituta pontificum ex ipsis canonibus assumpta case videantur. Deinde regulas Nicænæ synodi, et deinceps omnium conciliorum, sive quæ ante eam, sive quæ postmodum facta sunt, usque ad synodum centum quinquaginta pontificum, qui apud Constantinopolim convenierunt, sub ordine numerorum, id est a primo c. pite usque ad centesimum sexagesimum quintum, sicut habetur in Græca auctoritate, digessimus. Tum sancti Chalcodonensis concilii decreta subdentes, in his Græcorum canonum finem esse declaramus. Ne quid præterea notitiæ vestræ credar velle subtrahere, statuta quoque Sardicensis concilii atque Africani, quæ Latine sunt edita, suis a nobis numeris cernuntur esse distincta. Universarum vero definitionum titulos post hanc præfationem strictius ordinantes, ea quæ in singulis sparsim sunt promulgata conciliis, sub uno aspectu locavimus, ut ad inquisitionem ejusque rei compendium aliquod attulisse videamur.

REGULÆ ECCLESIASTICÆ SANCTORUM APOSTOLORUM,

PROLATÆ PER CLEMENTEM ECCLESIAE ROMANÆ PONTIFICEM.

De ordinatione episcopi.

I. Episcopus a duobus aut tribus episcopis ordinetur.

De ordinatione presbyteri, et diaconi, et caterorum.

II. Presbyter ab uno episcopo ordinetur, et diaconus, et reliqui clerici.

Nihil aliud in sacrificio, præter quod Dominus statuit, offerendum.

III. Si quis episcopus, aut presbyter, præter ordinationem Domini, alia quædam in sacrificio offerat super altare: id est aut mel, aut lac, aut pro vino viceram, et confecta quædam, aut volatilia, aut animalia aliqua, aut legumina: contra constitutionem Domini faciens, congruo tempore deponatur.

Quæ species ad altare non ad sacrificium, sed ad benedictionem simplicem debeant exhiberi.

IV. Offerri non liceat aliquid ad altare præter novas spicas et uvas; et oleum ad luminaria, et thymiana, id est incensum: tempore quo sancta celebratur oblatio.

Quod ea quæ in ecclesiis offerri non possunt, ad domus sacerdotum a fidelibus deferantur.

V. Reliqua poma omnia ad domum primitiæ episcopo et presbyteris dirigantur, nec offerantur in altari. Certum est autem quod episcopis et presbyteris dividant, et diaconis, et reliquis clericis.

Ut episcopus, aut presbyter uxorem suam, quam debet caste regere, non relinquat.

VI. Episcopus, aut presbyter uxorem propriam nequaquam sub obtentu religionis abiciat: si vero rejecerit, excommunicetur, sed et si perseveraverit, dejiciatur.

Ut sacerdotes, et ministri altaris sæcularibus curis abstineant.

C VII. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus nequaquam sæculares curas assumant; sin aliter, dejiciantur.

Quo tempore Pascha celebretur.

VIII. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus sanctum Paschæ diem ante vernale æquinoctium cum Judæis celebraverit, abiciatur.

Quod ministri altaris, oblatione celebrata, debeant communicare.

IX. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, vel quilibet ex sacerdotali catalogo, facta oblatione, non communicaverit: aut causam dicat, ut, si rationabilis fuerit, veniam consequatur; aut si non dixerit, communione privetur, tanquam qui populo causa læsionis exstiterit, dans suspensionem de eo qui sacrificavit, quod recte non obtulerit.

D *Quod fideles laici, ingredientiæ ecclesiam, communicare debeant.*

X. Omnes fideles qui ingrediuntur ecclesiam, et Scripturas audientes, non autem perseverant in oratione, nec sanctam communionem percipiunt, velut inquietudines Ecclesiæ commoventes, convenit communionem privari.

Quod cum excommunicatis non sit orandum.

XI. Si quis cum excommunicato, saltem in domo simul oraverit, iste communionem privetur.

Quod cum damnatis clericis non sit orandum.

XII. Si quis cum damnato clerico, veluti cum clerico, simul oraverit, iste damnatur.

*Ut nullus fidelium præter commendatitias suscipiatur A
epistolæ.*

XIII. Si quis clericus, aut laicus a communione suspensus, seu communicans ad aliam properet civitatem, et suscipiatur præter commendatitias litteras, et qui susceperunt, et qui susceptus communione priventur. Excommunicato vero proteletur ipsa correptio, tanquam qui mentitus sit, et Ecclesiam Dei seduxerit.

Ut ab episcopis parochia minime pervadatur.

XIV. Episcopo non licere alienam parochiam, propria relicta, pervadere, licet cogatur a plurimis. Nisi forte eum rationabilis causa compellat, tanquam qui possit ibidem constitutis plus lucri conferre, et in causa religionis aliquid profecto prospicere. Et hoc non a semetipso pertentet, sed multorum episcoporum B
judicio, et maxima supplicatione perficiat.

Ut clerici proprias Ecclesias non relinquunt.

XV. Si quis presbyter, aut diaconus, aut quilibet de numero clericorum, relinquens propriam parochiam pergat ad alienam, et omnino demigrans, præter episcopi sui conscientiam, in aliena parochia commoretur, hunc ulterius ministrare non patimur: præcipue si, vocatus ab episcopo, redire contempserit, in sua inquietudine perseverans. Verumtamen tanquam laicus ibi communicet.

Ut episcopus qui clericos alterius susceperit, communione privetur.

XVI. Episcopus vero, apud quem memoratos esse constiterit, si contra eos decretam cessationem pro nihilo reputans, tanquam clericos forte susceperit: C
velut magister inquietudinis, communione privetur.

Quod bigami non admittantur ad clerum.

XVII. Si quis post baptismam secundis fuerit nuptiis copulatus, aut concubinam habuerit, non potest esse episcopus, non presbyter, aut diaconus, aut prorsus ex numero eorum qui ministerio sacro deserviunt.

Quod is qui viduam, vel ejectam, aut meretricem acceperit, non admittatur ad clerum.

XVIII. Si quis viduam, et ejectam acceperit, aut meretricem, aut ancillam, vel aliquam de his quæ publicis spectaculis mancipantur, non potest esse episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut ex eo numero qui ministerio sacro deserviunt.

*Qui duas sorores habuerit, non admittatur ad D
clerum.*

XIX. Qui duas in conjugium sorores acceperit, vel filiam fratris, clericus esse non poterit.

Clericum fidei iussorem esse non posse.

XX. Clericus fidei iussionibus inserviens abjiciatur.

Quod ii qui non sponte eunuchizati sunt, suscipiantur ad clerum.

XXI. Eunuchus, si per insidias hominum factus est, vel si in persecutione ejus sunt amputata virilia, vel si ita natus est, et est dignus: efficiatur episcopus.

Ut is qui se eunuchizavit, clericus non fiat.

XXII. Si quis abscidit semetipsum, id est, si quis amputavit sibi virilia, non fiat clericus, quia suus homicida est, et Dei conditionis inimicus.

Ut clericus qui se eunuchizavit, abjiciatur a clero.

XXIII. Si quis, cum clericus fuerit, absciderit semetipsum, omnino damnatur, quia suus est homicida.

Ut laicus qui se eunuchizavit, tribus annis communione privetur.

XXIV. Laicus semetipsum abscindens, annis tribus communione privetur, quia suæ vitæ insidiator exstitit.

Quod episcopus, aut presbyter, aut diaconus, si pro criminibus damnati fuerint, minime communione priventur.

XXV. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto captus est, deponatur: non tamen communione privetur. Dicit enim Scriptura: Non vindicabit Dominus bis in idipsum.

Similiter et reliqui ministri Ecclesie.

XXVI. Similiter et reliqui clerici huic conditioni subjaceant.

Qui clerici debeant conjugibus copulari.

XXVII. Innuptis autem, qui ad clerum proveci sunt, præcipimus: ut si voluerint, uxores accipiant; sed lectores, cantoresque tantummodo.

Quod episcopus, presbyter et diaconus, peccantes fideles verberare non debeant.

XXVIII. Episcopus, aut presbyterum, aut diaconum, percutientem fideles delinquentes, aut infideles inique agentes, et per hujusmodi volentes timeri, dejecti ab officio suo præcipimus, quia nusquam nos hoc Dominus docuit. Econtrario vero ipse, cum percuteretur, non repercutiebat; cum malediceretur, non remaledicebat; cum pateretur, non comminabatur.

Quod officium pristinum damnati pro criminibus usurpare non debeant.

XXIX. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus depositus juste super certis criminibus, ausus fuerit attrahere ministerium dudum sibi commissum, hic ab Ecclesia penitus abscindatur.

Quod non debeant officia ecclesiastica pecuniis obtineri.

XXX. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, dejectiatur et ipse, et ordinator ejus, et a communione modis omnibus abscindatur, sicut Simon Magus a Petro.

Ut Ecclesia sæculari potentia minime pervadatur.

XXXI. Si quis episcopus sæculi potestatibus usus Ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur, et segregentur omnes qui illi communicant.

De presbytero qui contra episcopum seorsum conventus congregare tentaverit.

XXXII. Si quis presbyter, contemnens episcopum

* Legendum eorum, ut in canone præcedenti. EDIT.

suum, seorsum collegerit, et altare aliud exerit, A *Ut tantum curam rerum ecclesiasticarum episcopus habeat.* nihil habens, quod reprehendat episcopum in causa pietatis et iustitiæ, deponatur, quasi principatus amator existens, est enim tyrannus; et cæteri clerici, quicumque tali consentiunt, deponantur, laici vero segregentur. Hæc autem post unam, et secundam, et tertiam episcopi obstationem fieri conveniet.

Quod clerici damnati non debeant ab aliis recipi.

XXXIII. Si quis presbyter, aut diaconus ab episcopo suo segregetur, hunc non licere ab alio recipi, sed ab ipso, qui eum sequestraverat, nisi forsitan obierit episcopus ipse, qui eum segregasse cognoscitur.

Ut nullus episcopus, presbyter, aut diaconus sine commendatitiis suscipiatur epistolis.

XXXIV. Nullus episcoporum peregrinorum, aut presbyterorum, aut diaconorum, sine commendatitiis suscipiatur epistolis, et cum scripta detulerint, discutiantur attentius, et ita suscipiantur, si prædicatores pietatis exstiterint minus, nec quæ sunt necessaria subministrentur eis, et ad communionem nullatenus admittantur, quia per subreptionem multa proveniunt.

De primatu episcoporum.

XXXV. Episcopus gentium singularum scire convenit, quis inter eos primus habeatur, quem velut caput existiment, et nihil amplius præter ejus conscientiam gerant, quam illa sola singuli, quæ parochiæ propriæ, et villis quæ sub ea sunt, competunt, sed nec ille præter omnium conscientiam faciat aliquid, sic enim unanimitas erit, et glorificabitur Deus per Christum in Spiritu sancto.

Quod non liceat episcopum in aliena provincia clericos ordinare.

XXXVI. Episcopum non audere extra terminos proprios ordinationes facere in civitatibus et villis quæ illi nullo jure subjectæ sunt: si vero convictus fuerit hoc fecisse præter eorum conscientiam qui civitates ipsas et villas detinent, et ipse deponatur, et qui ab illo sunt ordinati.

De ordinatis episcopis, nec receptis.

XXXVII. Si quis episcopus non susceperit officium, et curam populi sibi commissam, hic communionem privetur, quoadusque consentiat obedientiam commodans; similiter autem et presbyter et diaconus. Si vero perrexerit, nec receptus fuerit, non pro sua sententia, sed pro malitia populi: ipse quidem maneat episcopus; clerici vero civitatis communionem priventur, eo quod eruditores inobedientis populi non fuerunt.

Ut bis in anno concilia celebrentur.

XXXVIII. Bis in anno episcoporum concilia celebrentur; ut inter se invicem dogmata pietatis explorent, et emergentes ecclesiasticas contentiones amoveant: semel quidem quarta septimana Pentecostes; secundo vero 12 die mensis Hyperberetæi, id est juxta Romanos quarto idus Octobris.

XXXIX. Omnium negotiorum ecclesiasticorum curam episcopus habeat, et ea velut Deo contemplante dispenset, nec ei liceat ex his aliquid omnino contingere, aut parentibus propriis, quæ Dei sunt, condonare. Quod si pauperes sunt, tanquam pauperibus subministret, nec eorum occasione Ecclesiæ negotia deprædentur.

De dignitate pontificis, et quod rerum suarum habeat potestatem.

XL. Presbyteri et diaconi præter episcopum nihil agere pertentent. Nam Domini populus ipsi commissus est, et pro animabus eorum hic redditurus est rationem. Sint autem manifestæ res propriæ episcopi B (si tamen habet proprias), et manifestæ Dominicæ, ut potestatem habeat, de propriis moriens episcopus, sicut voluerit, et quibus voluerit derelinquere. Nec sub occasione ecclesiasticarum rerum, quæ episcopi esse probantur, interdicant; fortassis enim aut uxorem habet, aut filios, aut propinquos, aut servos. Et justum est hoc apud Deum et homines, ut nec Ecclesia detrimentum patiatur, ignoratione rerum pontificis, nec episcopus, vel ejus propinqui sub obtentu Ecclesiæ proscribantur, et in causis incidant, qui ad eum pertinent, morsque ejus injuriis et malæ famæ subiaceat.

Quod episcopus ecclesiasticarum rerum pro dispensatione pauperum habeat potestatem.

XLI. Præcipimus ut in potestate sua episcopus Ecclesiæ res habeat. Si enim animæ hominum pretiosæ illi sunt creditæ, multo magis oportet eum curam pecuniarum gerere, ita ut potestate ejus indigentibus omnia dispensentur per presbyteros et diaconos, et cum timore, omnique sollicitudine ministrentur. Ex his autem quæ indiget (si tamen indiget) C ad suas necessitates, et ad peregrinorum fratrum usus ipse percipiat, ut nihil eis possit omnino deesse. Lex enim Dei præcipit, ut qui altari deserviunt, de altari pascantur, quia nec miles stipendiis propriis contra hostes arma sustulit.

Quod episcopus, presbyter, et diaconus, aleator et ebriosus esse non debeat.

XLII. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus aleæ atque ebrietati deserviens, aut desinat, aut certe damnetur.

Similiter clerici et laici, si permanserint in alea, communionem priventur.

XLIII. Subdiaconus, aut lector, aut cantor, similia faciens, aut desinat, aut communionem privetur; similiter etiam laici.

Quod episcopus, presbyter, aut diaconus non debeant usuras accipere.

XLIV. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus usuras a debitoribus exigens, aut desinat, aut certe damnetur.

Quod non debeat episcopus, presbyter, aut diaconus cum hæreticis orare.

XLV. Episcopus, presbyter et diaconus, qui cum

hæreticis oraverit, tantummodo communione privetur: si vero tanquam clericos hortatus eos fuerit agere, vel orare, damnetur.

Quod non debeant hæreticorum baptismata comprobari.

XLVI. Episcopum, aut presbyterum hæreticorum suscipientem baptismata damnari præcipimus: quæ enim conventio Christi ad Belial? aut quæ pars fidelium cum infidelium?

Quod Ecclesie baptismate baptisatus denuo baptizari non debeat, et non ita baptisatus debeat baptizari.

XLVII. Episcopus, aut presbyter, si eum, qui secundum veritatem habuerit baptismata, denuo baptizaverit, aut pollutum ab impiis non baptizaverit, deponatur, tanquam deridens crucem et mortem Domini, nec sacerdotes a falsis sacerdotibus jure discernens.

A Laicum pellentem suam conjugem communione privandum.

XLVIII. Si quis laicus uxorem propriam pellens alteram, vel ab alio diuissam dixerit, communione privetur.

Quod in nomine Trinitatis debeat baptizari.

XLIX. Si quis episcopus, aut presbyter juxta præceptum Domini non baptizaverit in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, sed in tribus sine initio principis, aut in tribus Filiis, aut in tribus Paracletis, abjiciatur.

Quod non debeat una mersio in baptismate, quasi in morte Domini, provenire.

L. Si quis episcopus, aut presbyter non trinam mersionem unius mysterii celebret, sed semel mergat in baptismate, quod dari videtur in Domini morte, deponatur. Non enim dixit nobis Dominus, in morte mea baptizate, sed, Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti.

CANONES NICÆNI CONCILII XX.

De eunuchis, et qui seipsos absciderunt.

I. Si quis a medicis per languorem desectus est, aut a barbaris abscisus, hic in clero permaneat. Si quis autem se sanus abscidit, hunc, et in clero constitutum abstinere conveniet, et deinceps nullum debere talium promoveri. Sicut autem hoc claret, quod de his qui hanc rem affectant, vel audent, qua semetipsos abscidere dictum sit: sic eos, quos aut barbari, aut domini castraverunt; inveniuntur autem alias dignissimi, tales ad clerum suscipit regula.

De his, qui ex gentilibus, post baptismata, ad clericatus ordinem promoventur.

II. Quoniam plura, aut per necessitatem, aut alias cogentibus hominibus, adversus ecclesiasticam facta sunt regulam, ut homines ex gentili vita nuper accedentes ad fidem, et instructos brevi tempore, mox ad lavacrum spirituale perducerent, simulque ut baptizati sunt, etiam ad episcopatum, vel ad presbyterium promoverent: optime placuit, nihil tale de reliquo fieri. Nam et tempore opus est ei qui catechizatur, et post baptismata probatione quamplurima. Manifesta est enim apostolica Scriptura, quæ dicit: Non neophytum, ne in superbiam elatus in iudicium incidat, et laqueum diaboli. Si vero processu temporis aliquod delictum animæ circa personam reperiatur hujusmodi, et a duobus vel tribus testibus arguatur, a clero talis abstinere. Si quis autem præter hæc fecerit, quasi contra magnum concilium se efferens, ipse de clericatus honore periclitabitur.

De subintroductis mulieribus.

III. Interdixit per omnia magna synodus, non episcopo, non presbytero, non diacono, nec alicui omnino, qui in clero est, licere subintroductam habere mulierem: nisi forte matrem, aut sororem, aut amitam, vel eas tantum personas quæ suspensiones effugiant.

De his qui ad episcopatum in provinciis provehuntur.

IV. Episcopum convenit maxime quidem ab omnibus qui sunt in provincia episcopis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit, aut propter instantem necessitatem, aut propter itineris longitudinem, tribus tamen omnimodis in idipsum convenientibus, et absentibus quoque pari modo decernentibus, et per scripta consentientibus, tunc ordinatio celebretur. Firmitas autem eorum quæ geruntur per unamquamque provinciam, metropolitano tribuatur episcopo.

De excommunicatis.

V. De his qui communione privantur, seu ex clero, seu ex laico ordine, ab episcopis per unamquamque provinciam, sententia regularis obtineat: ut hi qui abjiciuntur ab aliis, ab aliis non recipiantur. Requiritur autem, ne pusillanimitate, aut contentione, vel alio quolibet episcopi vitio videatur a congregatione seclusus. Ut hoc ergo decentius inquiratur, bene placuit, annis singulis, per unamquamque provinciam bis in anno concilia celebrari: ut communiter omnibus simul episcopis provinciæ congregatis, discutiantur hujusmodi quæstiones. Et sic, qui suo peccaverunt evidenter episcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æstimentur: usquequo, vel in communi, vel eidem episcopo placeat humaniorem pro talibus ferre sententiam. Concilia vero celebrentur, unum quidem ante Quadragesimam Paschæ: ut omni dissensione sublata munus offeratur Deo purissimum: secundum vero, circa tempus autumnum.

De privilegiis quæ quibusdam civitatibus competunt.

VI. Antiqua consuetudo servetur per Ægyptum, Libyam, et Pentapolim, ita ut Alexandrinus episcopus horum omnium habeat potestatem. Quia et urbis Romæ episcopo parilis mos est. Similiter autem et apud Antiochiam, cæterasque provincias, suis privilegiis serventur Ecclesiis. Illud autem generaliter

ciarum est, quod si quis præter sententiam metropolitani fuerit factus episcopus, hunc magna synodus definiuit episcopum esse non oportere. Sin autem communi cunctorum decreto rationabili, et secundum ecclesiasticam regulam comprobato, duo aut tres, propter contentiones proprias, contradicunt, obtineat sententia plurimorum.

De episcopo Æliæ, id est Hierosolymorum.

VII. Quia consuetudo obtinuit, et antiqua traditio, ut Æliæ episcopus honoretur, habeat honoris consequentiam, salva metropoli propria dignitate.

De his qui dicuntur cathari, id est mundi.

VIII. De his qui se cognominant catharos, id est mundos, si aliquando venerint ad Ecclesiam catholicam, placuit sancto et magno concilio ut impositionem manus accipientes, sic in clero permaneant. Hæc autem præ omnibus eos scriptis convenit profiteri, quod catholicæ et apostolicæ Ecclesiæ dogmata suscipiant, et sequantur: id est, et bigamis se communicare, et his qui in persecutione prolapsi sunt, erga quos et spatia constituta sunt, et tempora definita: ut ita Ecclesiæ catholicæ et apostolicæ placita sequantur in omnibus. Ubiunque vero, sive in municipiis, seu in civitatibus ipsi soli reperti fuerint ordinati, qui inveniuntur in clero in eodem habitu perseverent: ubi autem catholicæ Ecclesiæ episcopo, vel presbytero constituto quidam ex illis adveniunt, certum est quod episcopus Ecclesiæ habeat episcopi dignitatem. Is autem qui nominatur apud eos episcopus, honorem presbyterii possidebit, nisi forte placuerit episcopo nominis eum honore censerit. Si vero hoc ei minime placuerit, providebit ei aut chorepiscopatus, aut presbyterii locum, ut in clero prorsus esse videatur, ne in una civitate duo episcopi probentur existere.

*De his qui ad honorem presbyterii sine examine pro-
vecti sunt.*

IX. Si qui presbyteri sine examine sunt provecti, vel, cum discerentur, peccata sua confessi sunt, et homines, contra canones commoti, manus confessis imponere tentaverunt, tales regula non admittit, quia quod irreprehensibile est catholica defendit Ecclesia.

De his qui in persecutionibus negaverunt, et postmodum in clero promoti sunt.

X. Quicumque de lapsis ad ordinem cleri promoti sunt per ignorantiam, vel per ordinantium dissimulationem, hoc ecclesiasticæ non præiudicat regulæ, cogniti namque deponantur.

De laicis qui negaverunt.

XI. De his qui præter necessitatem prævaricati sunt, aut præter ablationem facultatum, aut præter periculum, vel aliquid huiusmodi, quod factum est sub tyrannide Licinii: placuit synodo, quamvis humanitate probentur indigni, tamen eis benevolentiam commodari. Quicumque ergo veraciter pœnitentiam gerunt, tribus annis fideles inter audientes habeantur: et sex annis omni se contritione dejiciant, duo-

bus autem annis sine oblatione populo in oratione communicent.

De his qui abrenuntiaverunt, et iterum ad sæculum sunt regressi.

XII. Quicumque vocati per gratiam, primum quidem impetum monstraverunt deponentes militiæ cingulum: postmodum vero ad proprium vomitum sunt relapsi, ita ut quidam et pecunias tribuerent, et beneficiis militiam repeterent, hi decem annis post triennii tempus (quo inter audientes erunt) in afflictione permaneant. Sed in his omnibus propositum et speciem pœnitentiæ convenit explorare: quotquot enim metu, et lacrymis, atque pœnitentia, vel bonis operibus rebus ipsis conversionem suam, non simulatione, demonstrant: hi definitum tempus auditionis implentes, tum demum fidelibus in oratione communicent, postmodum vero licebit episcopo de his aliquid humanis cogitare. Quicumque vero indifferenter tulerunt, et aditum introeundi Ecclesiam sibi arbitrati sunt ad conversionem posse sufficere, hi definitum modis omnibus tempus implebunt.

De his qui communionem tempore mortis exposcunt.

XIII. De his qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua regularisque servabitur, ita ut si quis egreditur e corpore, ultimo et necessario viatico minime privetur. Quod si desperatus, et consecutus communionem, oblationisque particeps factus iterum convaluerit, sit inter eos qui communionem orationis tantummodo consequuntur. Generaliter autem omni cuilibet in exitu posito, et poscenti sibi communionis gratiam tribui, episcopus probabiliter ex oblatione dare debet.

De catechumenis lapsis.

XIV. De catechumenis, sancto et magno concilio placuit, ut tribus annis sint inter audientes tantummodo, posthæc autem cum catechumenis orent.

Quod non oporteat demigrari.

XV. Propter multam perturbationem, et seditio- nes, quæ sunt: placuit consuetudinem omnimodis amputari, quæ, præter regulam, in quibusdam partibus videtur admissa: ita ut de civitate ad civitatem, non episcopus, non presbyter, non diaconus transferatur. Si quis autem, post definitionem sancti et magni concilii, tale quid agere tentaverit, et se hujusmodi negotio manciparit, hoc factum prorsus in irritum ducatur, et restituatur Ecclesiæ cui fuit episcopus, aut presbyter, aut diaconus ordinatus.

De his qui in Ecclesiis, in quibus provecti sunt, minime perdurarunt.

XVI. Quicumque temere, ac periculose, neque timorem Dei præ oculis habentes, nec ecclesiasticam regulam agnoscentes, discedunt ab Ecclesia presbyteri, aut diaconi, vel quicumque sub regula prorsus existunt, hi nequaquam debent in aliam Ecclesiam recipi, sed omnem necessitatem convenit illis imponi, ut ad suas parochias revertantur; quod si non fecerint, oportet eos communionem privari. Si quis autem ad alium pertinentem audenter invadere, et in sua Ecclesia ordinare tentaverit, non consentiente epi-

scopo a quo discessit is qui régulæ mancipatur : A orlinatio hujuscemodi irrita comprobetur.

De clericis usuras accipientibus.

XVII. Quoniam multi, sub regula constituti, avaritiam et turpia lucrâ sectantur, oblitique divinæ Scripturæ, dicentis : Qui pecuniam suam non dedit ad usuram, mutuum dantes centesimas exigunt : juste censuit sancta et magna synodus, ut si quis inventus fuerit, post hanc definitionem, usuras accipiens, aut ex adinventione aliqua, vel quolibet modo negotium transigens, aut hemiola, id est sescupla, exigens; vel aliquid tale prorsus excogitans turpis luci gratia, dejiciatur a clero, et alienus existat a regula.

De privilegiis presbyterorum.

XVIII. Pervenit ad sanctum magnumque concilium, quod in quibusdam locis et civitatibus, presbyteris gratiam sacræ communionis diaconi porrigant; quod nec regula, nec consuetudo tradidit, ut ab his qui potestatem non habent offerendi illi qui offerunt Christi corpus accipiant. Nec non et illud innotuit, quod quidam diaconi ante episcopos sacra oblata contingant. Hæc igitur omnia resecentur, et in sua diaconi mensura permaneant : scientes quod episcoporum quidem ministri sint, inferiores autem presbyteris habeantur per ordinem. Ergo post presbyteros gratiam sacræ communionis accipiant, aut

episcopo eis, aut presbytero porrigente. Sed nec sedere in medio presbyterorum diaconis liceat; quia si hoc fiat, præter regulam et ordinem probatur existere. Si quis autem etiam post has definitiones obedire noluerit, a ministerio cessare debbit.

De his qui a Paulo Samosateno ad Ecclesiam veniunt.

XIX. De Paulianistis ad Ecclesiam catholicam confugientibus, definitio prolata est, ut baptizentur omnimodis. Si qui autem de his præterito tempore fuerint in clero, si quidem immaculati et irreprehensibiles apparuerint, baptizati ordinentur ab episcopo Ecclesiæ catholicæ : quod si discussio incongruos eos invenerit, abjici tales conveniet. Similiter autem et de diaconissis, et omnino de his qui sub regula versantur, hæc forma servabitur. Meminimus autem de diaconissis, quæ in eodem habitu esse probantur, quod non habeant aliquam manus impositionem, et ideo modis omnibus eas inter laicos deputari.

De flectendo genu.

XX. Quoniam sunt quidam in die dominicæ genu flectentes, et in diebus Pentecostes : ut omnia in universis locis consonanter observentur, placuit sancto concilio stantes Domino vota persolvere.

REGULÆ ANCYRANI CONCILII.

Istæ regulæ priores quidem sunt Nicænis : sed idem Nicænae prius scriptæ sunt, propter auctoritatem ejusdem magni sanctique concilii congregati apud Nicæam.

De presbyteris qui immolaverunt tempore persecutionis.

XXI. Presbyteros immolantes, et iterum luctamen adeuntes, si hoc non per illusionem aliquam, sed ex veritate fecerint, nec ante parentes, et affectantes atque suadentes, ut æstimentur quidem tormentis aptari, sed his visu tantum et habitu subjici, hos placuit honorem quidem retinere propriæ sedis; offerre vero aut alloqui, aut omnino sacerdotalibus officiis fungi non licere.

De diaconis qui immolaverunt.

XXII. Diaconi similiter qui immolaverunt, honorem quidem habeant : cessent vero ab omni sacro ministerio, sive a pane, sive a calice offerendo, vel prædicando. Quod si quidam episcoporum conscii sunt laboris eorum, et humilitatis, et mansuetudinis, et voluerint eis aliquid amplius tribuere vel adimere, penes ipsos erit potestas.

De his qui ex fuga comprehensi sunt, et per vim pagani ritus aliquid pertulerunt.

XXIII. Qui fugientes comprehensi sunt, vel a domesticis traditi, vel adeptis facultatibus sustinuerunt tormenta, aut in custodiam trusi proclamaverunt se Christianos esse, et eosque astricti sunt, ut manus eorum comprehendentes violenter attraherent, et

funestis sacrificiis admoverent, aut aliquid polluti cibi per necessitatem sumere cogentur, conflentes jugiter se Christianos esse, et luctum rei, quæ contigit, incessabiliter ostendentes omni dejectione, et habitu, et humilitate vitæ : hos, velut extra delictum constitutos, a communionis gratia non vetari. Si vero prohibiti sunt ab aliquibus, propter ampliorem cautelam, vel propter quorundam ignorantiam, statim recipiantur. Hoc autem similiter et de clericis, et de cæteris laicis observare conveniet. Perquisitum est autem et illud, si possunt etiam laici qui in has necessitatis angustias inciderunt, ad clericatus ordinem promoveri. Placuit ergo et hos, tanquam qui nihil peccaverunt, si et præcedens eorum vita probabilis sit, ad hoc officium provehi.

De his qui, diversis causis, gentilitatis ritus aliquid peregerunt.

XXIV. De his qui sacrificare coacti sunt, insuper et cœnaverunt in idolio, quicumque eorum, cum ducebantur, lætione habitu fuerunt, et vestimentis pretiosioribus uti sunt, et præparatæ cœnæ indifferenter participes exstiterunt, placuit eos inter audientes uno anno constitui, succumbere vero tribus annis, in oratione autem communicare biennio, et tunc ad perfectionis gratiam pervenire. Quotquot autem ascenderunt templa veste lugubri, et recumbentes per omne tempus flevere discubitus, si compleverunt pœnitentiam triennii temporis, sine oblatione suscipiantur. Si autem non manducaverunt, biennio sub-

jecti pœnitentiæ, tertio anno sine oblatione communicent : ut perfectionem quadriennio consequantur. Penes autem episcopos erit potestas, modum conversionis eorum probantes, vel humanius erga eos agere, vel amplius tempus addicere. Ante omnia vero præcedens eorum vita et posterior inquiretur, et ita eis impertiatur humanitas.

De his qui timore ritus gentilium peregerunt.

XXV. De his qui minis tantum cessere pœnarum, aut privatione facultatum territi, aut demigratione, sacrificaverunt, et hactenus pœnitentiæ negligentes, neque conversi sunt, hujus concilii tempore semet obtulerunt, conversionis suæ consilia capientes, placuit usque ad magnum diem eos inter audientes suscipi, et post magnum diem triennio pœnitentiæ agere, et postmodum duobus annis sine oblatione communicare : et tunc demum, sex annis completis, ad perfectionis gratiam pervenire. Si vero quidam ante hanc synodum suscepti sunt ad pœnitentiæ, ex illo tempore initium eis sexennii computetur. Si quod autem periculum, vel mortis expectatio, aut ex infirmitate, aut ex aliqua occasione contigerit, his sub definitione statuta communio non negetur.

De his qui in locis idolorum manducaverunt.

XXVI. De his qui festis diebus gentilium in remotis eorum locis convivia celebrarunt, cibosque proprios deferentes ibidem comederunt, placuit post pœnitentiæ biennii eos suscipi, utrum vero cum oblatione, singuli episcoporum, probantes vitam eorum, et singulos actus, examinent.

De his qui frequenter idolis immolaverunt.

XXVII. Hi qui secundo et tertio sacrificaverunt coacti, quatuor annis pœnitentiæ subjiciantur : duobus autem annis sine oblatione communicent, et septimo anno perfecte recipiantur.

De his qui et aliis sacrificandi causas attulerunt.

XXVIII. Quotquot autem non solum ipsi devierunt, sed etiam insurrexerunt, et compulerunt fratres, et causas præbuerunt ut cogerentur, hi per triennium quidem locum inter audientes accipiant, per aliud vero sexennium pœnitentiæ subjiciantur acriori, et alio anno communionem sine oblatione percipiant, ut perfectionem, expleto decennio, consequantur. Inter hæc autem et eorum vita pensanda est.

De diaconis qui tempore ordinationis de nuptiis attestati sunt.

XXIX. Diaconi, quicumque ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt, et dixerunt velle se conjugio copulari, quia sic manere non possunt, hi si postmodum uxores duxerint, in ministerio maneat, propterea quod eis episcopus licentiam dederit. Quicumque sane tacuerunt, et susceperunt manus impositionem, professi continentiam, et postea nuptiis obligati sunt, a ministerio cessare debebunt.

De desponsatis puellis, et ab aliis corruptis.

XXX. Desponsatas puellas, et post ab aliis raptas,

A placuit erui, et eis reddi quibus ante fuerant desponsatæ, etiamsi eis a raptoribus vis illata constiterit.

De his qui, cum essent catechumeni, idolis immolaverunt.

XXXI. Eos qui ante baptismum sacrificaverunt idolis, et postea baptismum consecuti sunt, placuit ad ordinem provehi, quod probentur abluti.

Quod non oporteat chorepiscopos clericos ordinare, nisi in agris et villulis.

XXXII. Chorepiscopis non licere presbyteros, aut diaconos ordinare, sed nec presbyteris civitatis, sine præcepto episcopi, vel fiteris, in unaquaque parochia.

De his qui esum carniæ in clero constituti diffugiunt.

XXXIII. Hi qui in clero sunt presbyteri, et diaconi, et a carnibus abstinent, placuit eas quidem contingere, et ita, si voluerint, continere. Quod si in tantum eas abominantur, ut nec olera, quæ cum eis coquuntur, existiment comedenda, tanquam non consentientes regulæ, ab ordine cessare debebunt.

De rebus ecclesiasticis eo tempore distractis, quo ipsæ Ecclesiæ viduantur episcopis.

XXXIV. De his quæ pertinent ad Ecclesiam, quæcunque, cum non esset episcopus, presbyteri venderunt, placuit, rescisso contractu, ad jura ecclesiastica revocari. In judicio autem erit episcopi, si pretium debeat recipi, necne : quia plerumque rerum distractarum redditus ampliorem summam pro pretio dato reddiderit.

C *De his qui fornicantur irrationabiliter, id est qui miscantur pecoribus, aut cum masculis polluantur.*

XXXV. De his qui irrationabiliter versati sunt, sive versantur, quotquot ante vicesimum annum tale crimen commiserint, quindecim annis exactis in pœnitentiæ, communionem mereantur orationum : deinde quinquennio in hac communione durantes, tunc demum oblationis sacramenta contingant. Discutiatur autem et vita eorum, qualis tempore pœnitentiæ exstiterit, et ita misericordiam consequantur. Quod si inexplabiliter his hæserit criminibus, ad agendam pœnitentiæ prolixius tempus insumant. Quotquot autem peracta xx annorum ætate, et uxores habentes, hoc peccato prolapsi sunt, xxv annis pœnitentiæ gerentes in communionem suscipiantur orationum : in qua quinquennio perdurantes, tunc demum oblationis sacramenta percipiant. Quod si qui et uxores habentes, et transcendentes quinquagesimum annum ætatis, ita deliquerint, ad exitum vitæ communionis gratiam consequantur.

De his qui in pecudes, vel in masculos, aut olim polluti sunt, aut hactenus hoc vitio tabescunt.

XXXVI. Eos qui irrationabiliter vixerunt, et lepra injusti criminis alios polluerunt, præcepit sancta synodus inter eos orare, qui spiritu periclitantur immundo.

De his qui ad episcopatum promoti sunt, nec recepti.

XXXVII. Si qui episcopi ordinati sunt, nec recepti ab illa parochia in qua fuerant denominati, volue

rintque alias occupare parochias, et vim præsulibus earum inferre, seditiones adversus eos excitando, hos abjici placuit. Quod si voluerint in presbyterii ordine, ubi prius fuerant, ut presbyteri, residere, non abjiciantur propria dignitate. Si autem seditiones commovent ibidem constitutis episcopis, presbyterii quoque honor talibus auferatur, sicutque damnatione notabiles.

De his qui virginitatem professi sunt, et de his quæ sub sororis habitu cum aliquibus commorantur.

XXXVIII. Quotquot virginitatem promittentes irritam faciunt sponsonem, inter bigamos censeantur. Virgines autem, quæ conveniunt cum aliquibus, tanquam sorores, habitare prohibemus.

De his qui adulteras habent uxores, vel si ipsi adulteri comprobantur.

XXXIX. Si cujus uxor adultera fuerit, vel si ipse adulterium commiserit, septem annorum pœnitentia oportet eum perfectionem consequi, secundum pristinos gradus.

De his qui partus suos ex fornicatione diversis modis interimunt.

XL. De mulieribus quæ fornicantur et partus suos necant, vel quæ agunt secum, ut utero conceptos excutiant, antiqua quidem definitio usque ad exitum vitæ eas ab Ecclesia removet: humanius autem nunc

delinimus, ut eis decem annorum tempus, secundum præfixos gradus pœnitentiæ largiamur.

De homicidiis.

XLI. Qui voluntarie homicidium fecerint, pœnitentiæ quidem jugiter se submittant: perfectionem vero circa vitæ exitum consequantur.

De his qui non sponte homicidium commiserunt.

XLII. De homicidiis non sponte commissis, prior quidem definitio post septennem pœnitentiam perfectionem consequi præcipit: secunda vero, quinquevni tempus explere.

De his qui divinationes expetunt.

XLIII. Qui divinationes expetunt, et morem gentilium subsequuntur, aut in domos suas hujusmodi homines introducunt, exquirendi aliquid arte malefica, aut expiandi causa, sub regula quinquennii jaceant, secundum gradus pœnitentiæ definitos.

De his qui virginum corruptionibus conscii sunt.

XLIV. Quidam sponsam habeas, sororem ejus violavit, et gravidam reddidit: postmodum desponsatam sibi dedit uxorem, illa vero, quæ corrupta est, loqueo se peremit. Hi qui fuerunt conscii, post decennem satisfactionem jussi sunt suscipi, secundum gradus pœnitentiæ constitutos.

REGULÆ PROLATÆ IN SYNODO NEOCÆSARIENSI XIV.

Et hæ regulæ post eas quidem probantur esse, quæ apud Ancyram expositæ sunt: sed Nicænis anteriores reperiuntur.

De presbyteris qui uxores acceperunt, vel fornicati sunt.

XLV. Presbyter, si uxorem acceperit, ab ordine deponatur: si vero fornicatus fuerit, aut adulterium perpetraverit, amplius pelli debet, et ad pœnitentiam redigi.

De his quæ duobus fratribus nupserint, vel qui duas sorores uxores acceperint.

XLVI. Mulier, si duobus fratribus nupserit, abjiciatur usque ad mortem: verumtamen in exitu propter misericordiam, si promiserit, quod facta incohlamis, hujus conjunctionis vincla dissolvat, fructum pœnitentiæ consequatur. Quod si defecerit mulier aut vir in talibus nuptiis, difficilis erit pœnitentia in vita permanenti.

De multimabibis.

XLVII. De his qui in plurimas nuptias inciderunt, et tempus quidem prælinitum manifestum est, sed conversatio eorum, et fides, tempus abbreviat.

De his qui proponentes fornicari tetantur.

XLVIII. Si quis mulierem concupiscentes proposuerit cum ea concumbere, et cogitatio ejus non perveniat ad effectum, apparet quod Dei gratia liberatus sit.

De catechumenis peccantibus.

XLIX. Catechumenus si ingrediatur ecclesiam, et in ordinem eorum qui instruantur assistat: hic au-

tem deprehensus fuerit peccans, si quidem genua flectit, audiat, ut non delinquat ulterius: si vero et audiens peccaverit, expellatur.

De catechumena prægnante.

L. Gravidam oportet baptizari, quando voluerit: nihil enim in hoc quæ parit nascenti communicat: propterea quod uniuscujusque suam propositum in confessione declaretur.

Quod non oporteat in bigami nuptiis orare presbyterum.

LI. Presbyterum in nuptiis bigami prædere non convenit, quia cum pœnitentia bigamus egeat, quis erit presbyter qui propter convivium talibus nuptiis possit præbere consensum?

De his qui mulieribus adulteris juncti sunt.

LII. Mulier cujusdam adulterata laici constituti, si evidenter arguatur, talis ad ministerium cleri venire non poterit. Si vero post ordinationem adulterata fuerit, dimittere eam convenit: quod si cum illa convixerit, ministerium sibi commissum obtinere non poterit.

De his qui ad presbyterium promoventur, et ante ordinationem peccatorum sibi sunt conscii.

LIII. Presbyter, si præoccupatus corporali peccato provehatur, et confessus fuerit de se, quod ante ordinationem deliquerit, oblata non consecret: manens in reliquis officiis, propter studium bonum. Nam peccata reliqua plerique dixerunt per manus impositionem posse dimiti. Quod si de se non fuerit

ipse confessus, et argui manifeste nequiverit, potestatis suæ iudicio relinquatur.

De diaconis similiter.

LIV. Simili modo etiam diaconus, si eodem peccato succubuerit, ab ordine ministerii subtrahatur.

Quo tempore presbyterum conveniat ordinare.

LV. Presbyter ante tricesimum ætatis suæ annum nullatenus ordinetur, licet valde sit dignus: sed hoc tempus observet. Nam Dominus noster tricesimo ætatis suæ anno baptizatus est, et sic cœpit docere.

De his qui in ægritudine baptismum consequuntur.

LVI. Si quis in ægritudine fuerit baptizatus, ad honorem presbyterii non potest promoveri, quod non ex proposito fides ejus, sed ex necessitate descendit:

A nisi forte propter sequens studium ejus, et fidem, atque hominum raritatem talis possit admitti.

De presbyteris agrorum.

LVII. Presbyteri ruris in Ecclesia civitatis, episcopo præsentem, vel presbyteris urbis ipsius, offerre non possunt, nec panem sanctificatum dare, calicemque porrigere. Si verb absentes hi fuerint, et ad dandam orationem vocentur, soli dare debent. Chorepiscopi quoque ad exemplum quidem, et formam septuaginta videntur esse: ut comministri autem, propter studium quod erga pauperes exhibent, honorentur.

De numero certo diaconorum.

LVIII. Diaconi septem debent esse, juxta regulam, licet et valde magna sit civitas. Illis autem et Actuum apostolorum liber insinuat.

REGULÆ GANGRENSIS XX, QUÆ POST NICÆNUM CONCILIUM EXPOSITÆ SUNT.

De his qui nuptias execrantur.

LIX. Si quis vituperat nuptias, et dormientem cum viro suo fidelem ac religiosam detestatur, aut culpabiles æstimat, velut qui in regnum Dei introire non possint: anathema sit.

De his qui abominantur eos qui carnibus vescuntur.

LX. Si quis carnes edentem, præter sanguinem, et idolis immolatum, et suffocatum, cum religione, et fide, condemnat, velut spem, propter hujusmodi perceptionem, non habentem: anathema sit.

De servis qui jugum famulatus abjiciunt Christianitatis obtentu.

LXI. Si quis servum, prætextu divini cultus, doceat dominum contemnere proprium: ut discedat ab ejus obsequio, nec ei cum benevolentia et omni honore deserviat: anathema sit.

De presbyteris qui habuere conjugia.

LXII. Quicumque discernit a presbytero, qui uxorem habuit, quod non oporteat, eo ministrante, de oblatione percipere: anathema sit.

De his qui Ecclesiæ conventus spernendos existimant.

LXIII. Si quis docet domum Dei contemptibilem esse, et conventus qui in ea celebrantur, anathema sit.

De his qui ecclesiastica ministeria præter Ecclesiam faciunt.

LXIV. Si quis extra Ecclesiam seorsum conventus celebrat, et despiciens Ecclesiam, ea quæ sunt Ecclesiæ voluerit usurpare, non conveniente presbytero, juxta decretum episcopi, anathema sit.

De fructuum oblationibus, quæ ministris Ecclesiæ conferuntur.

LXV. Si quis oblationes Ecclesiæ extra Ecclesiam accipere vel dare voluerit, præter conscientiam episcopi, vel ejus cui hujusmodi officia commissa sunt, nec cum ejus voluerit agere consilio: anathema sit.

B *De his quæ in usus pauperum conferuntur.*

LXVI. Si quis dederit, vel acceperit oblata præter episcopum, vel eum qui constitutus est ab eo, ad dispensandam misericordiam pauperibus: et qui dat, et qui accipit, anathema sit.

De his qui in virginitate continentiaque persistunt.

LXVII. Quicumque virginitatem custodiens, aut continentia studens, velut horrescens nuptias temerat, nec propter hoc, quod bonum et sanctum est, nomen virginitatis assumit: anathema sit.

De his qui pro virginitate superbiunt.

LXVIII. Si quis ex his qui virginitatem propter Dominum servant, extollitur adversum conjugatos, anathema sit.

C *De his qui agapas, id est pastiones pauperum, risu deputant.*

LXIX. Si quis despicit eos qui fideliter agapas, id est convivia, pauperibus exhibent, et propter honorem Domini convocant fratres, et noluerit communicare hujusmodi vocationibus, parvipendens quod gerit, anathema sit.

De his qui palliis utuntur, et idcirco superbiunt.

LXX. Si quis virorum propter continentiam, quæ putatur, amictu pallii utitur, quasi per hoc habere se justitiam credens, et despicit eos qui cum reverentia birris et aliis communibus et solitis utuntur, anathema sit.

De mulieribus quæ utuntur virilibus indumentis.

D LXXI. Si qua mulier propter continentiam, quæ putatur, habitum mutat, et, pro solito muliebri, amictum virilem sumit, anathema sit.

De his qui, velut peccatum, copulam deserunt nuptiarum.

LXXII. Si qua mulier virum proprium relinquens, discedere voluerit, nuptias execrans, anathema sit.

De his qui, Christianitatis obtentu, despiciunt filios.

LXXIII. Si quis filios suos relinquens, non eos enutrit, et quod ad se pertinet, ad pietatem divini cultus

informatur, sed per occasionem continentiae negligit, **A** *De his qui dominico die jejulant, tanquam nihil praeter ceteris differente.*

De his qui parentes, Christianitatis occasione, contemnunt.

LXXIV. Quicumque filii a parentibus, sub praetextu divini cultus, abscedunt, nec debitam reverentiam dependunt illis, qui divinum cultum sibi proculdubio praerferunt, anathema sit.

De mulieribus quae se attendunt, Christianitatis obtentu.

LXXV. Si qua mulier, propter divinum cultum, ut aestinat, crines attendet, quos ei Deus ad subjectionis memoriam tribuit, tanquam praecipuum dissolvens obedientiae, anathema sit.

LXXVI. Si quis propter continentiam, quae putatur, aut contumaciam, in die dominico jejunat, anathema sit.

De his qui ecclesiastica jejunia absque necessitate dissolvunt.

LXXVII. Si quis qui continentiae student, absque necessitate corporea, tradita in commune jejunia, et ab Ecclesia custodita, superbiendo dissolvit, stimulo suae cogitationis impulsus, anathema sit. *De his qui collectas quae fiunt in martyrum commemorationibus, execrantur.*

LXXVIII. Si quis superbiae usus affectu conventus abominatur, qui ad confessiones martyrum celebrantur, et ministeria quae in eis fiunt, simul cum eorum memoriis, execratur, anathema sit.

REGULAE EXPOSITAE APUD ANTIOCHIAM IN ENCÆNIIS XXV.

De his qui contraria gerunt his quae regulariter de Pascha statuta sunt in Nicæno concilio. **B** *De his qui ab alia parochia praeter conscientiam episcoporum suorum, in aliis immorantur.*

LXXIX. Omnes qui ausi fuerint dissolvere definitionem sancti et magni concilii quod apud Nicæam congregatum est, sub praesentia piissimi et venerandi principis Constantini, de salutifera solemnitate sacratissimae Paschae, excommunicandos, et de Ecclesia pellendos esse censemus, si tamen contentiosius adversus ea quae bene sunt decreta perstiterint: et haec quidem de laicis dicta sint. Si quis autem eorum qui praesesse noscuntur Ecclesiae, aut episcopus, aut presbyter, aut diaconus, post hanc definitionem tentaverit ad subversionem populorum, Ecclesiarumque perturbationem, seorsum colligere, et cum Judaeis Pascha celebrare: sancta synodus hunc alienum jam hinc ab Ecclesia judicavit, quod non solum sibi, sed **C** et plurimis causa corruptionis et perturbationis extiterit. Nec solum tales a ministerio removet, sed etiam illos qui post damnationem hujusmodi communicare tentaverint: damnatos autem omni quoque extrinsecus honore privari, quem sancta regula, et sacerdotium Dei promeruit.

De his qui se a perceptione sanctae communionis avertunt, et qui excommunicatis per domos communicant.

XXC. Omnes qui ingrediuntur Ecclesiam Dei, et Scripturas sacras audiunt, nec communicant in oratione cum populo, sed pro quadam intemperantia se a perceptione sanctae communionis avertunt: hi de Ecclesia removeantur, quandiu per confessionem poenitentiae fructus ostendant, et precibus indulgentiam consequantur. Cum excommunicatis autem non licere communicare; nec cum his qui per domos conveniunt, devitantes orationes Ecclesiae, simul orandum est: ab alia quoque Ecclesia non suscipiendum, qui in alia minime congregatur. Si quis autem de episcopis, aut presbyteris, vel diaconis, seu quilibet ex clero deprehensus fuerit cum excommunicatis communicare, etiam iste privetur communione, tanquam qui regulam confundat Ecclesiae.

XXCI. Si quis presbyter, aut diaconus, et omnino quilibet ex clero, parochiam propriam deserens, ad aliam properaverit: dein omnino demigrans, in alia parochia per multa tempora nititur immorari, ulterius ibidem non ministret: maxime, si vocanti suo episcopo, et regredi ad propriam parochiam commoventi obedire contempserit. Quod si in hac indisciplinatione perdurat, a ministerio modis omnibus removeatur: ita ut nequaquam locum restitutionis inveniat. Si vero pro hac causa damnatum alter episcopus suscipiat, hic etiam a communi coerceatur synodo, velut qui ecclesiastica constituta dissolvat.

De damnatis, et ministrare tentantibus.

XXCII. Si quis episcopus damnatus a synodo, vel presbyter, aut diaconus, a suo episcopo ausi fuerint aliquid de ministerio sacro contingere: sive episcopus, juxta praecedentem consuetudinem, sive presbyter, aut diaconus, nullo modo liceat ei, nec in alia synodo, restitutionis spem aut locum habere satisfactionis: sed et communicantes ei omnes abjici de Ecclesia, et maxime si posteaquam didicerint adversum memoratos prolatam fuisse sententiam, eidem communicare tentaverint.

De his qui se a ministerio ecclesiastico subtrahunt, et seorsum colligunt.

XXCIII. Si quis presbyter, aut diaconus, episcopum proprium contemnens, se ab Ecclesia sequestravit, et seorsum colligens altare constituit, et commoventi episcopo non acquieverit, nec consentire vel obedire voluerit semel, et iterum convocanti; hic damnatur omnimodo, nec ultra remedium consequatur, quia suam recipere non potest dignitatem. Quod si Ecclesiam conturbare et sollicitare persistat, tanquam seditiosus, per potestates exteras opprimatur.

De clericis excommunicatis et laicis.

XXCIV. Si quis a proprio episcopo communione privatus est, non ante suscipiatur ab aliis, quam suo

reconcilietur episcopo, aut certe ad synodum, quæ congregatur, occurrens pro se satisfaciatur, et persuadens concilio sententiam suscipiat alteram. Hæc autem definitio maneat circa laicos, et presbyteros, et diaconos, omnesque qui sub regula esse monstrantur.

De peregrinorum susceptione.

XXCV. Nullus peregrinorum sine pacificis, id est, commendatitiis suscipiatur epistolis.

De pacificis peregrinorum, id est commendatitiis litteris.

XXCVI. Presbyteri qui sunt in agris canonicas epistolas dare non possunt, ad solos tantum vicinos episcopos litteras destinabunt. Chorepiscopi autem qui sunt irreprehensibiles, dare possunt pacificas, id est generales epistolas.

De metropolitanis singularum provinciarum.

XXCVII. Per singulas regiones episcopos convenit nosse, metropolitanum episcopum sollicitudinem totius provincie gerere: propter quod ad metropolim omnes undique qui negotia videntur habere, concurrunt. Unde placuit eum et honore præcellere, et nihilo amplius præter eum cæteros episcopos agere, secundum antiquam a patribus nostris regulam constitutam: nisi ea tantum quæ ad suam diocesim pertinent, possessionesque subjectas. Unusquisque enim episcopus habeat suæ parochie potestatem, ut regat juxta reverentiam singulis competentem, et providentiam gerat omnis possessionis quæ sub ejus est civitate: ita ut presbyteros et diaconos ordinet, et singula suo judicio comprehendat. Amplius autem nihil agere tentet, præter antistitem metropolitanum, nec metropolitanus sine cæterorum gerat consilio sacerdotum.

De his qui vocantur chorepiscopi.

XXCVIII. Qui in vicis vel possessionibus chorepiscopi nominantur, quamvis manus impositionem episcoporum perceperint, et ut episcopi consecrati sint, tamen sanctæ synodo placuit, ut modum proprium recognoscant, ut gubernent subjectas sibi Ecclesias, earumque moderamine curaque contenti sint. Ordinent etiam lectores et subdiaconos atque exorcistas; quibus promotiones istæ sufficiant. Nec presbyterum vero, nec diaconum audeant ordinare, præter civitatis episcopum, cui ipse cum possessione subjectus est. Si quis autem transgredi statuta tentaverit, depositus, quo utebatur honore privetur. Chorepiscopum vero civitatis episcopus ordinet, cui ille subjectus est.

De episcopis et clericis advenantibus imperatorem.

XXCIX. Si quis episcopus, aut presbyter, aut quilibet regulæ subjectus Ecclesie, præter consilium et litteras episcoporum provincie, et præcipue metropolitani, adierit imperatorem, hunc reprobari et abjici oportere, non solum a communione, verum et ab honore ejus particeps videtur existere. Quia venerandi principis auribus molestiam tentavit inferre, contra leges Ecclesie. Si igitur adire principem necessaria causa deposcit, hoc agatur cum tractatu et consilio metropolitani, et cæterorum episcoporum

A qui in eadem provincia commorantur, qui etiam proficiscentem suis prosequantur epistolis.

De damnatis episcopis, aut clericis advenantibus imperatorem.

XC. Si quis a proprio episcopo presbyter aut diaconus, aut a synodo fuerit episcopus forte damnatus, et imperatoris anribus molestus exstiterit: oportet ad majus episcoporum converti concilium, et quæ putaverint habere justa, plurimis episcopis suggerant, eorumque discussiones ac judicia præstolentur. Si vero hæc parvipendentes molesti fuerint imperatori, hos nulla venia dignos esse, nec locum satisfactionis habere, nec spem futuræ restitutionis penitus opperiri.

De his qui cum sunt ex alia provincia, in aliis audent ordinationes efficere.

XCI. Nullus episcopus ex alia provincia audeat ad aliam transgredi, et ad promotionem ministerii aliquos in Ecclesiis ordinare, licet consensum videantur præbere nonnulli: nisi litteris tam metropolitani, quam cæterorum, qui cum eo sunt, episcoporum, rogatus adveniat, et sic ad actionem ordinationis accedat. Si vero nullo vacante, inordinato more deproperet super aliquibus ordinationibus et ecclesiasticis negotiis, ad eum non pertinentibus, componendis, irrita quidem quæ ab eo geruntur existant, ipse vero incompositi motus sui et irrationabilis audaciæ subeat ultionem, ex hoc jam damnatus a sancto concilio.

De dissensione quæ super episcoporum dijudicatione contingit, appellantium provinciales antistites.

XCII. Si quis episcopus de certis criminibus judicetur, et contingat de eo provinciales episcopos dissidere, cum judicatus ab aliis innocens creditur, reus ab alijs: pro totius ambiguitatis absolute, sanctæ synodo placuit, ut metropolitano episcopo a vicina provincia iudices alios convocet, qui controversiam tollant, ut per eos simul et per provinciales episcopos, quod justum visum fuerit, approbetur.

De episcopis ab ejusdem provincie sacerdotibus consonanter exclusis.

XCIII. Si quis episcopus de certis criminibus accusatus condemnatur ab omnibus episcopis ejusdem provincie, cunctique consonanter eandem contra eum formam decreti protulerint hunc, apud alios nullo modo judicari, sed firmam concordantium episcoporum provincie manere sententiam.

De vacantibus episcopis.

XCIV. Si quis episcopus vacans in Ecclesiam vacantem prosiliat, sedemque pervadat absque integro perfectoque concilio, hic abjiciatur necesse est, etsi cunctus populus, quem diripuit, eum habere delegerit. Perfectum vero concilium illud est, ubi interfuerit metropolitanus antistes.

De his qui, cum ad episcopatum vocantur, evitant.

XCV. Si quis episcopus manus impositionem episcopatus acceperit, et, præsepe populo constitutus, ministerium subire neglexerit, nec acquieverit ire ad Ecclesiam sibi commissam: hunc oportet commo-

nione privari, donec susceperit coactus officium, aut certe de eo aliquid integra decreverit ejusdem provincie synodus sacerdotum.

De his qui promoventur ad episcopatum, nec recipiuntur.

XCVI. Si quis episcopus ordinatus ad parochiam minima cui est electus accesserit, non suo vitio, sed quod eum aut populus vitet, aut propter aliam causam, non tamen ejus vitio perpetrata: hic et honoris sit, et ministerii particeps, dummodo nil molestus Ecclesie rebus existat, ubi ministrare cognoscitur. Quem etiam observare conveniet quidquid synodus perfecta provincie, quod visum fuerit, iudicando decreverit.

De episcopalibus in provinciis ordinationibus.

XCVII. Episcopus præter synodum et presentiam metropolitani nullatenus ordinetur. Hoc autem modis omnibus coram posito melius quidem est, ut omnes simul adsint ejusdem provincie sacerdotes: quos metropolitanus episcopus advocare debet. Et si quidem omnes occurrerint, optime; quod si hoc difficile fuerit, saltem plures adesse omnimodo convenit: aut certe scriptis ejusdem sententiae comprobari, et ita sub plurimorum vel presentia vel decreto ordinatio celebretur. Quod si secus contra definitum factum fuerit, nullas ordinatio vires habeat; si vero juxta definitam regulam fiat, et nonnulli pro contentione propria contradicant, obtineat sententia plurimorum.

De synodiis quæ debent ab episcopis, suis temporibus, in provincia celebrari.

XCVIII. Propter utilitates ecclesiasticas, et absolutiones earum rerum quæ dubitationem controversiamque recipiunt, optime placuit ut per singulas quasque provincias bis in anno episcoporum concilia celebrentur. Semel quidem post tertiam septimanam festi Paschalis: ita ut quarta septimana provinciales episcopi admonente. Secunda vero synodus fiat idus Octobris, id est, quinto decimo die mensis Octobris, quem Hyperbereteon Græci cognominant. In ipsis autem conciliis adsint presbyteri, et diaconi, et omnes qui se læsos existimant: et synodi experiantur examen. Nullis vero liceat apud se celebrare concilia, præter eos quibus a metropolitanis videntur esse jura commissa.

Ut nullo modo de parochia ad aliam parochiam episcopus transeat.

XCIX. Episcopus ab alia parochia nequaquam migret ad aliam, nec sponte sua prorsus insiliens, nec vi coactus a populis, nec ab episcopo necessitate compulsus: maneat autem in Ecclesia quam primitus a Deo sortitus est, nec inde transmigret, secundum pristinum de hac re terminum constitutum.

Ut in altera parochia clericos alterius parochie episcopus nullatenus ordinet.

C. Episcopus alienam civitatem, quæ non est illi subjecta, non adeat: nec ad possessionem accedat quæ ad eum non pertinet super ordinatione cujusquam,

nec constituat presbyteros aut diaconos alteri subiectos episcopo, nisi forte cum consilio et voluntate regionalis episcopi. Si quis autem tale aliquid facere tentaverit, irrita sit ejus ordinatio, et ipse coerceatur a synodo, nam si ordinare non potuerit, nullatenus iudicabit.

Ut nullus ad episcopatum pro se constituat promovendum.

CI. Episcopo non licere pro se alterum successorem sibi constituere, licet ad exitum vite perveniat: quod si tale aliquid factum fuerit, irritum esse hujusmodi constitutum. Servetur autem jus ecclesiasticum, id continens oportere non aliter fieri, nisi cum synodo et iudicio episcoporum, qui post obitum quiescentis potestatem habent, eum, qui dignus extiterit, promovere.

De rebus ad Ecclesiam pertinentibus, et de his quæ propria episcopi esse noscuntur.

CII. Quæ sunt Ecclesie, sub omni sollicitudine, et conscientia bona, et fide quæ in Deum est, qui cuncta considerat, iudicatque, serventur, quæ etiam dispensanda sunt iudicio et potestate pontificis cui commissus est populus, et animæ quæ intra Ecclesiam congregantur. Manifesta vero sint, quæ pertinere videntur ad Ecclesiam, cum notitia presbyterorum et diaconorum qui circa ipsum sunt: ita ut agnoscant, nec ignorent, quæ sint Ecclesie propria, nec eos aliquid lateat. Ut si contigerit episcopum migrare de sæculo, certis existentibus rebus, quæ sunt Ecclesie, nec ipsæ collapsæ depereant, nec quæ propria probantur episcopi, sub occasione rerum pervadantur Ecclesie. Justum namque, et acceptum est coram Deo et hominibus, ut sua episcopus quibus voluerit, derelinquat, et quæ Ecclesie sunt, eidem conserventur Ecclesie, ut nec Ecclesia aliquod patiatur incommodam, nec episcopus sub occasione proscribatur Ecclesie, et in causas incidant, qui ad eum pertinent, et ipsæ post obitum maledictionibus ingravelur.

Ut episcopus dispensandi res ecclesiasticas habeat potestatem.

CIII. Episcopus ecclesiasticarum rerum habeat potestatem, ad dispensandum erga omnes qui indigent, cum summa reverentia et timore Dei. Participet autem et ipse quibus indiget, si tamen indiget, tam suis, quam fratrum, qui ab eo suscipiuntur, necessariis usibus profuturis, ita ut in nulla qualibet occasione fraudulentur, juxta sanctum Apostolum sic dicentem: Habentes victum et tegumentum, his contenti sumus. Quod si contentus istis minime fuerit, convertat autem res Ecclesie in suos usus domesticos, et ejus commoda vel agrorum fructus, non cum presbyterorum conscientia diaconorumque tractet, sed horum potestatem domesticis suis, aut propriis, aut fratribus, illisque committat: ut per hujusmodi personas occulte ceteræ lædantur Ecclesie, synodo provincie pœnas iste persolvat. Si autem et aliter accusetur episcopus, aut presbyteri qui cum ipso sunt, quod ea quæ pertinent ad Eccle-

siam, vel ex agris, vel ex alia qualibet ecclesiastica facultate sibi met usurpent, ita ut ex hoc affligantur quidem pauperes criminationi vero et blasphemis

tam sermo prædicationis, quam hi qui dispensant, taliter exponantur : et hos oportet corrigi, sancta synodo, id quod condecet, approbante.

REGULÆ APUD LAODICIAM EXPOSITÆ NUM. LIX.

Sancta synodus quæ apud Laodiceam Phrygiæ Pacatianæ convenit ex diversis regionibus Asiæ, definitiones exposuit ecclesiasticas quæ subter annexæ sunt.

De bigamis.

CIV. De his qui, secundum ecclesiasticam regulam, libere ac legitime secundis nuptiis juncti sunt, nec occulte nuptiarum copulam fecerunt : oportet ut, parvo tempore transacto, vacent orationibus et jejuniis, quibus etiam juxta indulgentiam communionem reddi decrevimus.

De his qui pro diversis erratis poenitentiam feruentius eegerunt.

CV. De his qui diversis facinoribus peccaverunt, et perseverantes in oratione confessionis et poenitentiae conversionem a malis habuere perfectam : pro qualitate delicti, talibus poenitentiae tempus impensum propter clementiam et bonitatem Dei communio concedatur.

Quod non oporteat ad clerum statim post baptismam promoveri.

CVI. De his qui nuper sunt illuminati baptismate, quod eos in sacerdotali non conveniat ordine promoveri.

De tempore ordinationum.

CVII. Quod non oporteat ordinationes sub conspectu audientium celebrari.

Ut hi qui sacrario serviunt usuras non exigant.

CVIII. Quod non oporteat sacerdotes et clericos feneratoribus usuras, vel quæ dicuntur sescupla, id est et summam capitis et dimidium summæ, percipere.

De hæreticis intrantibus in ecclesias vel basilicas martyrum.

CIX. Quod hæretici non permittendi sint ingredi in domum Dei, in hæresi permanentes.

De his qui ad ecclesias ab hæreticis veniunt.

CX. De his qui ab hæreticis convertuntur, id est, Novatianis, aut Photinianis, aut Tessarescædecatis, sive baptizati sint illi, seu catechumeni, non ante suscipiantur, quam omnes hæreses anathematizent, et præcipue illam qua detinebantur. Et tunc demum hi qui apud eos dicebantur fideles, nostræ doceantur fidei symbolum, et uncti sancto chrismate, sic mysteriis communicent sacrosanctis.

De his qui veniunt ab hæresi Cataphrygarum.

CXI. De his qui convertuntur ab hæresi quæ dicitur Cataphrygarum, etsi in clero, quia apud eos esse creditur, fuerint, etsi maximi nominentur, hos sub omni diligentia ab episcopis Ecclesiæ, vel presbyteris, instrui et baptizari convenit.

De his qui ad hæreticorum speluncas causa orationis accedunt.

CXII. Quod non permittantur ecclesiastici ad hæreticorum cœmeteria, vel ad ea quæ ab eis appellantur martyria, orationis causa vel sanitatis accedere : sed hujusmodi, si fideles fuerint, certo tempore communionem privari : poenitentes autem, et confitentes se deliquisse, convenit suscipi.

De his qui cum hæreticis nuptiarum copula junguntur.

CXIII. Quod non oporteat indifferenter ecclesiasticos, fœdere nuptiarum, hæreticis suos filios filiasque conjugere.

Non congruere presbyteras in mulieribus ordinari.

CXIV. Quod non oporteat eas quæ dicuntur presbyteræ vel præsidentes in ecclesiis ordinari.

De episcopalibus ordinationibus.

CXV. Ut episcopi judicio metropolitanorum, et eorum episcoporum qui circumcirca sint, provehantur ad ecclesiasticam potestatem : hi videlicet qui plurimo tempore probantur tam verbo fidei, quam recte conversationis exemplo.

Judicio multitudinis ordinationes fieri non debere.

CXVI. Quod non sit permittendum turbis electio- nes eorum facere, qui sunt ad sacerdotium provehendi.

Ad alias parochias eulogias, quæ oblatæ sunt, minime destinandas.

CXVII. Quod sancta nullo modo, causa eulogiarum, tempore Paschalis festi, ad alias parochias debeant destinare.

De his qui debeant in ambone, id est, in pulpito, psallere.

CXVIII. Quod non oporteat amplius, præter eos qui regulariter cantores existunt, qui et de codice canunt, alios in pulpitu conscendere, et in ecclesia psallere.

De lectionibus quæ debeant sabbatis recenseri.

CXIX. Quod in sabbatis evangelia cum aliis Scripturis legi conveniat.

Quod interstitium psalmodum debeat in congregationibus fieri.

CXX. Quod in conventu fidelium nequaquam psalmos continuare conveniat : sed per intervallum, id est, per psalmos singulos recenseri debeant lectiones.

De precibus nona et vespera celebrandis.

CXXI. Quod ipsum semper officium precum nona et vespera semper debeat exhiberi.

De precibus post homilias, id est, post sermones habitos ad populum, proferendis, et de his quos intrasacrarium communicare conveniat

CXXII. Quod oporteat seorsum primum, post al-

locutiones episcoporum, orationem super catechumenos celebrari: et postquam catechumeni egressi fuerint, super eos, qui sunt in poenitentia, precem fieri. His etiam accedentibus ad manum sacerdotis, et discedentibus, tres orationes consummari fidelium: ita ut prima quidem sub silentio, secunda vero et tertia per exclamationes solitas expleantur, et ita demum pacem sibi invicem dabunt. Et posteaquam dederit episcopus presbyteris osculum pacis, tunc laici sibi tribuent. Et ita sancta celebrabitur oblatio. Solis autem ministerio sacro deditis ad altare ingredi, et communicare ibidem liceat.

De honore quem presbyteris diaconi, qui sub ipsis sunt, debent exhibere.

CXXXIII. Quod non oporteat diaconum coram presbytero sedere, sed iussione presbyteri sedeat. Similiter autem et diaconis honor habeatur ab obsequentibus, id est subdiaconis et omnibus clericis.

Quod subdiaconi a diaconico, id est a secretario, sint remoti.

CXXXIV. Quod non oporteat subdiaconos habere locum in diaconico, et dominica vasa contingere.

Subdiaconos cum orariis assistere non debere.

CXXXV. Quod non oporteat subdiaconum uti orario, nec ostia derelinquere.

Lectores cantoresque cum orariis agere suum officium non debere.

CXXXVI. Quod non oporteat lectores aut cantores orariis uti, et ita legere vel psallere.

Quod nullus ecclesiasticorum in tabernis comedere debeat.

CXXXVII. Quod non oporteat sacro ministerio deditos a presbyteris usque ad diaconos, et reliquum ecclesiasticum ordinem, id est usque ad subdiaconos, lectores, cantores, exorcistas et ostiarios, et ex numero continentium et monachorum, ingredi tabernas.

Quod subdiaconi non debeant benedicere, vel benedictionem tribuere.

CXXXVIII. Quod non oporteat subdiaconos panem dare, vel calicem benedicere.

De exorcistis qui non sunt ab episcopis ordinati.

CXXXIX. Quod hi qui non sunt ab episcopis ordinati, tam in ecclesiis, quam in domibus, exorcizare non possint.

Quod de conviviis quæ ex agape fiunt, escarum partes accipi non debeant.

CXXX. Quod non oporteat sacro ministerio deditos clericos aut laicos ad agapem vocatos ciborum partes accipere, propterea quod hinc ecclesiastico ordini fiat injuria.

In ecclesiis prandia fieri non debere.

CXXXI. Quod non oporteat in domiciliis divinis, id est in ecclesiis, convivia quæ vocantur agapæ, fieri: nec intra domum Dei comedere, vel accubitus sternere.

De Christianis qui sabbatizare, vel juxta quemdam modum judaizare, noscuntur.

CXXXII. Quod non oporteat Christianos judaizare

et otiari in sabbato, sed operari eos in eodem die. Preferentes autem in veneratione dominicum diem, si vacare voluerint, ut Christiani hoc faciant. Quod si reperti fuerint judaizare, anathema sint a Christo.

De viris cum mulieribus lavacra celebrantibus.

CXXXIII. Quod non oporteat sacris officiis deditos aut clericos, aut continentes vel omnem laicum Christianum, lavacra cum mulieribus celebrare, quia hæc apud gentes reprehensio prima est.

De his qui cum hæreticis jungunt sædera nuptiarum.

CXXXIV. Quod non oporteat cum hæreticis universis nuptiarum sædera celebrare, nec eis filios dare vel filias, sed magis accipere: si tamen Christianos se fieri promittant.

Ab hæreticis eulogias accipere non debere.

CXXXV. Quod non oporteat ab hæreticis eulogias accipere, quæ sunt maledictiones potius quam benedictiones.

De schismaticis.

CXXXVI. Quod non oporteat cum hæreticis aut schismaticis pariter orare.

De martyribus hæreticorum.

CXXXVII. Quod omnem Christianum non oporteat deserere martyres Christi, et ire ad pseudomartyres, id est hæreticorum, et quos ipsos constet hæreticos existisse, hi namque sunt alieni a Deo: sint igitur anathema, qui ad tales accesserint.

De his qui angelos colunt.

CXXXVIII. Quod non oporteat Christianos Ecclesiam Dei relinquere, et ire, atque angelos nominare, et congregationes facere: quæ interdicta noscuntur. Si quis igitur inventus fuerit huic occultæ idololatriæ serviens, sit anathema, quia derelinquit Dominum nostrum Jesum Christum, Filium Dei, et se idololatriæ tradidit.

De his qui incantationibus et phylacteriis utuntur.

CXXXIX. Quod non oporteat sacris officiis deditos, vel clericos, magos aut incantatores existere, aut facere phylacteria: quæ animarum suarum vincula comprobantur. Eos autem qui his utuntur, ab Ecclesia pelli præcipimus.

De his qui ab hæreticis, vel Judæis, festivitatis eorum dona suscipiunt.

CXL. Quod non oporteat a Judæis vel hæreticis ea quæ mittuntur munera festiva suscipere, nec cum eis festa celebrare.

De Christianis qui Judæorum azyma comedunt.

CXLI. Quod non oporteat azyma a Judæis accipere, et communicare impietatibus eorum.

De Christianis celebrantibus festa gentilium.

CXLII. Quod non oporteat cum gentilibus festa celebrare, et communicare pravitatibus eorum qui sine Deo sunt.

De episcopis qui eas quæ sunt evocationes ad synodum vitant.

CXLIII. Quod non oporteat episcopos ad synodum

vocatos omnino contemnere, sed protinus ire, et docere, vel discere ea quæ ad correctionem Ecclesiæ vel reliquarum pertinent rerum. Seipsum vero, qui contempserit, accusabit, nisi forte per ægritudinem ire non possit.

Quod sine litteris sacro ministerio servientes proficisci non debeant.

CXLIV. Quod non oporteat sacerdotem, vel clericum, sine litteris proficisci canonicis.

Quod præter episcopum clericus proficisci non debeat.

CXLV. Quod non oporteat sacerdotem, vel clericum, præter jussionem sui proficisci pontificis.

Ut subdiaconi ad ostia perseverent.

CXLVI. Quod non oporteat subdiaconos, saltem paululum, januas deserere, et orationi vacare.

Ut ad sacrarium mulieres non introeant.

CXLVII. Quod non oporteat ingredi mulieres ad altare.

De his qui circa mediam septimanam ad baptisma veniunt.

CXLVIII. Quod non oporteat ad baptisma quemquam post duas Quadragesimæ hebdomadas admitti.

De redditione baptizandorum.

CXLIX. Quod oporteat eos qui ad baptisma veniunt fidem discere, et quinta feria septimanæ majoris episcopo aut presbyteris reddere.

De his qui in ægritudine baptizantur.

CL. Quod oporteat eos qui in ægritudine percipiunt baptisma, postquam convaluerint, fidem perdiscere, et scire cujus muneris participes facti sint.

Ut post baptisma chrisma detur.

CLI. Quod oporteat eos qui baptizantur, post lavacrum, chrisma cæleste percipere, et regni Christi participes inveniri.

Oblationes offerri in Quadragesima non oportere.

CLII. Quod non oporteat in Quadragesima, panem benedictionis offerri in sabbato et dominico.

Non debere jejunium solvi in quinta feria majoris septimanæ.

CLIII. Quod non oporteat in Quadragesima, in ultima septimana quintæ ferix jejunium solvere, totamque Quadragesimam sine veneratione transire, magisque conveniat omnem Quadragesimam districto venerari jejunio.

REGULÆ CONSTANTINOPOLITANÆ.

Sub Theodosio piissimo imperatore apud Constantinopolim expositi sunt canones tres. Hæ definitiones expositæ sunt ab episcopis 150, qui in idipsum apud Constantinopolim convenerunt, quando beatus Nectarius episcopus est ordinatus.

Ut ea quæ apud Nicæam constituta sunt immota permaneant; et de anathemate Arianorum, Eunomianorum, Macedonianorum, Sabellianorum, Photinianorum, Marcellianorum et Apollinarianorum.

CLXIII. Fidem non violandam Patrum 318 qui apud Nicæam Bithyniæ coaverunt, sed manere

A Non debere in diebus jejuniorum commemorationes martyrum fieri.

CLIV. Quod non oporteat in Quadragesima martyrum natalitia celebrari, sed eorum sancta commemoratio in diebus sabbatorum et dominicorum fieri convenit.

Ut natalitia vel nuptiæ in Quadragesima non fiant.

CLV. Quod non oporteat in Quadragesima, aut nuptias, aut natalitia celebrari.

Ut in Christianorum non saltetur nuptiis.

CLVI. Quod non oporteat Christianos euntes ad nuptias plaudere, vel saltare, sed venerabiliter cœnare, vel prandere, sicut Christianos decet.

Non licere clericis ludicris spectaculis interesse.

B CLVII. Quod non oporteat sacerdotes, aut clericos quibuscunque spectaculis, in cœnis, aut in nuptiis, interesse: sed antequam thymelici ingrediantur, exurgere eos convenit, atque inde discedere

Non congruere penitus Christianis comessionibus interesse.

CLVIII. Quod non oporteat sacerdotes, aut clericos ex collatis vel comessionibus convivia celebrare; hoc autem nec laicis posse congruere.

Non licere presbyteris introire ad altare, priusquam ingrediatur episcopus.

CLIX. Quod non oporteat presbyteros ante processionem episcopi introire sacrarium et sedere, sed cum episcopo debent ingredi, vel in subsestis sedere, nisi forsitan infirmitate detineatur, aut proficiscatur episcopus.

Qui in agris vel possessionibus debeant ordinari.

CLX. Quod non oporteat in villulis aut in agris episcopus constitui, sed visitatores. Verumtamen jam pridem constituti nihil faciant præter conscientiam episcopi civitatis; similiter et presbyteri, præter consilium episcopi nihil agent.

Oblationes offerri in domibus non oportere.

CLXI. Quod non oporteat in domibus oblationes celebrari ab episcopis, vel presbyteris.

Quæ psallere vel legere in ecclesiis conveniat.

CLXII. Quod non oporteat plebeios psalmos in ecclesia cantare, nec libros, præter canonem, legi: sed sola sacra volumina Novi Testamenti, vel Veteris.

D eam firmam et stabilem; et anathematizandam omnem hæresim, et specialiter Eunomianorum vel Anomianorum, et Arianorum vel Eudoxianorum, et Macedonianorum vel Spiritui sancto resistentium, et Sabellianorum, et Marcellianorum, et Photinianorum, et Apollinarianorum.

De ordine singularum dioceseon, et de privilegiis quæ Ægyptiis, Antiochenis Constantinopolitanisque debentur.

CLXIV. Qui sunt super dioceseon episcopi, nequa-

* Legendum ultimæ septimanæ quinta feria. Cæterum textus hujus codicis sæpe magna obscuritate laborat. EDIT.

quam ad Ecclesias quæ sunt extra præfixos sibi terminos accedant, nec eas hac præsumptione confundant: sed, juxta canones, Alexandrinus antistes, quæ sunt in Ægypto regat solummodo, et Orientis episcopi Orientem tantum gubernent, servatis privilegiis quæ Nicænis canonibus Ecclesiæ Antiochenæ tributa sunt. Asiænæ quoque diœceseos episcopi ea solum quæ sunt in Asiâ diœcesi dispensent. Nec non et Ponti episcopi ea tantum quæ sunt in Ponto, et Thraciarum quæ in Thraciis sunt gubernent. Non vocati autem episcopi ultra suam diœcesim non accedant, propter ordinationes faciendas vel propter alias dispensationes ecclesiasticas. Servata vero quæ scripta est de gubernationibus regula, manifestum est quod illa quæ sunt per unamquamque provin-

ciam ipsius provinciæ synodus dispenset, sicut Nicæno constat decretum esse concilio. Ecclesias autem Dei in barbaricis gentibus constitutas gubernari convenit, juxta consuetudinem, quæ est a Patribus observata. Verumtamen Constantinopolitanus episcopus habeat honoris primatum post Romanum episcopum: propterea quod urbs ipsa sit junior Roma.

De Maximi illicita ordinatione.

CLXV. De Maximo Cynico, et ejus inordinata constitutione, quæ Constantinopoli facta est, placuit neque Maximum episcopum esse, vel fuisse, nec eos qui ab ipso, in quolibet gradu, clerici sunt ordinati, cum omnia quæ ab eodem perpetrata sunt in irritum deducta esse videantur.

REGULÆ ECCLESIASTICÆ XXVII

PROMULGATÆ A CHALCEDONENSI SANCTO CONCILIO.

De canonibus uniuscujusque concilii.

I. Regulas sanctorum Patrum, per singula nuncisque concilia constitutas, proprium robur obtinere decrevimus.

Quod non oporteat episcopos, aut quemlibet ex clero per pecunias ordinari.

II. Si quis episcopus per pecuniam fecerit ordinationem, et sub pretio redogerit gratiam, quæ non potest vendi, ordinaveritque per pecunias episcopum, aut presbyterum, aut diaconum, vel quemlibet ex his qui connumerantur in clero, aut promoverit per pecunias dispensatorem, aut defensorem, vel quemquam, qui subjectus est regulæ, pro suo turpissimi lucri commodo: is, cui hoc attentanti probatum fuerit, proprii gradus periculo subjacebit. Et qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione, vel promotione, quæ est per negotiationem facta, proficiat: sed sit alienus a dignitate, vel sollicitudine, quam pecuniis quæsit. Si quis vero mediator tam turpibus et nefandis datis vel acceptis existiterit, siquidem clericus fuerit, proprio gradu decipiat; si vero laicus, aut monachus, anathematizetur.

Quod non oporteat episcopos, clericos et monachos, prædla aliena conducere.

III. Pervenit ad sanctam synodum quod quidam, qui in clero videntur allecti, propter lucra turpia conductores alienarum possessionum fiant, et sæcularia negotia sub cura sua suscipiant: Dei quidem ministerium parvipendentes, sæcularium vero discurrentes domos, et propter avaritiam patrimoniorum sollicitudines assumentes. Decrevit itaque sanctum hoc magnumque concilium, nullum deinceps, non episcopum, non clericum, vel monachum, aut possessiones conducere, aut negotiis sæcularibus se miscere, præter pupillorum, si forte leges imponant, inexensabilem curam, aut civitatis episcopus ecclesiasticarum rerum sollicitudinem habere præcipiat, aut orphanorum, et viduarum, earumque quæ sine ulla provisione sunt personarum, quæ maxime ecclesiastico indigent adjutorio, propter

B timorem Domini causa deposcat. Si quis autem transgredi de cætero statuta tentaverit, hujusmodi ecclesiasticis increpationibus subjacebit.

De honore monachis competente, et ut nullus eorum tentet ecclesiastica aut sæcularia inquietare negotia, nec alienum servum præter conscientiam domini ejus suscipere.

IV. Qui vere et sincere singularem sectantur vitam, competenter honorentur: quoniam vero quidam, utentes habitu monachi, ecclesiastica negotia civiliaque conturbant, circumeuntes indifferenter urbes, nec non et monasteria sibi instruere tentantes, placuit nullum quidem usquam ædificare aut constituere monasterium, vel orationis domum, præter conscientiam civitatis episcopi. Monachos vero per unamquamque civitatem, aut regionem, subjectos esse episcopo, et quietem diligere, et intentos esse tantummodo jejuniis, et orationi, in locis quibus renuntiaverunt sæculo permanentes. Nec ecclesiasticis vero, nec sæcularibus negotiis communicent, vel in aliquo sint molesti, propria monasteria deserentes, nisi forte his præcipiatur propter opus necessarium ab episcopo civitatis. Nullam vero recipere in monasteriis servum obtenta monachi, præter sui domini conscientiam. Transgredientem vero hanc definitionem nostram excommunicatum esse decrevimus, ne nomen Dei blasphemetur. Verumtamen episcopum convenit civitatis competentem monasteriorum providentiam gerere.

Non transmigrandum de civitate in civitatem.

V. De his qui transmigrant de civitate in civitatem episcopis, aut clericis, placuit ut canones qui de hac re a sanctis Patribus statuti sunt habeant propriam firmitatem.

Quod non oporteat absolute quælibet ordinari.

VI. Nullam absolute ordinari debere presbyterum, aut diaconum, nec quemlibet in gradu ecclesiastico, nisi specialiter Ecclesie civitatis, aut possessionis, aut martyrii, aut monasterii qui ordinandus est pronuntietur. Qui vero absolute ordinantur decrevit

sancta synodus irritam haberi hujusmodi manus impositionem, et nusquam posse ministrare ad ordinantis injuriam.

De clericis et monachis non manentibus in suo proposito.

VII. Qui semel in clero deputati sunt, aut monachorum vitam expetierunt, statuimus, neque ad militiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundanam, aut hoc tentantes, et non agentes poenitentiam, quominus redeant ad hoc quod propter Deum primitus elegerunt, anathematizari.

De clericis qui sunt in ptochiis, monasteriis, atque martyriis, quæ sub potestate episcoporum uniuscujusque civitatis existunt.

VIII. Clerici qui præficiuntur ptochiis vel qui ordinantur in monasteriis, et basilicis martyrum, sub episcoporum qui in unaquaque civitate sunt, secundum sanctorum Patrum traditiones, potestate permaneant, nec per contumaciam ab episcopo suo dissiliant. Qui vero audent evertere hujusmodi formam quocumque modo, nec proprio subjiciuntur episcopo, siquidem clerici sunt, canonum correptionibus subiacebunt; si vero laici vel monachi fuerint, communione priventur.

Quod non oporteat clericos, habentes adversus invicem negotia, proprium episcopum relinquere, et ad secularia judicia convolare.

IX. Si quis clericus adversus clericum habet negotium, non deserat episcopum proprium, et ad secularia percurrat judicia: sed prius actio ventiletur apud episcopum proprium, vel certe consilio ejusdem episcopi, apud quos utraque partes voluerint, judicium continebunt. Si quis autem præter hæc fecerit, canonicis correptionibus subiacet. Quod si clericus habet causam adversus episcopum proprium, vel adversus alterum, apud synodum provincie judicetur. Quod si adversus ejusdem provincie metropolitanum episcopus vel clericus habet querelam, petat primatam dioceseos, aut sedem regie urbis Constantinopolitanæ, et apud ipsum judicetur.

Quod non liceat clericis in duarum civitatum ecclesiis ministrare.

X. Non licere clericum in duarum civitatum conscribi simul ecclesiis, et in qua initio ordinatus est, et ad quam confugit, quasi ad potorem, ob inanis glorie cupiditatem. Hoc autem facientes revocari debere ad suam ecclesiam, in qua primitus ordinati sunt, et ibi tantummodo ministrare. Si vero jam quis translatus est ex alia in aliam ecclesiam, prioris ecclesie, vel martyriorum quæ sub ea sunt, aut ptochiorum, aut xenodochiorum rebus in nullo commanicet. Eos vero qui ausi fuerint, post definitionem magnæ et universalis hujus synodi, quidquam ex his quæ sunt prohibita, perpetrare, decrevit sancta synodus a proprio hujusmodi gradu recedere.

Quod non oporteat egenis epistolia tribui: honestiores autem commendatitiis litteris approbari.

XI. Omnes pauperes, et indigentes auxilio, cum proficiuntur sub probatione, epistoliis vel ecclesiasticis pacificis tantummodo commendari decrevi-

mus, et non commendatitiis litteris, propter quod commendatitias litteras honoratioribus tantummodo præstari personis conveniat.

Ut nequaquam in duas metropolitanas provincias dividatur.

XII. Pervenit ad nos quod quidam, præter ecclesiastica statuta facientes, convolarunt ad potestates, et per pragmaticam formam in duo unam provinciam dividerunt, ita ut ex hoc facto duo metropolitani esse videantur in una provincia: statuit ergo sancta synodus de reliquo nihil ab episcopis tale tentari, alioqui qui hoc admissus fuerit amissiono gradus proprii subiacebit. Quæcumque vero civitates litteris imperialibus metropolitani nominis honore subnixæ sunt, honore tantummodo perfruantur, et qui Ecclesiam ejus gubernat episcopus, salvis scilicet veræ metropolis privilegiis suis.

Quod non oporteat peregrinos clericos sine commendatitiis litteris ministrare.

XIII. Peregrinos clericos, et lectores, in alia civitate, præter commendatitias litteras sui episcopi, nusquam penitus ministrare debere.

Quod non liceat clerico uxorem sectæ alterius accipere.

XIV. Quoniam in quibusdam provinciis concessum est lectoribus et psaltis uxores ducere, statuit sancta synodus non licere cuiquam ex his accipere sectæ alterius uxorem. Qui vero ex hujusmodi conjugio jam filios susceperunt, siquidem præventi sunt ut ex se genitos apud hæreticos baptizarent, offerre eos Ecclesie catholicæ communioni conveniet, non baptizatos autem non posse ulterius apud hæreticos baptizari. Sed neque copulari debet nuptura hæretico, Judæo, vel pagano, nisi forte promittat ad orthodoxam fidem se personam orthodoxe copulandam transferre. Si quis autem hanc definitionem sanctæ synodi transgressus fuerit, correptioni canonicæ subiacet.

De diaconissis mulieribus.

XV. Diaconissam non ordinandam ante annum quadragesimum, et hanc cum summo libramine: si vero suscipiens manus impositionem, et aliquantum temporis in ministerio permanens, semetipsam tradat nuptiis, gratiæ Dei contumeliam faciens, anathematizetur hujusmodi cum eo qui eidem copulatur.

De virginibus.

XVI. Virginem quæ se Deo Domino consecravit, similiter et monachum, non licere nuptialia jura contrahere: quod si hoc inventi fuerint perpetrantes, excommunicentur. Consistentibus autem decrevimus ut habeat auctoritatem ejusdem loci episcopus misericordiam humanitatemque largiri.

De parochiis.

XVII. Singularum Ecclesiarum rusticas parochias vel possessiones manere inconcussas illis episcopis qui eas retinere noscuntur, et maxime, si per trecentium, eas absque vi obninentes, sub dispensatione rixerunt: quod si infra tricennium facta fuerit de his, vel fiat altercatio, licere eis, qui se laicos

asserunt apud sanctam synodum provinciae de his a cere tentaverint, graduum suorum periculo subiacent. Quod si quis a metropolitano laeditur, apud primatem dioeceseos, aut apud Constantinopolitanam sedem iudicetur, sicut superius dictum est. Si qua vero civitas potestate imperiali novata est, aut si protinus innovetur, civiles dispositiones et publicas ecclesiasticarum quoque parochiarum ordines subsequantur.

De conjuratione, vel conspiratione.

XVIII. Conjurationis vel conspirationis crimen et ab exteris legibus est omnino prohibitum: multo magis hoc in Dei Ecclesia ne fiat, admonere conveniet. Si qui ergo clerici aut monachi reperti fuerint conjurantes, aut conspirantes, aut insidias ponentes episcopis aut clericis, gradu proprio penitus abjiciantur.

Quod oporteat per provincias bis in anno concilia celebrari.

XIX. Pervenit ad aures nostras, quod in provinciis statuta episcoporum concilia minime celebrentur, et ex hoc plurima negligantur ecclesiasticarum causarum, quae correctione indigeant. Decrevit itaque sancta synodus, secundum canones Patrum bis in anno episcopos in idipsum, in unaquaque provincia convenire, quo metropolitanus antistes probaverit, et corrigere singula, si qua fortassis emergerint. Quicumque vero non advenerint episcopi, resident autem in suis civitatibus, et hoc, dum in sua incoluntate consistunt, omnique inexcusabili et necessaria occupatione probantur liberi, fraterno corripiantur affectu.

Quod minime clericos transmigrari conveniat.

XX. Clericos in ecclesia ministrantes, sicut jam constituimus, in alterius civitatis ecclesia statutos fieri non oportet: sed contentos esse in quibus ab initio ministrare meruerunt, exceptis illis qui, proprias amittentes provincias, ex necessitate ad aliam ecclesiam transierunt. Si quis autem episcopus post hanc definitionem susceperit clericum ad alium episcopum pertinentem, placuit et susceptum et suscipientem communionem privari, donec is qui migraverat clericus ad propriam fuerit regressus ecclesiam.

De episcoporum aut clericorum accusatoribus.

XXI. Clericos aut laicos accusantes episcopos, aut clericos passim, et sine probatione, ad accusationem recipi non debere, nisi prius eorum discutiat existimationis opinio.

Quod non liceat clericis post mortem sui episcopi res ad eum pertinentes diripere.

XXII. Non licere clericis, post obitum sui episcopi, res ad eum pertinentes diripere, sicut antiquis quoque est canonibus constitutum. Quod si hoc fa-

cere tentaverint, graduum suorum periculo subiacent.

De clericis et monachis qui, praeter voluntatem sui episcopi, ad urbem regiam Constantinopolim veniunt.

XXIII. Pervenit ad aures sancti concilii quod quidam clerici, et monachi, quibus nil ab episcopo suo commissum est, est autem quando et communionem ab eo privantur, pervenientes ad urbem regiam Constantinopolitanam, in ea diutius immorentur, excitantes turbas, et statum ecclesiasticum commoventes, subvertentes etiam quorundam domos: decrevit sancta synodus hujusmodi primo quidem per defensorem Constantinopolitanam sanctae Ecclesiae commoveri, ut egrediantur ab urbe regia: quod si iisdem negotiis impudenter insistant, etiam nolentes idem defensor expellat, ut ad propria loca perveniant.

Quod non liceat monasteria, quae consecrata sunt, diversoria saecularia fieri.

XXIV. Quae semel dedicata sunt monasteria, consilio episcoporum, maneat perpetuo monasteria, et res quae ad ea pertinent monasteriis reservari, nec posse ea ultra fieri saecularia habitacula: qui vero hoc fieri permiserint, canonum sententiis subiacent.

Quod non oporteat ordinationes episcoporum differre.

XXV. Quoniam quidam metropolitanorum, quantum comperimus, negligunt commissos sibi greges, et ordinationes episcoporum facere differunt, placuit synodo intra tres menses ordinationes episcoporum celebrari: nisi forte necessitas inexcusabilis praeparat tempus dilationis extendi: quod si hoc minime fecerit, correptioni ecclesiasticae subiacet, verumtamen redditus Ecclesiae viduae penes oeconomum ejusdem Ecclesiae integri reserventur.

De dispensatoribus singularum Ecclesiarum.

XXVI. Quoniam in quibusdam Ecclesiis, ut rumore comperimus, praeter oeconomos, episcopi facultates ecclesiasticas tractant, placuit omnem Ecclesiam habentem episcopum habere oeconomum de clero proprio, qui dispenset res ecclesiasticas, secundum sententiam episcopi proprii, ita ut Ecclesiae dispensatio praeter testimonium non sit, et ex hoc dispensantur ecclesiasticae facultates, et sacerdotio maledictionis derogatio procuraretur: quod si hoc minime fecerit, divinis constitutionibus subiacet.

De his qui rapiunt puellas.

XXVII. Eos qui rapiunt mulieres, sub nomine simul habitandi, cooperantes, aut conniventes raptoribus, decrevit sancta synodus, ut siquidem clerici sunt, decendant gradu proprio; si vero laici, anathematizentur.

CANONES SYNODI SARDICENSIS XXI.

De episcopis etiam laica communione privandis, qui civitates mutaverunt.

I. Osius episcopus dixit: Non minus mala consue-

tudo, quam perniciose corruptela, funditus eradicaanda est, ne cui liceat episcopo de civitate sua ad aliam transire civitatem; manifesta est enim causa

qua hoc facere tentat, cum nullus in hac re inventus sit episcopus qui de majore civitate ad minorem transiret. Unde apparet avaritiæ ardore eos inflammari, et ambitioni servire, et ut dominationem agant. Si omnibus placet, hujusmodi perniciæ sævius et austerius vindicetur, ut nec laicam communionem habeat qui talis est. Responderunt universi: **Placet.**

Item de iisdem episcopis, ut si per ambitionem sedem mutaverint, nec in exitu communionem, saltem laicam, consequantur.

H. Osius episcopus dixit: Etiam si talis aliquis exstiterit temerarius, ut fortassis excusationem afferens asseveret quod populi litteras acceperit, cum manifestum sit potuisse plures præmio et mercede corrumpi eos qui sinceram fidem non habent, ut clamarent in Ecclesia, et ipsum petere viderentur episcopum: omnino has fraudes damnandas esse arbitror, ita ut nec laicam in fine communionem talis accipiat. Si vobis omnibus placet, statuite. Synodus respondit: **Placet.**

Ut inter discordes episcopos comprovinciales antistites audiant, quod si damnatus appellaverit Romanum pontificem, id observandum quod ipse censuerit.

III. Osius episcopus dixit: Illud quoque necessario adjiciendum est, ut episcopi de sua provincia ad aliam provinciam, in qua sunt episcopi, non trans-eant, nisi forte a fratribus suis invitati, ne videantur januam claudere charitatis. Quod si in aliqua provincia aliquis episcopus contra fratrem suum episcopum litem habuerit, unus de duobus ex alia provincia advocet episcopum cognitorem. Quod si aliquis episcopus judicatus fuerit in aliqua causa, et putat se bonam causam habere, ut iterum concilium renovetur, si vobis placet, sancti Petri apostoli memoriam honoremus, ut scribatur ab his qui causam examinarunt Julio Romano episcopo, et si judicaverit renovandum esse judicium, renovetur, et det iudices: si autem probaverit talem causam esse, ut non refricentur ea quæ acta sunt, quæ decreverit confirmata erunt. Si hoc omnibus placet. Synodus respondit: **Placet.**

Ut nullus accusati sedem usurpet episcopi.

IV. Gaudentius episcopus dixit: Addendum, si placet, huic sententiæ, quam plenam sanctitate protulisti, ut cum aliquis episcopus depositus fuerit eorum episcoporum iudicio qui in vicinis locis commorantur, et proclamaverit agendum sibi negotium in urbe Roma, alter episcopus in ejus cathedra post appellationem ejus qui videtur esse depositus, omnino non ordinetur, nisi causa fuerit in iudicio episcopi Romani determinata.

Quando quis debeat a vicinis provinciæ episcopis ordinari.

V. Osius episcopus dixit: Si contigerit in una provincia, in qua plurimi fuerint episcopi, unum forte remanere episcopum, ille vero per negligentiam noluerit ordinare episcopum, et populi convenerint, episcopos vicinæ provinciæ debere illum prius convenire episcopum qui in ea provincia moratur, et

A ostendere quod populi petant sibi rectorem, et hoc justum esse, ut et ipsi veniant, et cum ipso ordinent episcopum. Quod si conventus litteris tacuerit, et dissimulaverit, nihilque rescripserit, satisfaciendum esse populis, ut veniant ex vicina provincia episcopi, et ordinent episcopum.

De non ordinandis episcopis per vicos et modicas civitates.

VI. Licentia vero danda non est ordinandi episcopum aut in vico aliquo, aut in modica civitate, cui sufficit unus presbyter, quia non est necesse ibi episcopum fieri, ne vilescat nomen episcopi et auctoritas. Non debent illic ex alia provincia invitati facere episcopum, nisi aut in his civitatibus quæ episcopos habuerunt, aut si qua talis, aut tam populosa civitas, quæ meretur habere episcopum. Si hoc omnibus placet. Synodus respondit: **Placet.**

De provinciali synodo retractanda per vicarios episcopi urbis Romæ, si ipse decreverit.

VII. Osius episcopus dixit: Placuit autem ut si episcopus accusatus fuerit, et judicaverint congregati episcopi regionis ipsius, et de gradu suo eum dejecterint, si appellaverit qui dejectus est et confugerit ad episcopum Romanum Ecclesiæ, et voluerit se audiri; si justum putaverit ut renovetur examen, scribere his episcopis dignetur, qui in finitima et propinqua provincia sunt, ut ipsi diligenter omnino requirant, et juxta fidem veritatis definiant: quod si is qui rogat causam suam iterum audiri deprecatione sua moverit episcopum Romanum, ut e latere suo presbyterum mittat, erit in potestate episcopi quid velit, et quid æstimet. Et si decreverit mittendos esse qui præsentibus cum episcopis judicent, habentes ejus auctoritatem a quo destinati sunt, erit in suo arbitrio; si vero crediderit episcopos sufficere ut negotio terminum imponant, faciet quod sapientissimo consilio judicaverit.

Quando, et in quibus causis, episcopi ad comitatum ire debeant.

VIII. Osius episcopus dixit: Importunitates et nimia frequentia, et injustæ petitiones fecerunt nos non tantam habere vel gratiam, vel fiduciam, dum quidam non cessant ad comitatum ire episcopi, et maxime Afri, qui, sicut cognovimus, sanctissimi fratris et coepiscopi nostri Grati salutaria consilia spernunt atque contemnunt, ut non solum ad comitatum multas, et diversas, Ecclesiæ non profuturas perferant causas, neque ut fieri solet, aut oportet, ut pauperibus, aut viduis, aut pupillis subveniatur, sed et dignitates sæculares, et administrationes, quibusdam postulent. Hæc itaque pravitas olim non solum murmuraciones, sed et scandala excitat. Honestum est autem ut episcopi intercessionem his præsentent qui iniqua vi opprimuntur, aut si vidua affligatur, aut pupillus exspoliatur: si tamen isthæc nomina justam habeant causam aut petitionem. Si vobis ergo, fratres charissimi, placet, decernite, ne episcopi ad comitatum accedant, nisi forte hi qui religiosi imperatoris litteris vel invitati vel vocati fuerint. Sed quoniam sæpe contingit ut ad misericordiam Eccle-

que confugiant qui injuriam patiuntur, aut qui peccantes in exilio vel insulis damnantur, aut certe quamcumque sententiam suscipiunt, subveniendum est his, et sine dubitatione petenda indulgentia. Hoc ergo decernite, si vobis placet. Universi dixerunt: Placet et constituatur

De diaconis ad comitatum dirigendis.

IX. Osius episcopus dixit: Hoc quoque providentia vestra tractare debet, qui decrevistis, ne episcoporum improbitas nitatur, ut ad comitatum pergant. Quicumque ergo, quales superius memoravimus, preces habuerint, vel acceperint, per diaconum suum mittant, quia persona ministri invidiosa non est, et quæ impetraverit, celerius poterit referre; et hoc consequens esse videtur, ut de qualibet provincia episcopi ad eum fratrem et coepiscopum nostrum preces mittant, qui in metropoli consistit, ut ille et diaconum ejus, et supplicationes destinet, tribuens commendatitias epistolas pari ratione ad fratres et coepiscopos nostros, qui in illo tempore in his regionibus, et urbibus morantur, in quibus felix et beatus Augustus reipublicam gubernat. Si vero habet episcopus amicos in palatio, qui cupit aliquid, quod tamen honestum est, impetrare, non prohibetur per diaconum suum rogare, ac significare his quos scit benignam intercessionem absentem posse præstare, si tamen opportunum fuerit.

Quod ad comitatum pro pupillis et viduis, ac necessitatibus patientibus, sit eundem.

X. Qui vero Romam venerint, sicut dictum est, sanctissimo fratri et coepiscopo nostro Romanæ Ecclesie preces, quas habent, tradant, ut et ipse prius examinet, si honestæ et justæ sunt, et præstet diligentiam atque sollicitudinem, ut ad comitatum perferantur. Universi dixerunt placere sibi, et honestum esse consilium. Alypius episcopus dixit: Si propter pupillos et viduas, vel laborantes, qui causas iniquas habent, susceperint peregrinationis incommoda, habebunt aliquid rationis; nunc vero cum ea postulent præcipue, quæ sine invidia hominum, et sine reprehensione esse non possint, non necesse est ipsam ire ad comitatum.

Et qui in canali sunt episcopi euntes ad comitatum sollicitè discutiant.

XI. Gaudentius episcopus dixit: Ea quæ salubriter providistis convenientia, et æstimatione omnium et Deo placitura, tenere hanc firmitatem possuat, si metus huic sententiæ conjungatur. Scimus enim et ipsi æpissime propter paucorum impudentiam religiosum sacerdotale nomen fuisse reprehensum. Si igitur aliquis contra omnium sententiam nisus voluerit ambitioni magis placere quam Deo, is debet scire, causis redditis, honorem dignitatemque se amissurum: quod ita demum compleri poterit, si unusquisque nostrum, qui in canali constitutus est, cum progredientem episcopum viderit, inquirat transitum ejus, causas videat, quo tendat agnoscat; et siquidem eum invenerit ire ad comitatum, requirat et illud, quod superius comprehensum est, ne forte invitatus est, ut ei facultas eundi permittatur. Si vero, ut superius

A memoravit sanctitas vestra, propter desideria et ambitiones ad comitatum pergat, nec in litteris ejus subscribatur, neque in communionem recipiatur. Si vobis placet, omnium sententia confirmari debet. Universi dixerunt honestum esse, et placere aibi hanc constitutionem.

De his qui ignorant quid sit in synodo constitutum.

XII. Osius episcopus dixit: Sed et moderatio necessaria est, dilectissimi fratres, ne subito ad huc aliqui, nescientes quid decretum sit in synodo, veniant ad civitates eas quæ in canali sunt. Debet ergo episcopus civitatis ipsius admonere eum et instruere, et ex eo loco diaconum suum mittat, admonitos ipse tamen redeat in parochiam suam.

De laicis non temere faciendis episcopis.

XIII. Osius episcopus dixit: Et hoc necessarium arbitrator, ut diligentissime tractetis, si forte aut dives aut scholasticus de foro, aut ex administratione episcopus fuerit postulatus, ut non prius ordinetur nisi et lectoris munere et officio diaconi aut presbyteri fuerit perfunctus, ut per singulos gradus, si dignus fuerit, ascendat ad culmen episcopatus. Potest enim per has promotiones, quæ habebunt utique prolixum tempus, probari qua fide sit, qua modestia, qua gravitate, et verecundia. Et si dignus fuerit probatus, divino sacerdotio illustretur, quia conveniens non est, nec ratio vel disciplina patitur, ut temere et leviter ordinetur aut episcopus, aut presbyter, aut diaconus, maxime cum et magister gentium Apostolus ne hoc fieret denuntiasset et prohibuisse videatur, sed hi quorum per longum tempus examinata sit vita et inerita fuerint comprobata.

Quandiu episcopus in aliena civitate moretur.

XIV. Osius episcopus dixit: Et hoc quoque statuere debetis, ut ex alia civitate cum venerit ad aliam civitatem, vel ex provincia sua ad aliam provinciam, et ambitioni magis quam devotioni serviens voluerit in aliena civitate multo tempore residere. Forte enim evenit episcopum loci non esse tam instructum, neque tam doctum, is vero qui advenit incipiat contemnere eum, et frequentes facere sermonem, ut dehonestet et infirmet illius personam, ita ut ex hac occasione non dubitet relinquere assignatam sibi Ecclesiam, et transeat ad alienam. Define ergo tempus, quia et non recipi episcopum inhumanum est, et si diutius resideat, perniciosum est: hoc ergo ne fiat, providendum est. Memini autem superiore concilio fratres nostros constituisse ut si quis laicus in ea, in qua commoratur civitate, tres dominicos dies, id est per tres septimanas, non celebrasset conventum, communionem privaretur. Si hæc circa laicos constituta sunt, multo magis episcopo nec licet, nec decet, si nulla sit tam gravis necessitas quæ detineat ut amplius a superscripto tempore absens sit ab Ecclesia sua. Universi dixerunt placere sibi.

Ne liceat episcopo a sua Ecclesia plus tribus hebdomadibus abesse.

XV. Osius episcopus dixit: Quia nihil prætermissum

oportet, sunt quidam fratres et coepiscopi nostri qui non in ea civitate in qua videntur episcopi esse constituti, vel certe parvam rem illic habeant, a sibi autem idonea prœdia habere cognoscuntur, vel affectionem proximorum, quibus indulgeant: hactenus permitti eis oportet ut accedant ad possessiones suas, et disponant, vel ordinent fructum laboris sui, ut post tres dominicos, id est post tres hebdomadas, si morari necesse est, in suis potius fundis morentur. Aut si est proxima civitas, in qua est presbyter, ne sine ecclesia videatur facere diem dominicum, illuc accedat, ut neque res domesticæ per absentiam ejus detrimentum sustineant, et non frequenter veniendo ad civitatem in qua episcopus moratur, suspicionem jactantis et ambitionis evadat. Universi dixerunt placere sibi.

De clericis a communione summotis ab alio non recipiendis episcopo.

XVI. Osius episcopus dixit: Hoc quoque omnibus placet, ut sive diaconus, sive presbyter, sive quis clericorum ab episcopo suo communione fuerit privatus, et ad alteram perrexerit episcopum, et scierit ad quem confugit, eum ab episcopo suo fuisse abjectum, non oportet ut ei communionem indulgeat: quod si fecerit, sciat se convocatis episcopis causas esse dicturum. Universi dixerunt: Hoc statutum et pacem servabit, et concordiam custodiet.

De excommunicatis apud vicinos episcopos audiendis.

XVII. Osius episcopus dixit: Quod me adhuc movet reticere non debeo, si episcopus, qui forte iracundus (quod esse non debet) cito et aspere commovetur adversus presbyterum, sive diaconum suum, et exterminare eum de Ecclesia voluerit, providendum est ne innocens damnetur, aut perdat communionem: et ideo habeat potestatem is qui abjectus est ut episcopus finitimos interpellat, et causa ejus audiatur, ac diligentius tractetur, quia non oportet ei negare audientiam roganti; et ille episcopus qui iuste aut injuste eum abiecit, patienter accipiat ut negotium discutatur, ut vel probetur sententia ejus a plurimis, vel emendetur. Tamen priusquam omnia diligenter et fideliter examinentur, eum, qui fuerit a communione separatus, ante cognitionem nullus debet præsumere ut eum communione societ. Hi vero qui conveniunt ad audiendum, si viderint clericorum esse studium, et superbiam, quia non decet, ut episcopus injuriam, vel contumeliam patiat, superioribus eos verbis castigat, ut obediant honesta

A præcipienti episcopo, qui sicut ille clericis sacerum exhibere debet amorem charitatis, ita quoque vicis- sim ministri infucata debent episcopo suo exhibere obsequia.

De non sollicitandis clericis alienis.

XVIII. Januarius episcopus dixit: Illud quoque statuatur sanctitas vestra, ut nulli episcopo liceat alterius episcopi civitatis ministrum ecclesiasticum sollicitare, et in suis parochiis ordinare. Universi dixerunt: Placet, quia ex his contentionibus solet nasci discordia, et ideo prohibet omnium sententia ne quis hoc facere audeat.

De non ordinandis clericis alienis sine sui consensus episcopi.

B XIX. Osius episcopus dixit: Et hoc universi constituimus, ut quicumque ex alia parochia voluerit alienum ministrum sine consensu episcopi ipsius et voluntate ordinare, non sit rata ordinatio ejus. Quicumque autem hoc usurpaverit, a fratribus et coepiscopis nostris et admoneri debet, et corrigi.

De presbyteris et diaconis qui Thessalonicam veniunt, quantum temporis ibi resident.

XX. Aetius episcopus dixit: Non ignoratis quanta et qualis sit Thessalonicensium civitas; sæpe ad eam veniunt ex aliis regionibus presbyteri et diaconi, et non sunt contenti brevi tempore morari, sed aut resident ibi, aut certe vix post longa spatia ad sua redire coguntur. Universi dixerunt: Ea tempora, quæ constituta sunt circa episcopos, et circa has personas observari debent.

De suscipiendis his qui persecutionem patiuntur.

XXI. Osius episcopus dixit: Suggestente fratre et coepiscopo nostro Olympio, etiam hoc placuit, ut si aliquis vim perpressus est, et iniq̄ue expulsus, pro disciplina, et catholica confessione vel defensione veritatis, effugiens pericula, innocens et devotus ad aliam venerit civitatem, non prohibeatur immorari, quandiu, aut redire possit, aut injuria ejus remedium acceperit, quia durum est eum qui persecutionem patitur non recipi, etiam et larga benevolentia, et humanitas ei est exhibenda.

D Expliciant canones sive decreta concilli Sardicenis. Subscripserunt autem omnes episcopi, sic: Ego ille episcopus illius civitatis et provincie illius, ita credo sicut scriptum est supra.

SYNODUS APUD CARTHAGINEM AFRICANORUM,

QUÆ CONSTITUIT CANONES NUMERO CXXXVIII.

Post consulatum gloriosissimorum imperatorum Honorii XI et Theodosii VIII Augustorum, viii cal. Junias, Carthagine, in secretario basilicæ Fausti, cum Aurelius papa, una cum Valentino primæ sedis provincie Numidicæ, Faustino Ecclesiæ Potentinæ, provincie Italicæ Piceni, legato Ecclesiæ Romanæ, sed

et legatis diversarum provinciarum Africanarum, id est Numidiarum duarum, Byzacenæ, Mauritanicæ Cæsariensis, sed et Tripolitaneæ, et Vincentio Colositano, Fortunatiano et ceteris episcopis provincie procurularis residentibus cxxvii, nec non Philippo et Asello presbyteris atque legatis Romanæ Ecclesiæ, conse-

dissent, astantibus diaconis, Aurelius episcopus dixit: Post diem præstitutam concilii, ut recordamini, fratres beatissimi, multa flagitata sunt, exspectantes fratres nostros, qui nunc ad præsentem synodum legati advenerunt, quæ gestis necesse est socientur: qua de re Domino Deo nostro de tantæ congregationis cætu gratias referimus. Superest ut tam exemplaria Nicæni concilii, quæ nunc habemus, et a Patribus constituta sunt, quam etiam hic a decessoribus nostris eandem synodum firmantes, vel quæ secundum formam per omnes clericorum gradus, a summo usque ad ultimum, salubriter ordinata sunt in medium proferantur. Ab universo concilio dictum est: Proferantur.

Daniel notarius recitavit. Nicæni concilii fidei professio, vel statuta ita se habent, et cum diceret, Faustinus episcopus plebis Potentinæ, provinciæ Italiæ Piceni, legatus Rom. Ecclesiæ dixit: Injuncta nobis sunt a sede apostolica aliqua per scripturam, aliqua etiam in mandatis, cum vestra beatitudine tractanda, sicut in gestis superioribus meminimus, hoc est de Nicænis canonibus, ut conserventur, et constituta eorum, et consuetudo, quia et aliqua ordine et canone tenentur, aliqua consuetudine firmata sunt. De his ergo primitus, si placet beatitudini vestræ, tractemus, et postea cætera quæ acta vel inchoata sunt inserta firmabuntur, ut et ad sedem venerandam rescriptis vestris intimare possitis, ad quæ nos admonuisse apud venerabilem papam evidenter clareat, licet et capitula actionum jam inserta sint gestis. De ipsis ergo, ut superius dixi, quid vestræ beatitudini placeat, agere debemus. Veniat ergo commonitorium in medium, ut scire possit vestra beatitudo quid in eo contineatur, ut ad singula respondeatur.

Aurelius episcopus dixit: Proferatur commonitorium, quod fratres et consacerdotes nostri in actis super allegaverunt, et cætera quæ acta sunt vel agenda sunt subsequantur.

Daniel notarius recitavit. Commonitorium fratri Faustino, et filiis Philippo, et Asello presbyteris, Zosimus episcopus. Vobis commissa negotia non latent vos, ita ac si nostra, imo quia nostra ibi in vobis præsentia est, cuncta peragite, maxime cum et hoc nostrum possitis habere mandatum, et verba canonum, quæ in pleniorum firmitatem huic commonitorio inseruimus. Ita enim dixerunt fratres in Nicæno concilio, cum de episcoporum appellatione decernerent.

Placuit autem ut si episcopus accusatus fuerit, et judicaverint congregati episcopi regionis ipsius, et de gradu suo dejecerint eum, et appellasse videatur, et confugerit ad beatissimum Ecclesiæ Romanæ episcopum, et voluerit audiri, et justum putaverit, ut renovetur examen, scribere his episcopis dignetur, qui in finitima et propinqua provincia sunt, ut ipsi diligenter omnia requirant, et juxta fidem veritatis definiant. Quod si quis rogat causam suam iterum audiri, et deprecatione sua moverit episcopum Romanum, ut de latere suo presbyterum mittat, erit

in potestate episcopi quid velit, et quid existimet. Et si decreverit mittendos esse qui præsentibus cum episcopis judicent, habentes auctoritatem ejus, a quo destinati sunt, erit in ejus arbitrio. Si vero crediderit sufficere episcopos, ut negotio terminum imponant, faciet quod sapientissimo consilio suo judicaverit.

Et cum recitaret, Alypius episcopus Ecclesiæ Tagastensis, legatus provinciæ Numidiæ, dixit: De hoc jam superioribus etiam litteris concilii nostri rescripsimus, et id nos servaturos profiteremur, quod in Nicæno concilio constitutum est; adhuc tamen me movet, quomodo cum inspiceretur Græca exemplaria hujus synodi Nicæni, ista ibi, nescio qua ratione, minime invenimus, unde petimus venerationem tuam, sancte papa Aureli, ut quia hoc authenticum concilium Nicænum in urbe dicitur esse Constantinopolitana, aliquos cum scriptis tuæ sanctitatis mittere digneris, et non solum ad ipsum sanctum fratrem nostrum Constantinopolitanum episcopum, sed etiam ad Alexandrinum, et Antiocheum venerabiles sacerdotes, qui hoc nobis concilium sub astipulatione litterarum suarum dirigant, ut omnis postmodum ambiguitas auferatur, quia nos ita, ut frater Faustinus attulit, minime invenimus ista, nos tamen paulisper servaturos, ut antea dixi, donec integra exemplaria veniant, profiteremur. Petendus est autem litteris nostris etiam venerabilis Ecclesiæ Romanæ episcopus Bonifacius, ut ipse quoque dignetur ad memoratas Ecclesias aliquos mittere, qui eadem exemplaria debeant secundum ejus scripta perferre, nunc autem memorati Nicæni concilii qualia exemplaria habemus, his gestis sociamus.

Faustinus episcopus, legatus Ecclesiæ Romanæ, dixit: Nec vestra sanctitas præjudicat Ecclesiæ Romanæ, sive de hoc capitulo, sive de aliis, quia dicere dignatus est frater noster et coepiscopus Alypius, dubios esse canones: sed hæc ipsa ad sanctum et beatissimum papam nostrum scribere dignemini, ut et ipse integros canones inquirens cum vestra sanctitate de omnibus constitutis tractare possit. Sufficit autem ut ipse beatissimus episcopus urbis Romæ, sicut et vestra sanctitas apud se tractat, ita et ipse inquiret, ne contentio inter Ecclesias nasci videatur, sed magis charitate fraterna deliberare possitis, ipso rescribente, quod melius observari debeat.

Aurelius episcopus dixit: Præter ista, quæ deprompsimus actis, necesse est ut etiam nostræ parvitas litteris sancto fratri et consacerdoti nostro Bonifacio singula quæ tractamus plenissime intememus. Ergo si omnibus placet prosecutio nostra, ore omnium condiscamus. Universum concilium dixit: Placet.

Novatus episcopus, legatus Mauritanie Sitifensis, dixit: Nunc meminimus hoc commonitorio etiam de presbyteris vel diaconibus contineri, qualiter audiri ab episcopis suis vel a finitimis debeant, quod in Nicæno concilio minime legimus, unde hoc ipsum jubeat sanctitas vestra recitari.

Aurelius episcopus dixit: Recitetur ad locum etiam hoc quod deposcitur. Daniel notarius recitavit. De appellationibus autem clericorum, id est minoris

loci, est ipsius synodi certa responsio, de qua re quid acturi sitis, credimus inserendum, quod taliter dictum est.

Osius episcopus dixit : Quid me adhuc movet, reticere non debeo. Si episcopus quis forte iracundus (quod esse non debet) cito aut aspere commoveatur adversus presbyterum, sive diaconum suum, et exterminare eum de Ecclesia voluerit, providendum est ne innocens damnetur, aut perdat communionem : habeat potestatem ejectus, ut finitimos interpellat, ut causa ejus audiat, et diligentius tractetur, quia non oportet negare ei audientiam roganti. Et ille episcopus, qui aut juste aut injuste eum reject, patienter accipiat, ut negotium discutiatur, ut aut probetur ejus, aut emendetur sententia, etc.

Cumque recitarentur, Augustinus episcopus Ecclesie Hipponensis provincie Numidie dixit : Et hoc nos servaturos profiteamur, salva diligentiore inquisitione concilii Niceni. Aurelius episcopus dixit : Si hoc etiam omnium vestre charitati placet, responsione firmate. Universum concilium dixit : Omnia que in Niceno concilio statuta sunt nobis omnibus placent. Jocundus, episcopus Ecclesie Suffulæ, legatus provincie Byzacene dixit : Quod statutum est in Niceno concilio, violari a quoquam nullatenus potest.

Faustinus episcopus, legatus Ecclesie Romanæ, dixit : Adhuc secundum professionem sanctitatis vestre, tam sancti Alypii, quam etiam fratris nostri Jocundi, aliqua infirmari credo, aliqua firmari, quod non debeat, cum jam in dubium ipsi canones venerint. Ergo, ut placet et nobis, et beatitudini vestre, ad sanctum et venerabilem Ecclesie Romanæ episcopum vestra sanctitas referre dignetur, ut et ipse, quod sanctus Augustinus statuere dignatus est, deliberare possit, utrumnam et hoc concedendum sit, an reticendum, hoc est, de appellatione inferioris gradus. Si ergo adhuc in dubium venit, et de hoc capitulo justum est ut beatissimæ sedis episcopus informari debeat, si tamen approbatis canonibus hoc inveniri possit. Aurelius episcopus dixit : Etiam que dudum vestre charitati intimavimus, nunc patimini exemplaria statutorum Niceni concilii, sed et que hic salubriter a nostris decessoribus, secundum ejusdem concilii formam, vel que nunc a nobis ordinata sunt, recitari, et gestis inseri. Omne concilium dixit : Exemplaria fidei, et statuta Nicenæ synodi, que ad nostrum concilium per beatæ recordationis olim prædecessorem tuæ sanctitatis, qui interfuit, Cæcilianum episcopum allata sunt, sed et que Patres ea exempla sequentes hic constituerunt, vel nunc communi tractatu statuimus, his gestis ecclesiasticis inserta manebunt, ita ut, quemadmodum superius dictum est, venerabilibus viris Antiochenæ, et Alexandrinæ, sed et Constantinopolitanæ Ecclesiarum episcopis scribere vestra beatitudo dignetur, ut exemplaria verissima concilii Niceni sub astipulatione litterarum suarum dirigant, quo, declarata veritate, ea capitula que in commonitorio præsens frater et coepiscopus noster Faustinus, sed et compresbyteri Philippus et

Asellus secum attulerunt, aut ibidem reperta, a nobis firmabuntur ; aut si non inveniuntur, collecta synodo, de hoc in sequenti tractabimus. Daniel notarius Niceni concilii professionem fidei vel ejus statuta recitavit in concilio Africano.

Professio fidei Niceni concilii.

Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, visibilium et invisibilium factorem, et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei, natum de Patre unigenitum, hoc est de substantia Patris, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, natum, non factum, unius substantiæ cum Patre, quod Græci dicunt omousion, per quem omnia facta sunt, sive que in cælo, sive que in terra. Qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit, et incarnatus est, homo factus, passus est, et resurrexit tertia die, ascendit in cælos, sedet ad dexteram Patris, unde venturus est judicare vivos et mortuos, et in Spiritum sanctum. Eos autem qui dicunt, Erat quando non erat, et priusquam nasceretur non erat, et quia ex nullis exstantibus factus est, vel ex alla substantia, dicentes mutabilem, et convertibilem Filium Dei, hos anathematizat catholica et apostolica Ecclesia.

Statuta quoque Niceni concilii in viginti capitulis similiter recitata sunt, sicut in superioribus inveniuntur ascripta. Deinde que in conciliis Africanis promulgata sunt, actis præsentibus inserta noscuntur.

Ut que in Niceno concilio statuta sunt omnimodo conserventur.

I. Aurelius episcopus dixit : Hæc ita apud nos habentur exemplaria statutorum que tunc Patres nostri de concilio Niceno secum detulerunt, cujus formam servantes, hæc que sequentur constituta, firmata a nobis custodientur.

De Trinitate prædicanda.

II. Universum concilium dixit : Deo propitio, pari professione, fides ecclesiastica, que per nos traditur in hoc cætu glorioso, primitus confitenda est, tunc demum ordo ecclesiasticus singulorum, et consensu omnium asservandus. Ad corroborandas autem fratrum et coepiscoporum nostrorum nuper promotorum mentes, ea proponenda sunt, que a patribus certa dispositione accepimus, ut Trinitatis, quam nostris sensibus consecratam retinemus, Patris, et Filii, et Spiritus sancti unitatem, que nullam noscitur habere differentiam, sicuti dicimus, ita Dei populos instruamus. Item ab universis episcopis nuper promotis dictum est : Plane sic accepimus, sic tenemus, sic docemus fidem evangelicam cum vestra doctrina sequentes.

De continentia.

III. Aurelius episcopus dixit : Cum in præterito concilio de continentia, et castitatis moderamine tractaretur, gradus isti tres, qui constrictione quadam castitatis per consecrationes annexi sunt, episcopus, inquam, presbyteros, et diaconos, ita placuit, ut concederet sacros antistites, ac Dei sacerdotes, nec non et levitas, vel qui sacramentis divinis inserviunt,

continentes esse in omnibus, quo possint simpliciter, **A** *De his qui merito facinorum suorum ab Ecclesia congregazione pelluntur.* quod a Domino postulant, impetrare, ut quod apostoli docuerunt, et ipsa servavit antiquitas, nos quoque custodiamus.

De diversis ordinibus ab uxoribus abstinendis.

IV. Faustinus episcopus Ecclesie Potentinae, provincie Piceni, legatus Romanæ Ecclesie, dixit: Placet ut episcopus, presbyter, et diaconus, vel qui sacramenta contrectant, pudicitie custodes, ab uxoribus se abstineant. Ab universis episcopis dictum est: Placet, ut in omnibus pudicitia custodiatur, qui altari inserviunt.

De avaritia.

V. Aurelius episcopus dixit: Avaritiae cupiditas, quam rerum omnium malarum matrem esse, nemo qui dubitet, proinde inhibenda est, ne quis alienos fines usurpet, aut per præmium terminos Patrum atatus transcendat, nec omnino cuiquam clericorum liceat de qualibet re fenus accipere. Quanquam novellæ suggestiones, quæ vel obscuræ sunt, vel sub genere latent, inspectæ a nobis, formam accipient, cæterum de quibus apertissime divina Scriptura sanxit, non est ferenda sententia, sed potius exsequenda. Proinde quod in laicis reprehenditur, id nullo magis debet in clericis prædamnari. Universum concilium dixit: Nemo contra Prophetas, nemo contra Evangelia facit sine periculo.

Ut chrisma a presbyteris non fiat.

VI. Fortunatus episcopus dixit: In præteritis conciliis statutum meminimus esse, ut chrisma, vel reconciliatio pœnitentium, nec non et puellarum consecratio a presbyteris non fiant: si quis autem emergerit hoc faciens, quid de eo statuendum sit? Aurelius episcopus dixit: Audivit dignatio vestra suggestionem fratris et coepiscopi nostri Fortunati; quid ad hæc dicitis? Ab universis episcopis dictum est: Chrismæ confectio, et puellarum consecratio, a presbyteris non fiat, vel reconciliare quemquam in publica missa presbytero non licere, hoc omnibus placet.

De his qui in periculo positi reconciliantur.

VII. Aurelius episcopus dixit: Si quisquam in periculo fuerit constitutus, et se reconciliare divinis altaribus petierit, si episcopus absens fuerit, debet utique presbyter consultare episcopum, et sic periclitantem ejus præcepto reconciliare, quam rem debemus salubri consilio roborare. Ab universis episcopis dictum est: Placet quod sanctitas vestra necessario nos instruere dignata est.

De his qui in accusationem majoris natu veniunt; et ut episcopum nulli criminoso liceat accusare.

VIII. Numidius episcopus Maxulitanus dixit: Præterea sunt quamplurimi non bonæ conversationis, qui existimant majores natu, vel episcopos, passim vageque in accusationem pulsandos; debent tam facile admitti, necne? Aurelius episcopus dixit: Placet igitur charitati vestræ ut is qui aliquibus sceleribus irretitus est vocem adversus majorem natu non habeat accusandi. Ab universis episcopis dictum est: Si criminosa est, non admittatur, placet.

IX. Augustinus episcopus, legatus provincie Numidie, dixit: Hoc statuere dignemini, ut si qui forte merito facinorum suorum ab Ecclesia pulsati sunt, et sive ab aliquo episcopo, vel presbytero fuerint in communione suscepti, etiam ipse pari cum eis crimine teneatur obnoxius, refugientas sui episcopi regulare judicium. Ab universis episcopis dictum est: Omnibus placet.

De presbyteris qui a propriis corripiuntur episcopis.

X. Alypius episcopus, legatus provincie Numidie dixit: Nec illud prætermittendum est, ut si quis forte presbyter ab episcopo suo correptus, timore, vel superbia inflatus putaverit separatim sacrificia Deo offerenda, vel aliud erigendum altare, contra ecclesiasticam fidem, vel disciplinam, crediderit, non exeat impunitus. Valentinus primæ sedis provincie Numidie dixit: Necessario discipline ecclesiasticæ et fidei congrua sunt, quæ frater noster Alypius prosecutus est; proinde quid videatur vestræ dilectioni, edicite.

Si quis presbyter contra episcopum suum inflatus schisma fecerit, anathema sit.

XI. Ab universis episcopis dictum est: Si quis presbyter a præposito suo correptus fuerit, debet utique apud vicinos episcopos conqueri, ut ab ipsis ejus causa possit audiri, ac per ipsos suo episcopo reconciliari: quod nisi fecerit, sed superbia (quod absit) inflatus secernendum se ab episcopi sui communione duxerit, ac separatim, cum aliquibus schismate faciens, sacrificium Deo obtulerit, anathema habeatur, et locum amittat; ac si quærimoniam justam adversus episcopum non habuerit, inquirendum erit.

Si quis episcopus absque tempore synodi in crimine detentus fuerit, a 12 episcopis audiatur.

XII. Felix episcopus dixit: Suggesto, secundum statuta veterum conciliorum, ut si quis episcopus (quod non optamus) in reatum aliquem incurrerit, et fuerit ei nimia necessitas non posse plurimos congregare, ne in crimine remaneat, a 12 episcopis audiatur, et presbyter a sex episcopis cum proprio suo episcopo audiatur, et diaconus a tribus.

Ut non liceat episcopum nisi a plurimis ordinari; sed si necessitas fuerit, vel a tribus ordinetur episcopis.

XIII. Aurelius episcopus dixit: Quid ad hæc dicit sanctitas vestra? Ab universis episcopis dictum est: A nobis veterum statuta debere servari, sicuti et inconsulto primato cujuslibet provincie, tam facile non præsumant multi congregati episcopi episcopum ordinare: nisi [F. quod si] necessitas fuerit, tres episcopi, in quocunque loco sint, ejus præcepto ordinare debent episcopum; et si quis contra suam professionem, vel subscriptionem venerit in aliquo, ipse se honore privabit.

Ut de Tripoli unus episcopus in legationem veniat, et ut presbyter ibidem a quinque episcopis audiatur.

XIV. Item placuit de Tripoli, propter inopiam provincie unus episcopus in legationem veniat, et

ut ibi presbyter a quinque audiat episcopis, et diaconus a tribus, ut superius memoratum est, proprio episcopo residente.

De diversis ordinibus Ecclesie servientibus : ut si quis causam criminis incurrerit, et abjecerit iudicium ecclesiasticum, debeat periclitari ; et ut filii sacerdotum spectacula secularia non adeant.

XV. Item placuit ut quisquis episcoporum, presbyterorum, et diaconorum, seu clericorum, cum in Ecclesia ei fuerit crimen institutum, vel civilis causa fuerit commota, si, relicto ecclesiastico iudicio, publicis iudiciis purgari voluerit, etiamsi pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum amittat, et hoc in criminali ; in civili vero perdat quod evicit, si locum suum obtinere maluerit. Hoc etiam placuit, ut a quibuscunque iudicibus ecclesiasticis ad alios iudices ecclesiasticos, ubi est major auctoritas, fuerit provocatum, non eis obsit quorum fuerit soluta sententia, si convinci non potuerint, vel inimico animo iudicasse, vel aliqua cupiditate aut gratia depravati. Sane si ex consensu partium electi fuerint iudices, etiam a pauciori numero, quam constitutum est, non liceat provocari. Et ut filii sacerdotum spectacula secularia non exhibeant, sed nec spectent, licet hoc semper Christianis omnibus indictum sit, et ubi blasphemiae sunt, non accedant.

Ut nullus episcopus, presbyter, et diaconus conductor erisat ; et ut lectores uxores accipiant ; et clerici abstineant ab umris ; et quo tempore vel ipsi, vel virgines consecrentur.

XVI. Item placuit ut episcopi, presbyteri et diaconi, non sint conductores, aut procuratores, neque ullo turpi negotio, et inhonesto victum quaerant, quia respicere debent scriptum esse : « Nullus militans Deo implicat se negotiis secularibus. » Item placuit ut lectores, cum ad annos pubertatis pervenerint, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri. Item placuit ut clericus, si commodaverit pecuniam, pecuniam accipiat ; si speciem, eandem speciem, quantum dederit, accipiat ; et ut ante viginti quinque annos aetatis nec diaconi ordinentur, nec virgines consecrentur ; et ut lectores populum non saluent.

Ut unaquaque provincia, propter longinquitatem, primatem habeat proprium.

XVII. Placuit ut Mauritania Sitifensis, ut postulat, primatem provinciae Numidiae, ex cujus coetu separatur, ut suum habeat primatem, quem, consentientibus omnibus primatibus provinciarum Africanarum, vel omnibus episcopis, propter longinquitatem habere permessa est.

Si quis clericus ordinatur, moneri debet constituta servare ; et ut corporibus defunctorum eucharistia non detur, nec baptisma ; et ut per singulos annos per omnes provincias ad concilium metropolitani conveniantur.

XVIII. Item placuit ut ordinatis episcopis vel clericis, prius ab ordinatoribus suis placita conciliorum aurbus eorum inculcentur, ne se aliquid contra statuta concilii fecisse poeniteant. Item placuit ut corporibus defunctorum eucharistia non detur ;

* Legendum certe noluisse, ut sensus constet. — scissionio. Edr.

A scriptum est enim : « Accipite, et edite, » cadavera autem nec accipere possunt, nec edere ; et ne iam mortuos homines baptizari faciat presbyterorum ignavia : pro qua re confirmandum est in hac sancta synodo ut, secundum Nicæna statuta, propter causas ecclesiasticas, quas ad perniciem plebium saepe veterascunt, singulis quibusque annis concilium convocetur, ad quod omnes provinciae, quae primas seles habent, de conciliis suis binos, aut quantos delegerint, episcopos legatos mittant, ut congregata conventu plena possit esse auctoritas.

Ut si quis episcopus accusatur, ad primatem ipsius provinciae causa deferatur.

XIX. Aurelius episcopus dixit : Quisquis episcoporum accusatur, ad primates provinciae ipsius causam deferat accusator ; nec a communione suspendatur, cui crimen intenditur, nisi ad causam suam dicendam electorum iudicium, die statuta, litteris evocatus, minime occurrerit, hoc est infra spatium mensis, ex ea die, qua eum litteras accepisse constiterit : quod si aliquas veras necessitatis causas probaverit, quibus eum occurrere non potuisse manifestum sit, causae dicendae intra alterum mensem integram habeat facultatem ; verum tam diu post mensem secundum non communicet, donec purgetur. Si autem ad concilium universale anniversarium occurrere noluerit, ut vel ibi causa ejus terminetur, ipse in se damnationis sententiam dixisse iudicetur, tempore sane quo non communicat, nec in sua Ecclesia, vel parochia communicet. Accusator autem ejus, si nunquam diebus causae dicendae defuerit, a communione non removeatur ; si vero aliquando defuerit, subtrahens se, restituito in communione episcopo, ipse removeatur a communione accusator : ita tamen, ut nec ipsi adimatur facultas causae peragenda, si se ad diem occurrere non voluisse* sed non potuisse probaverit. Illud vero, ut cum agere coeperit in episcoporum iudicio, si fuerit accusatoris persona culpabilis, ad arguendum non admittatur, nisi proprias causas, non tamen ecclesiasticas, asserere voluerit.

De presbyteris, vel clericis accusatis.

XX. Si autem presbyteri, vel diaconi fuerint accusati, adjuncto sibi ex vicinis locis cum proprio episcopo legitimo numero collegarum quos ab eodem accusati petierint : id est una secum in presbyteri nomine sex, in diaconi tres ipsorum causam discutiant, eadem dierum, et dilationum, et a communione remotionum, et discussionum personarum, inter accusatores et eos qui accusantur, forma servata. Reliquorum autem clericorum causas, etiam solus episcopus loci agnoscat, et linat.

Ut filii clericorum in matrimonio non jungantur haereticis.

XXI. Iterum placuit ut filii clericorum gentilibus, vel haereticis matrimonio non jungantur.

Ut episcopi vel clerici in eos qui non sunt catholici nihil conferant.

XXII. Et ut in eos qui catholici Christiani non

Infra, ubi duplex asteriscus, legendum videtur de-

sunt, etiam si consanguinei fuerint, per donationes A rerum suarum, episcopi vel clerici nihil conferant.

Ut episcopi trans mare non proficiantur.

XXIII. Item ut episcopi trans mare non proficiantur, nisi consulto primæ sedis episcopo suæ cujusque provincie, ut ab eo præcipue possint samere formatam vel commendationem.

Ut præter Scripturas canonicas nihil in Ecclesia legatur.

XXIV. Item ut præter Scripturas canonicas nihil in Ecclesia legatur sub nomine divinarum Scripturarum. Sunt autem canonicæ Scripturæ, id est Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Jesu Nave, Judicum, Ruth, Regum libri 4, Paralipomenon libri 2, Job, Psalterium, Salomonis libri 5, libri 12 Prophetarum, Isaias, Jeremias, Ezechiel, Daniel, Thobias, Judith, Esther, Esdræ libri 2, Machabæorum libri 2; Novi Testamenti: Evangeliorum libri 4, Actuum apostolorum liber unus, Epistolæ Pauli 14, Petri apostoli 2, Joannis apostoli 3, Jacobi apostoli una, Judæ apostoli una, Apocalypsis Joannis liber unus. Hoc etiam fratri et consacerdoti nostro Bonifacio, vel aliis earum partium episcopis pro confirmando isto canone innoscatur, quia a Patribus ista acceptum in Ecclesia legenda.

De episcopis, vel sequentibus ordinibus, qui sacrosancta mysteria contrectant, placuit ab uxoribus contineri.

XXV. Aurelius episcopus dixit: Addimus, fratres charissimi, præterea, cum de quorundam clericorum, quamvis lectorum, erga uxores proprias incontinentia referretur, placuit, quod et in diversis conciliis firmatum est, ut subdiaconi, qui sacra mysteria contrectant, et diaconi, presbyteri, sed et episcopi, secundum propria statuta, etiam ab uxoribus se contineant, ut tanquam non habentes videantur esse: quod nisi fecerint, ab ecclesiastico removeantur officio. Cæteros autem clericos ad hoc non cogi, nisi maturiori ætate. Ab universo concilio dictum est: Quæ vestra sanctitas est juste moderata et sancta, et Deo placita sunt, confirmamus.

Ut res Ecclesiæ nemo distrahat.

XXVI. Item placuit ut rem Ecclesiæ nemo vendat: quod si redditus non habet, et aliqua nimia necessitas cogit, hanc insinuandam esse primati provincie ipsius, ut cum statuto numero episcoporum utrum facendum sit arbitretur. Quod si tanta urget necessitas Ecclesiæ, ut non possit ante consulere, saltem vicinos testes convocet episcopos, curans ad concilium omnes referre suæ Ecclesiæ necessitates: quod si non fecerit, reus Deo, et concilio venditor, honore amisso, teneatur.

Presbyteri et diaconi in graviore culpa convicti manus impositionem, tanquam laici, nequaquam suscipiant.

XXVII. Item confirmatum est ut si quando presbyteri vel diaconi in aliqua graviore culpa convicti fuerint, qua eos a ministerio necesse sit removeri, non eis manus, tanquam pœnitentibus, vel tanquam

idelibus laicis, imponatur; neque permittendum, ut rebaptizati ad clericatus gradum promoveantur.

Presbyteri diaconi, vel clerici, qui causa sua ad transmarina putaverint appellandum, in communionem minime suscipiuntur.

XXVIII. Item placuit ut presbyteri, diaconi, vel cæteri inferiores clerici, in causis quas habuerint, si de judiciis episcoporum suorum questi fuerint, vicini episcopi eos cum consensu sui episcopi audiant, et inter eos defniant adhibiti ab eis episcopi: quod si et ab eis provocandum putaverint, non provocent ad transmarina judicia, sed ad primates suorum provinciarum, sicut et de episcopis sæpe constitutum est. Ad transmarina autem qui putaverit appellandum, a nullo intra Africam ad communionem suscipiatur.

Si quis excommunicatus ante audientiam communicare præsumperit, ipse in se damnationem protulit.

XXIX. Item placuit universo concilio ut qui excommunicatus fuerit pro suo neglectu, sive episcopus, sive quilibet clericus, et tempore excommunicationis suæ, ante audientiam, communionem præsumperit, ipse in se damnationis judicetur protulisse sententiam.

De accusato, vel accusatore.

XXX. Item placuit ut accusatus vel accusator in eo loco unde est ille qui accusatur, si metuit aliquam viam temerariæ multitudinis, locum sibi elingat proximum, quo non sit difficile testes perducere, ubi causa finiatur.

Si qui clerici ab episcopis suis promoti contempserint, nec illic maneant unde recedere noluerunt.

XXXI. Item placuit ut quicumque clerici, vel diaconi pro necessitatibus Ecclesiarum non obtempserint episcopis suis, volentibus eos ad honorem ampliorem in sua Ecclesia promovere, nec illic ministrent in gradu suo unde recedere noluerunt.

Si quis clericorum pauper promotus in ordine, postea habuerit aliquid, Ecclesiæ potestati subjeat.

XXXII. Item placuit ut episcopi, presbyteri, diaconi, vel quicumque clerici, qui nihil habentes ordinantur, et tempore episcopatus vel clericatus sui agros, vel quæcunque prædia, nomine suo comparant, tanquam rerum dominicarum invasionis crimine teneantur, nisi admoniti in Ecclesiam eadem ipsa contulerint. Si autem ipsis proprie aliquid liberalitate alicujus vel successione cognationis obvenit, faciant inde quod eorum proposito congruit: quod si a suo proposito retrorsum exorbitaverint, honore ecclesiastico indigni, tanquam reprobi, judicentur.

Ut presbyteri rem Ecclesiæ in qua sunt constituti non vendant, et nulli episcopo liceat rem tituli matricis Ecclesiæ usurpare.

XXXIII. Item placuit ut presbyteri non vendant rem Ecclesiæ ubi sunt constituti, nescientibus episcopis suis, quomodo et episcopis non licet vendere prædia Ecclesiæ, ignorante concilio, vel presbyteris suis. Non habente [F. habenti] ergo necessitatu,

nec episcopo liceat matricis Ecclesie, nec presbytero rem tituli sui usurpare.

Recitata sunt etiam in ista synodo diversa concilia universæ provincie Africæ, transactis temporibus Aurelii Carthaginiensis episcopi celebrata.

De concilio quod Hippone Regio factum est.

Gloriosissimo imperatore Theodosio Augusto III, et Abundantio v. c., viii idus Octobris, Hippone Regio, in secretario basilicæ pacis, et cætera. Gesta hujus concilii ideo descripta non sunt, quia ea, quæ ibi statuta sunt in superioribus probantur inserta.

De concilio Carthaginiensi, ubi legati episcopi proconsulares ad concilium Adrumetinum destinantur.

Gloriosissimis imperatoribus Arcadio III et Honorio II Augg. cons., vi cal. Julias, Carthagine. In hoc concilio legati delecti sunt episcopi proconsulares ad concilium Adrumetinum.

De concilio Carthaginiensi, ubi multa sunt constituta.

Cæsario et Attico vv. cc. cons., quinto cal. Septembris, Carthagine in secretario basilicæ restitutæ, cum Aurelius episcopus una cum episcopis consedisset, astantibus etiam diaconibus, advenientibus quoque Victore sene Puppianense, Tuto Migirpense, Evangelo Assuritano.

Allocutio ad episcopos Aurelii Carthaginiensis episcopi.

Aurelius episcopus dixit: Post diem præstitutam concilii consedimus, ut recordamini, fratres beatissimi, et arbitramur omnium provinciarum per Africam legationes convenisse ad diem, ut dixi, præstitutam nostri tractatus; sed cum sacerdotum nostrorum epistola Byzacenorum fuisset recitata, vel quid iocum iidem qui tempus et diem concilii præveniant, tractassent, vestræ charitati legeretur, lecta est etiam a fratribus Honorato et Urbano, qui nobiscum hodie concilium participantur, legatio Sitifensis provincie destinata. Frater etiam Reginus Ecclesie Vegei Selitanæ litteras ad parvitatem meam datas Crescentiani primæ sedis, ut ipse insinuat, Numidiarum, et Aurelii, coepiscoporum nostrorum, in quibus scriptis vestra mecum charitas recognoscit promississe eosdem, quod aut ipsi dignarentur venire, aut ad hoc concilium fuissent ex more destinaturi legatos: sed hoc quia minime factum videtur, diu se detineri de longinquo venientes legati Mauritanie Sitifensis non posse testantur; et ideo, fratres, si vestræ charitati videtur, litteræ fratrum nostrorum Byzacenorum, sed et breviarium, quod eidem epistolæ adjunxerunt, ad hunc cœtum corrogatum legantur, ut si qua forte illic movere charitatis vestræ animum possunt, in eodem breviario quæ diligentius fuerint animadversa, in melius reformatur. Hoc enim frater et coepiscopus noster primæ sedis, vir perspectus merito suæ gravitatis atque prudentiæ, Mizonius scribens ad meam parvitatem postulavit. Si ergo placet, quæ tractata sunt legantur, et singula a vestra charitate considerentur.

Quod nihil de Hipponensi concilio sit emendandum.

XXXIV. Epigonius episcopus dixit: In hoc bre-

A viario, quod decerptum est de concilio Hipponensi, nihil arbitramur esse emendandum, vel assuendum, nisi ut dies sanctæ Paschæ tempore concilii innovescat.

Ut episcopi, vel clerici, non facile filios suos emancipent.

XXXV. Ut episcopi, vel clerici, filios suos a sua potestate per emancipationem exire non sinant, nisi de moribus eorum fuerint, et de ætate securi, ut possint ad eos jam propria pertinere peccata.

Ut episcopi, vel clerici, non ordinentur, nisi omnes suos fecerint Christianos.

XXXVI. Ut episcopi, et presbyteri, et diaconi non ordinentur, priusquam omnes, qui sunt in domo eorum, Christianos catholicos fecerint.

B *Quod præter panem, et merum mixtum aqua, nihil in sacramentis offerri debeat.*

XXXVII. Ut in sacramentis corporis et sanguinis Domini nihil amplius offeratur, quam quod ipse Dominus tradidit, hoc est panis, et vinum aqua mixtum: primitiæ vero, seu mel, et lac, quod uno die solemnissimo in infantum mysterio solet offerri, quamvis in altari offerantur, suam tamen habeant propriam benedictionem, ut a sacramento dominico corporis et sanguinis distinguantur, nec amplius in primitiis offeratur quam de uvis et frumentis.

Ut clerici, vel continentes, ad virgines, vel viduas, non accedant.

XXXVIII. Clerici, vel continentes, ad viduas, vel virgines, nisi ex jussu vel permissu episcoporum aut presbyterorum non accedant: et hoc non soli faciant, sed cum clericis, vel cum his cum quibus episcopus aut presbyter jusserit, nec ipsi episcopi et presbyteri soli habeant accessum ad hujusmodi feminas, sed ubi aut clerici præsentibus sunt, aut graves aliqui Christiani.

Ut princeps sacerdotum non appelletur episcopus.

XXXIX. Ut primæ sedis episcopus non appelletur princeps sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid hujusmodi, sed tantum primæ sedis episcopus.

Ut clerici tabernas, nisi in peregrinis, non ingrediantur.

XL. Ut clerici, edendi vel bibendi causa, tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi.

Ut a jejuniis Deo sacrificia celebrentur.

XLI. Ut sacramenta altaris non nisi a jejuniis hominibus celebrentur, excepto uno die anniversario, quo cœna Domini celebratur; nam si aliquorum pomeridiano tempore defunctorum, sive episcoporum, sive cæterorum commendatio facienda est, solis orationibus fiat, si illi qui faciunt jam pransi inveniantur.

Ut in ecclesiis convivia minime celebrentur.

XLII. Ut nulli episcopi, vel clerici in ecclesia conveniantur, nisi forte transeuntes hospitiorum necessitate illic reficiant; populi etiam ab hujusmodi conviviis, quantum fieri potest, prohibeantur.

* Caret phrasis verbo, quo vox litteras regatur: forte substituendum legit. Edit.

De poenitentibus.

XLIII. Ut poenitentibus, secundum differentiam peccatorum, episcopi arbitrio poenitentiae tempora peccatorum, et ut presbyter inconsulto episcopo non reconciliet poenitentem, nisi absentis episcopi necessitate cogente. Cujuscunque autem poenitentis publicum et vulgatissimum crimen est, quod universam Ecclesiam commoverit, ante absidem manus ei imponatur.

De virginibus.

XLIV. Ut virginis sacrae, cum parentibus, a quibus custodiebantur, privatae fuerint, episcopi vel presbyteri, ubi episcopus absens est, providentia, gravioribus feminis commendentur, aut simul habitantes invicem se custodiant, ne passim vagando Ecclesiae ledant existimationem.

De aegrotantibus qui pro se respondere non possunt.

XLV. Ut aegrotantes qui pro se respondere non possunt, cum voluntatis eorum testimonium sui periculo proprio dixerint, baptizentur. Ut scenicis, atque histrionibus, caeterisque hujusmodi personis, vel apostaticis conversis vel reversis ad Deum, gratia vel reconciliatio non negetur.

De passionibus martyrum

XLVI. Liceat etiam legi passiones martyrum, cum anniversarii dies eorum celebrantur.

De parvulis qui apud Donatistas baptizati sunt.

XLVII. De Donatistis placuit ut consulamus fratres et sacerdotes nostros Siricium et Simplicianum de solis infantibus qui baptizantur penes eosdem, ne quod suo non fecerunt iudicio, cum ad Ecclesiam Dei salubri proposito fuerint conversi, parentum illos error impediatur ne promoveantur sacri altaris ministri.

Quibus insertis, Honoratus et Urbanus episcopi, legati provinciae Mauritaniae Sitifensis, dixerunt: Jam dudum, cum apud sanctitatem vestram allegarem scripta, dilati sumus ea contemplatione, quousque fratres nostri advenire possent de Numidia legati; sed quia non parvi dies sunt, quibus exspectari minime venerunt, ultra praetermittere, quae nobis mandata sunt a nostris coepiscopis non oportet; atque ideo, fratres, suggestionem nostram libenter admittite. De fide enim Niceni tractatus audivimus; verum est de sacrificiis inhibendis post prandium, ut a jejunis, sicut dignum est, offerantur, et tunc, et nunc firmam est.

De rebaptizationibus et reordinationibus, vel translationibus episcoporum.

XLVIII. Illud autem suggerimus mandatum nobis, quod etiam in Capuensi plenaria synodo videtur statutum, ut non liceat fieri rebaptizationes, reordinationes, vel translationes episcoporum. Nam Cresconius Villaregensi episcopus, plebe sua derelicta, Tabuniensem invasit Ecclesiam, et usque hodie commonitus, secundum quod statutum fuerat, relinquere eandem, quasi invasorat, plebem, contempsit. Adversus istum quae pronuntiata fuerant confirmata quidem audivimus; sed petimus, secundum quod nobis mandatum

A est, ut dignitati dare fiduciam quod, jam necessitate ipsa cogente, liberum nobis sit rectorem provinciae, secundum statuta gloriosissimorum principum, adversus illum adire, ut qui miti admonitione sanctitatis vestrae acquiescere noluit, et emendare illicitum, auctoritate judiciaria protinus excludatur. Aurelius episcopus dixit: Servata forma disciplinae, non aestimabitur appetitus, si a vestra charitate modeste conventus recedere detractaverit, cum fuerit, suo contemptu, et contumacia, faciente etiam auctoritate judiciaria, conventus. Honoratus et Urbanus episcopi dixerunt: Hoc ergo omnibus placet? Ab universis episcopis dictum est: Justum est, placet.

Quot episcopi ordinare episcopum debeant.

XLIX. Honoratus et Urbanus episcopi dixerunt: **B** Et illud nobis mandatum est, ut quia proxime fratres nostri Numidiae duo episcopi ordinare praesumpserunt pontificem, non nisi a duodecim censeatis celebrari episcoporum ordinationes. Aurelius episcopus dixit: Forma antiqua servabitur, ut non minus quam tres sufficiant, qui fuerint destinati ad episcopum ordinandum. Propterea, quia in Tripoli forte, et in Arzuge interjacere videntur barbarae gentes; nam in Tripoli, ut asseritur, episcopi sunt quinque tantummodo, et possunt forte de ipso numero vel duo necessitate aliqua occupari, difficile est enim ut de quolibet numero omnes possint occurrere; nunquid debet hoc ipsum impedimento esse ecclesiasticae utilitati? Nam et in hac Ecclesia, ad quam dignata est vestra sanctitas convenire, crebro ac pene per diem dominicam ordinandos habemus; nunquidam frequenter duodecim potero, vel decem, vel non multo minus advocare episcopos? sed facile est unum duos adjungere meae parvitati vicinos. Quapropter cernit mecum charitas vestra hoc ipsum observari non posse.

Quot addi debeant episcopi numero ordinatorum, si de ordinando episcopo fuerit contradicendum.

L. Sed illud est statuendum, ut quando ad eligendum episcopum convenierimus, si qua contradictio fuerit oborta, quia talia tractata sunt apud nos, non praesumant ad purgandum eum qui ordinandus est tres jam, sed postuletur ad numerum supradictorum unus vel duo, et in eadem plebe cui ordinandus est discutiantur primo personae contradicentium. **D** Postremo etiam illa quae objiciuntur pertractentur; et cum purgatus fuerit in conspectu publico, ita demum ordinetur. Si hoc cum vestrae sanctitatis animo concordat, roboretur vestrae dignationis responsione. Ab universis episcopis dictum est: Satis placet.

Ut de Ecclesia Carthaginis dies Paschae nuntietur.

LI. Honoratus et Urbanus episcopi dixerunt: Quoniam de commonitorio nostro omnia tractata noscuntur, addimus etiam de die Paschae nobis esse mandatum, ut de Ecclesia semper Carthaginensi, sicuti asolet, instruamur, et non sub angusto temporis spatio. Aurelius episcopus dixit: Si sanctitati vestrae videtur, quoniam nos spondidisse jam dudum meminimus, ut singulis quibusque annis ad tractandum con-

veniamus, et cum venerimus in unum, tunc divulgabitur sanctus Paschæ dies per legatos qui adfuerint concilio. Honoratus et Urbanus episcopi dixerunt: Nunc de præsentis cœtu petimus, ut litteris provinciam nostram de hac die informare dignemini. Aurelius episcopus dixit: Ita fiat necesse est.

De visitandis provinciis.

LII. Honoratus et Urbanus episcopi dixerunt: Et illud nobis verbo mandatum est, ut quia constitutum est in concilio Hipponensi singulas debere provincias tempore concilii visitandas esse, dignemini etiam, quod hoc anno secundum ordinem distulistis, vel alio anno Mauritaniam provinciam visitare. Aurelius episcopus dixit: Tunc de provincia Mauritaniam, propterea quod in finibus Africæ posita sit, nihil statuimus, siquidem vicinæ sunt barbarico; sed præstat Deus ut, ex abundantia non pollicentes, venire possimus ad vestram provinciam. Cogitare enim debetis, fratres, quia hoc sibi, et Tripolitani, et Arzugitani fratres poterant exigere, si ratio pateretur.

Ut diœceses, nisi ex consensu episcopi proprii, episcopum non accipiant.

LIII. Epigonius episcopus dixit: Multis conciliis hoc statutum a cœtu sacerdotali est, ut plebes quæ in diœcesibus ab episcopis retinentur, quæ episcopos nunquam habuerunt, non nisi cum voluntate ejus episcopi, a quo tenentur, proprios accipiant rectores, id est, episcopos. At vero quia nonnulli, dominatu quodam adepto, communionem fratrum abhorrent, vel certe, cum depravati fuerint, quasi in quadam arce tyrannica sibi dominatum vindicant, quod plerique tumidi, atque stolidi, adversum episcopum suas cervices erigunt presbyteri, vel conviviis sibi concinnantes plebem, vel certe persuasum maligno, ut illicito favore eosdem velint sibi collocare rectores; quod quidem insigne mentis tuæ tenemus votum, frater religiose Aureli, qui hæc sæpe oppressisti, non curando tales petitores; sed propter eorum malos cogitatus, et prave concinnata consilia hoc dico, non debere rectorem accipere eam plebem, quæ in diœcesi semper subjacuit, nec unquam proprium episcopum habuit. Quapropter si universo sanctissimo cœtui placet hoc, quod prosecutus sum, confirmetur. Aurelius episcopus dixit: Fratris et consacerdotis nostri prosecutioni non obsisto: sed hoc me et fecisse et facturum esse profiteor circa eos sane, qui fuerint concordēs, non solum circa Ecclesiam Carthaginensem, sed circa omne sacerdotale consortium. Sunt enim plerique conspirantes cum plebibus propriis, quas decipiunt, ut dictum est, earum scalpentes aures, blandi ad seducendum, vitiosæ vitæ homines, vel certe inflati, et ab hoc consortio separati, qui putant propriæ plebi incubandum, et nonnunquam conventi ad conciliam venire detrectant, sua forte ne prodantur flagitia metuentes. Dico, si placet, circa hos non tantum diœceses non esse servandas, verum et de propria Ecclesia, quæ illis male favorit, omnimodo adnitendum, ut etiam auctoritate publica rejiciantur, atque ab ipsis princi-

palibus cathedris removeantur. Oportet enim, ut qui universis fratribus, ac toto concilio inhæserit, non solum suam integro jure, sed et diœceses possideat. At vero, qui sibimet putant plebes sufficere, fraterna dilectione contempta, non tantum diœceses amittant, sed, ut dixi, etiam propriis publica careant auctoritate, ut rebelles Honoratus et Urbanus episcopi dixerunt: Summa provisio sanctitatis tuæ cohæsit mentibus singulorum, et puto, omnium responsione eaque prosequi dignatus es, roboranda. Universi episcopi dixerunt: Placet, placet.

Ut alienus clericus minime suscipiatur ab alio.

LIV. Epigonius episcopus dixit: In multis conciliis hoc statutum est, etiam nunc hoc confirmatum est a vestra prudentia, beatissimi fratres, ut clericum alienum nullus sibi præripiat episcopus præter ejus arbitrium, cujus fuerit clericus. Dico autem Julianum, qui ingratus est Dei beneficiis per meam parvitatem in se collatis, ita temerarium et audacem existisse, ut eum qui a me baptizatus est, cum esset puer egentissimus, mihi ab eodem commendatus, cumque multis annis a me aleretur atque incretaret, hunc, ut dixi, baptizatum esse in Ecclesia mea, per manum parvitalis meæ constat: idem in diœcesi Mappaliensi lector esse cœperat, imo annis ferme duobus legerat, nescio quo contemptu humilitatis meæ, idem Julianus eum arripuit, quem dicit quasi proprium civem sui loci Vazaritani, me inconsulto usurpare, nam et diaconum illum ordinavit: hoc si liceat, pateat hæc licentia nobis, beatissimi fratres, si minus, tam impudens cohibeatur, ne se misceat communioni cujusquam. Numidius episcopus dixit: Si non postulata neque consulta tua dignatione id videtur fecisse Julianus, judicamus omnes inique factum, atque indigne. Quapropter nisi idem Julianus correxerit errorem suum, et cum satisfactione eundem clericum, quem fuerat ausus ordinare, revocaverit tuæ plebi, contra statuta concilii faciens, contumaciæ suæ separatus a nobis, excipiet judicium. Epigonius episcopus dixit: Ætate pater, et ipsa promotione antiquissimus, vir laudabilis, frater et collega noster Victor vult hanc petitionem generalem omnibus effici.

Ut Carthaginensi episcopo unde voluerit clericum liceat ordinare.

D LV. Aurelius episcopus dixit: Sermonem meum admittite, fratres. Contingit nonnunquam, ut postulentur ab Ecclesiis, quæ præpositis egent, vel presbyteris, vel episcopis: et tamen memor statutorum id sequor, ut conveniam episcopum ejus, atque ei inculcem, quod ejus clericus a qualibet Ecclesia postuletur: sed forte in hodierno non reluctati sunt, et nequando contingat ut reluctentur, cum fuerint a me in hac causa postulati, quem scitis multarum Ecclesiarum, et ordinandorum curam sustinere. Justum est ergo, ut quemlibet consacerdotum conveniam cum duobus e consortio nostro, vel tribus testibus. Sin vero indevotus extiterit, quid censet charitas vestra faciendum? Ego enim cunctarum Ecclesiarum, dignatione Dei, ut scitis, fratres, sollicitudinem susti-

neo. Numilius episcopus dixit : Fuit semper hæc licentia huic sedi, ut unde vellet, et de cuius nomine fuisset conventus, pro desiderio cuiusque Ecclesiæ ordinare episcopum. Epigonius episcopus dixit : Bonitas sequestrat possibilitatem, minus enim præsumis, frater, cum te bonum et clementem omnibus præbes ; habes enim hoc in arbitrio, sed longe est ut satisfaciat personæ uniuscujusque episcopi in prima tantummodo conventione. Si autem quod licet huic sedi vindicandum sibi fuerit arbitratus, necesse habes tu omnes Ecclesias fulcire, unde tibi non potestatem damus, sed tuæ assignamus, ut liceat voluntati tuæ, et semper tenere quem voles, ut præpositos plebibus vel Ecclesiis non constituas, qui postulati fuerint, et unde volueris. Posthumianus episcopus dixit : Deinde, qui unum habuerit, nunquid debet illi unus presbyter auferri? Aurelius episcopus dixit : Sed episcopus unus esse potest, per quem dignatione divina presbyteri multi constitui possint, unus autem episcopus difficile invenitur constituendus. Quapropter si necessarium episcopatu quis habuerit presbyterum, et unum, ut dixisti, frater, habuerit, etiam ipsum ad promotionem dare debet. Posthumianus episcopus dixit : Ergo si habet alius abundantes clericos, debet mihi alia plebs subvenire? Aurelius episcopus dixit : Sane, quando tu Ecclesiæ alteri subveneris, persuadebitur illi qui plures habet clericos, ut unum tibi ordinandum largiatur.

Ut episcopi qui in diocesis fuerint ordinati diocesim sibi nullam vindicent.

LVI. Honoratus et Urbanus episcopi dixerunt : Audivimus constitutum ut dioceses non mereantur episcopos accipere, nisi consensu ejus sub quo fuerant constitutæ : sed in provincia nostra cum aliqui forte in diocesi, concedente eo episcopo, in cuius potestate fuerant constituti, ordinati sunt episcopi, etiam dioceses sibi vindicant, hoc et corrigi charitatis vestræ iudicio, et inhiberi de cætero debet. Epigonius episcopus dixit : Singulis episcopis servatum est quod decebat, ut ex massa diocesum nulla carperetur ut proprium episcopum habuisset, nisi ipse consensum adhibuisset concedendi. Sufficiat enim, si concesserit, ut eadem diocesis permissa, proprium tantum episcopum habeat, cæteras sibi non vindicent dioceses, quia exempta de fasce multarum sola meruit honorem episcopatus suscipere. Aurelius episcopus dixit : Non dubito charitati vestræ omnium placere eum qui in diocesi, concedente episcopo, qui matricem tenuit, solam eandem retinere plebem in qua fuerat ordinatus. Quoniam igitur universa arbitror fuisse tractata, si omnia cum animo vestro convenerunt, sermone vestro cuncta roborato. Universi episcopi dixerunt : Omnibus nobis hæc placuerunt, et hæc nostra subscriptione firmavimus, et subscripserunt. Aurelius episcopus Ecclesiæ Carthaginensis huic decreto consensit, et prælecto subscripsi. Similiter et cæteri episcopi subscripserunt.

In hoc concilio statutum est ut episcopi sine formata non navigent.

Cæsario et Attico vv. cc. cons., sexto cal. Julias,

A Carthagine, placuit ut nullus episcoporum naviget sine formata primatis. Gesta in authenticis, qui quæret, inveniet.

De concilio isto legati ad imperatorem infra scripti diriguntur episcopi.

Post consulatum gloriosissimi imperatoris Honorii Augusti IV et Eutychniani v. c., quinto cal. Maias, Carthagine, in secretario basilicæ restitutæ. In hoc concilio legationem susceperunt Epigonius et Vincentius episcopi, ut pro confugientibus ad ecclesiam, quocumque reatu involutis, legem de gloriosissimis principibus mereantur, ne quis eos audeat abstrahere.

In hoc concilio legatio destinatur ad Romanum et Mediolanensem episcopos, de parvulis qui apud hæreticos baptizati sunt, et ad imperatorem de idolorum reliquiis auferendis, et de aliis rebus quamplurimis.

Post consulatum Fl. Stilliconis v. c., xiv cal. Julias, Carthagine, in secretario basilicæ restitutæ. Cum Aurelius episcopus una cum coepiscopis suis consedisset, astantibus diaconis, Aurelius episcopus dixit : Ecclesiarum Dei per Africam constitutarum necessitates mecum optime novit charitas vestra, sanctissimi fratres, et quoniam præstitit Dominus, ut ex aliqua parte sancti cætus vestri esset congregata præsentia, videtur mihi ut has easdem necessitates, quas pro sollicitudine nostra indagare potuimus, in medium proferamus, quas cum approbaverit vestra sinceritas, sit consequens, eligendum esse unum a vestro numero consacerdotem, qui auxiliante Domino, et orationibus vestris, et has ipsas necessitates suscipere possit, et graviter peragendas implere, perrecturus ad transmarinas Italiæ partes, ut tam sanctis fratribus et consacerdotibus nostris, venerabili sancto fratri Anastasio, sedis apostolicæ episcopo, quam etiam sancto fratri Venerio sacerdoti Mediolanensis Ecclesiæ, necessitatem ipsam, ac dolorem atque inopiam nostram valeat intimare. Ex his enim sedibus hoc fuerat prohibitum, quod noverrim, communi periculo providendum, maxime quia tanta indigentia clericorum est, multæque Ecclesiæ ita desertæ sunt, ut ne unum quidem diaconum vel illiteratum habere reperiantur. Nam de cæteris superioribus gradibus et officiiis tacendum arbitror, quia, ut dixi, si ministerium diaconi facile non invenitur, multo magis superiorum honorum inveniri non posse certissimum est. Et quotidianos plancus diversarum pene emortuarum plebium jam non sustinemus : quibus nisi fuerit aliquando subventum, gravis nobis et inexcusabilis innumerabilium animarum pereuntium causa apud Deum mansura est.

Ut parvuli apud Donatistas baptizati in catholica Ecclesia clerici ordinentur.

LVII. Unde quoniam superiori concilio statutum esse mecum recognoscit unanimitas vestra, ut hi qui apud Donatistas parvuli baptizati sunt, nondum scire valentes erroris eorum interitum, et posteaquam ad ætatem rationis capacem pervenerunt, agnita veritate, falsitatem eorum abhorrentes, ad Ecclesiam Dei catholicam per universum mundum diffusam ordine

antiquo, per manus impositionem recepti sunt, debere talibus suscipiendum munus clericatus non impedire nomen erroris : cum veram Ecclesiam illorum putaverint ad fidem accedendo, et ibi Christo crediderint, et Trinitatis sacramenta perceperint, quæ omnia vera, et sancta atque divina esse certissimum est, et in his omnem animæ spem constitutam. Quamquam et hæreticorum præsumpta audacia, veritatis nomine palliata, hæc tradere audeat, quæ quoniam simplicia sunt, ut præmonet beatus Apostolus dicendo, « Unus Deus, una fides, unum baptisma, » et iterari non liceat, quod semel dare oportet, anathematizato nomine erroris recipiantur per manus impositionem in unam Ecclesiam, columbam, ut dictum est, et unam matrem omnium Christianorum, ubi omnia illa sacramenta salubriter, et æterna, et vitaliter accipiuntur : quæ perseverantibus in hæresi magnam damnationis pœnam conquirunt, ut quod eis in veritate ad æternam vitam consequendam esset luminosius, hoc in errore sit tenebrosius atque damnosius. Quod fugientes nonnulli, et matris Ecclesiæ catholice ubera cognoscentes, qui illa omnia sancta mysteria amore veritatis crediderunt, atque perceperunt, quibus sacramentorum rebus cum vitæ bonæ probitas accesserit, sine dubio ad officium clericatus tales esse applicandos, et maxime in tanta rerum necessitate, nullus est qui non concedat. Quamquam nonnulli ejusdem sectæ clerici cum plebibus, atque honoribus suis ad nos transire desiderent : qui amore honoris aut persuadent ad vitam, aut retinent ad salutem. Sed hoc majori fratrum supradictorum considerationi dimittendum censeo : ut prudentiori suo consilio nostræ suggestionis sermonem cum perpenderit, quid de hac re eis placeat, nos informare dignentur. Tantum de his, qui infantes baptizati sunt, satagimus, ut nostræ, si placet, in iisdem ordinandis consentiant voluntati. Omnia ergo, quæ superius comprehendimus, apud sanctos episcopos agenda esse mecum honorabilis fraternitas vestra perpendat. *De reliquiis idolorum, vel templis ab imperatoribus abolendis.*

LVIII. Instanti etiam aliæ necessitates a religiosis imperatoribus postulandæ : ut reliquias idolorum per omnem Africam jubeant penitus amputari : nam plerisque in locis maritimis, atque possessionibus diversis, adhuc erroris istius iniquitas viget : ut præcipiantur et ipsa deleri, et templa eorum, quæ in agris, vel in locis abditis constituta, nullo ornamento sunt, jubeantur omnimodo destrui.

Ut clerici de judicii sui cognitione non cogantur in publico dicere testimonium.

LIX. Petendum etiam, ut statuere dignentur : ut si forte in Ecclesia quamlibet causam jure apostolico Ecclesiis imposito agere voluerint, et fortasse decisio clericorum uni parti displicuerit, non liceat clericum in judicium ad testimonium devocari eum, qui cogitor, vel præsens fuit ; ut nulla ad testimonium dicendum ecclesiastici cujuslibet persona pulsetur.

* Legendum videtur *imposita pœna*, in ablativo casu. Edm.

De paganorum conviviis auferendis.

LX. Illud etiam petendum, ut quæ contra præcepta divina convivia multis in locis exercentur, quæ ab errore gentili attracta sunt, ita ut nunc a paganis Christiani ad hæc celebranda cogantur : ex qua re temporibus Christianorum imperatorum persecutio altera fieri occulte videatur : vetari talia jubeant, et de civitatibus, et de possessionibus impositam pœnam prohiberi : maxime cum etiam in natalibus martyrum per nonnullas civitates, et in ipsis locis sacris talia committere non reformident. Quibus diebus etiam, quod pudoris est dicere, saltationes sceleratissimas per vicus atque plateas exercent : ut matronalis honor, et innumerabilium feminarum pudor, devote venientium ad sacratissimum diem, injuriis lascivientibus appetatur : ut etiam ipsius sanctæ religionis pene fugiatur accessus.

De spectaculis, ut die dominico, vel cæteris sanctorum festivitatis minime celebrentur.

LXI. Nec non et illud petendum, ut spectacula theatrorum cæterorumque ludorum die dominica, vel cæteris religionis Christianæ diebus celeberrimis amoveantur, maxime quia sancti Paschæ octavarum die populi ad circum magis, quam ad ecclesiam conveniunt, deberi transferri devotionis eorum dies si quando occurrerint, nec oportere etiam quemquam Christianorum cogi ad hæc spectacula : maxime, quia in his exercendis, quæ contra præcepta Dei sunt, nulla persecutionis necessitas a quoquam adhibenda est : sed, uti oportet, homo libera voluntate subsistat sibi divinitus concessa. Corporatorum enim maxime periculum considerandum est, qui contra præcepta Dei, magno terrore coguntur ad spectacula convenire.

De clericis damnatis.

LXII. Et illud petendum, ut statuere dignentur : ut si quis cujuslibet honoris clericus judicio episcoporum quocumque crimine fuerit damnatus, non liceat eum sive ab Ecclesiis, quibus præfuit, sive a quolibet homine defensari, interposita pœna damni, pecuniæ, atque honoris, quo nec ætatem, nec sexum excusandum esse præcipiant.

De histrionibus Christianis factis.

LXIII. Et de his etiam petendum : ut si quis ex qualibet ludicra arte ad christianitatis gratiam venire voluerit, ac liber ab illa macula permanere, non eum liceat a quoquam iterum ad eadem exercenda reduci vel cogi.

De manumissionibus in ecclesia celebrandis, ab imperatore poscendum.

LXIV. De manumissionibus sane in ecclesia dicendis, si id nostri consacerdotes per Italiam facere reperiuntur, nostræ etiam erit fiducia istorum ordinem consequi : data plane licentia misso legato, ut quæcumque digna fide pro statu Ecclesiæ, et salute animarum agere potuerit, nos laudabiliter in conspectu Domini accepturos. Quæ omnia, si sanctitati vestræ placent, elicite : ut et meam suggestionem ratam esse vobis advertant, et nostram omnium cog-

sensionem sinceritas eorum libenter accipiat. Ab universis episcopis dictum est : Omnibus placent hæc, quæ injuncta sunt peragenda, et prædenter a tua sanctitate enarrata.

De Equitio damnato episcopo.

LXV. Aurelius episcopus dixit : Equitii etiam, olim merito suo episcopali sententia damnati, non arbitror prætereundam esse legationis causam : ut si forte eum in illis partibus repererit, sit eidem fratri nostro curæ pro Ecclesie statu quod oportuerit, vel ubi licerit, adversus eum peragere. Ab universis episcopis dictum est : Moltum placet et ista propositio : maxime cum olim damnatus sit Equitius, et ejus impudens iniquitudo pro statu et salute Ecclesie magis magisque ubique repellenda. Et subscripserunt. Aurelius episcopus Ecclesie Carthaginensis, huic decreto consensi, et prælecto subscripsi : similiter et ceteri episcopi subscripserant.

In hoc concilio litteræ leguntur Anastasii Romani Pontificis, de Donatistis catholicis episcopos admonentis.

Vincenio et Fravito vv. cc. cons. idus Septembris, Carthagine in secretario basilicæ restitutæ, cum in concilio congregati in Ecclesia Carthaginensi con-sedissemus ex Africanis omnibus provinciis episcopi, id est Aurelius ejusdem sedis episcopus cum collegis suis, quos eorum subscriptio manifestat : recitatis epistolis beatissimi fratris et consacerdotis nostri Anastasii, Ecclesie Romanæ episcopi, quibus nos paternæ et fraternæ charitatis sollicitudine ac sinceritate adhortatus est ut de hæreticorum et schismaticorum Donatarum insidiis, et improbitatibus, quibus Africanam Ecclesiam catholicam graviter vexant, nullo modo dissimulemus ; gratias agimus Domino nostro, quod illi optimo ac sancto antistiti suo tam piam curam pro membris Christi, quamvis in diversitate terrarum, sed in una compage corporis constitutis, inspirare dignatus est.

Ut cum Donatistis lenius agatur.

LXVI. Deinde pertractatis et consideratis omnibus, quæ utilitati Ecclesie convenire videbantur, annuente atque admonente spiritu Dei, eligimus cum memoratis hominibus, quamvis de dominici corporis unitate inquieta dissensione præcisis, leniter et pacifice agere : ut quantum in nobis est, omnibus qui eorum communione et societate irretiti sunt, per universas provincias Africanas penitus innotescat, quam miserabili errore devincti sunt : ne forte, sicut dicit Apostolus, nobis in mansuetudine corripientibus diversa sentientes, det illis Deus pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, et resipiscant de diaboli laqueis, captivati ab ipso in ipsius voluntatem.

De litteris mittendis iudicibus, ut ea quæ inter Donatistas et Maximianistas acta sunt, innotescant.

LXVII. Itaque placuit, ut ex concilio nostro litteræ darentur ad iudices Africanos, a quibus hoc peti congruum videretur, ut in hoc adjuvent communem matrem Ecclesiam catholicam, in quo episco-

palis auctoritas communiri in civitatibus potest, id est ut judiciaria potestate atque diligentia ex fide Christiana, quid gestum sit in omnibus locis, in quibus Maximianistæ basilicas obtinuerunt, qui ab eis schisma fecerunt inquirant, et gestis publicis, propter firmam notitiam omnibus necessariam, faciant inherere.

Ut clerici Donatarum in Ecclesia catholica suscipiantur in clero.

LXVIII. Deinde placuit, ut litteræ mittantur ad fratres et coepiscopos nostros et maxime ad sedem apostolicam, in qua præsidet memoratus venerabilis frater et collega noster Anastasius, quo noverit habere Africam magnam necessitatem, propter Ecclesie pacem, et utilitatem : ut ex ipsis Donatistis quicumque clerici correcto consilio ad catholicam unitatem transire voluerint, secundum uniuscujusque episcopi catholici voluntatem atque consilium, qui in eodem loco gubernat Ecclesiam, si hoc paci Christianæ prodesse visum fuerit, in suis honoribus suscipiantur, sicut prioribus ejusdem divisionis temporibus factum esse manifestum est. Quod multarum, et pene omnium Africanarum Ecclesiarum, quibus talis error exortus est, exempla testantur : non ut concilium, quod in transmarinis partibus de hac re factum est, dissolvatur, sed ut illud maneat circa eos, qui sic transire ad catholicam volunt, ut nulla per eos unitatis compensatio procuretur. Per quos autem vel omni modo perfici, vel adjuvari manifestis fratrum animarum lucris catholica unitas in locis in quibus degunt, visa fuerit, non eis obsit quod contra honores eorum, quamvis salus nulli iuterclusa sit, in transmarino concilio statutum est ; id est ut ordinati in parte Donati, si ad catholicam correcti transire voluerint, non suscipiantur in honoribus suis secundum transmarinum concilium : sed exceptis his, per quos catholice unitati consulitur.

Ut legatio ad Donatistas componendæ pacis gratia dirigatur.

LXIX. Deinde placuit, ut his peractis legati etiam prædicandæ pacis atque unitatis, sine qua salus Christiana non potest oblineri, e numero nostro ad ipsorum Donatarum, sive quos habent episcopos, sive ad plebes mittantur, per quos omnibus in notitiam perferatur, quam nihil habeant quod adversus Ecclesiam catholicam juste possint dicere : maxime, ut manifestum fiat omnibus, per gesta etiam municipalia, propter documentorum firmitatem, quid ipsi de Maximianistis schismaticis suis egerint : ubi eis divinitus demonstratur, si attendere velint, tam inique tunc illos ab Ecclesie unitate præcisos, quam inique nunc clamant a se Maximianistas schisma fecisse, ex quorum tamen numero quos jam plenarii concilii sui auctoritate damnaverant, in suis honoribus denuo receperunt, baptismum quem damnati et exclusi dederant, acceptaverunt : ut videant, quam stulto corde resistant paci Ecclesie toto orbe diffusæ, cum ista faciant pro parte Donati, neque se istorum, quos ita receperunt, communione, propter intuitum pa-

* Addendum videtur gratia vel causa, in ablativo casu. Eort.

cis, contaminari dicant, et nos condemnent, id est Ecclesiam catholicam, etiam in extremis terrarum partibus constitutam, per eorum communionem inquinatam, quos tunc accusantes convincere nequeunt.

Qui clerici ab uxoribus debeant abstinere.

LXX. Præterea, cum de quorundam clericorum, quamvis erga uxores proprias, incontinentia referretur: placuit, episcopos, et presbyteros, et diaconos secundum priora statuta etiam ab uxoribus continere; quod nisi fecerint, ab ecclesiastico removeantur officio. Cæteros autem clericos ad hoc non cogi, sed secundum uniuscujusque Ecclesiæ consuetudinem observari debere.

De his qui plebes proprias derelinquunt.

LXXI. Rursum placuit, ut nemini sit facultas, relicta principali cathedra, ad aliquam Ecclesiam in diocesi constitutam se conferre, vel in re propria diutius, quam oportet, constitutum, curam, vel frequentationem propriæ cathedræ negligere.

De infantibus baptizandis, quoties dubitatur utrum fuerint baptizati.

LXXII. Item placuit de infantibus, quoties non inveniuntur certissimi testes qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur, neque ipsi sunt per ætatem de traditis sibi sacramentis idonei respondere, absque ullo scrupulo eos esse baptizandos, ne ista præcipitatio eos faciat sacramentorum purgatione privari. Hinc enim legati Maurorum, fratres nostri, consuluerunt, quia multos tales a barbaris redimunt.

Diem Paschæ, die concilii nuntiandum.

LXXIII. Item placuit, ut dies venerabilis Paschæ formatarum subscriptione omnibus intimetur, dies vero concilii idem servetur, qui in Hipponensi concilio constitutus est, id est x cal. Septembris. Et scribendum ad singularum quarumque provinciarum primates, ut quando apud se concilium congregant, istum diem non impediunt.

Ne interveator episcopus cathedram*, ubi interveator est, sedeat.

LXXIV. Item constitutum est, ut nulli intercessori licitum sit cathedram cui intercessor datus est, quibuslibet populorum studiis vel seditionibus retinere: sed dare operam, ut intra annum eisdem episcopum provideat: quod si neglexerit, anno exempto interveator alius tribuatur.

De defensoribus Ecclesiarum ab imperatore poscendis.

LXXV. Ab imperatoribus, univrsis visum est, postulandam propter afflictionem pauperum, quorum molestiis sine intermissione fatigatur Ecclesia, ut defensores eis adversus potentias divitum cum episcoporum provisione delegentur.

De episcopis, qui ad concilia non occurrunt.

LXXVI. Item placuit, ut quotiescunque concilium congregandum est, episcopi qui neque ætate, neque ægritudine, neque aliqua graviore necessitate impediuntur, competenter occurrant, et primatibus suarum quarumque provinciarum intimetur, ut de uni-

versis episcopis vel duæ, vel tres turmæ fiant, ac jâ singulis turmis vicissim, quotquot electi fuerint, ad diem concilii instantissime occurrant. Quod si non potuerint occurrere, excusationes suas in tractatoria conscribant, vel si post adventum tractatoriæ aliquæ necessitates repente forsitan ortæ fuerint, nisi rationem impedimenti sui apud suam primatem reddiderint, Ecclesiæ suæ communionem debere esse contentos.

De Cresconio.

LXXVII. De Cresconio Villa-Regensi hoc omnibus visum est, ut hinc quoque primati Numidiæ intimetur, quo cognoscat memoratum Cresconium scriptis suis conveniendum esse, ut proximo universali Africano concilio suam præsentiam non differat exhibere: quod si venire contempserit, in se cognoscat sententiam promulgandam.

De Ecclesia Hipponensium Diæretorum.

LXXVIII. Rursum placuit, ut quoniam Hipponensium Diæretorum Ecclesiæ destitutio non est diutius negligenda, et Ecclesiæ ibi ab his retinentur, qui Equitii facinorosam communionem declinaverunt, missis ex præsentî concilio episcopis, Regino, Alypio, Augustino, Materno, Theasio, Evodio, Placiano, Urbano, Valerio, Ambivio, Fortunato, Quodvultdeo, Honorato, Januario, Apto, Honorato, Ampelio, Victoriano, Evangelo, et Rogatiano; conventis et correctis his, qui culpabili pertinacia fugam ejusdem Equitii expectandam putabant, cum omnium voto eis episcopus ordinetur. Si autem illi pacem considerare noluerint, non impediunt in eligendo ad ordinandum præposito utilitatem tanto tempore Ecclesiæ destitutæ.

De clericis qui intra annum causam suam agere non procuraverint.

LXXIX. Rursus constitutum est, ut quoties clericis convictis et confessis in aliquo crimine, vel propter eorum, quorum verecundiæ parcitur, vel propter Ecclesiæ opprobrium, ant insolentem insultationem hæreticorum atque gentiliū, si forte causæ suæ adesse voluerint, et innocentiam suam asserere, intra annum excommunicationis hoc faciant: si vero intra annum causam suam purgare contempserint, nulla eorum vox postea penitus audiat.

Ut de alieno monasterio susceptos, nec clericos liceat ordinare.

LXXX. Item placuit, ut si quis de alterius monasterio repertum vel ad clericatum promovere voluerit, vel in suo monasterio majorem monasterii constituerit: episcopus, qui hoc fecerit, a cæterorum communionem sejunctus suæ tantum plebis communionem contentus sit, et ille neque clericus, neque præpositus perseveret.

De episcopis qui hæreticos, vel paganos hæredes instituunt.

LXXXI. Item constitutum est, ut si quis episcopus hæredes extraneos a consanguinitate sua, vel hæreticos etiam consanguineos, aut paganos Ecclesiæ prætulerit, saltem post mortem anathema ei dicatur.

* Forte legendum in cathedra. Edit.

atque ejus nomen inter Dei sacerdotes nullo modo recitetur; nec excusari possit, si intestatus decesserit, quia utique debuit factus episcopus rei suæ ordinationem congruam suæ professioni nequaquam differre.

De manumissionibus.

XXCII. Item placuit, ut de manumissionibus in ecclesia celebrandis ab imperatore petatur.

De falsis memoriis martyrum.

XXCIII. Item placuit, ut altaria quæ passim per agros, et per vias, tanquam memoriæ martyrum constituuntur, in quibus nullum corpus, aut reliquie martyrum conditæ probantur, ab episcopis qui locis eisdem præsent, si fieri potest, evertantur: si autem hoc per tumultus populares non sinitur, plebes tamen admoneantur, ne illa loca frequentent, ut qui recte sapiunt, nulla ibi superstitione devincti teneantur, et omnino nulla memoria martyrum probabiliter acceptetur, nisi ubi corpus aut aliquæ reliquie sunt, aut origo alicujus habitationis, vel possessionis, vel passionis fidelissima origine traditur. Nam quæ per somnia et per inanes quasi revelationes quorumlibet hominum ubicunque constituuntur altaria, omnimodo reprobentur.

De idolorum reliquiis existipandis.

XXCIV. Item placuit ab imperatoribus gloriosissimis peti, ut reliquie idololatricæ non solum in simulacris, sed in quibuscunque locis, vel lucis, vel arboribus omnimodo deleantur.

Ut ab episcopo Carthaginiensi, cum opus fuerit, omnium episcoporum nomine dicentur et subscribantur epistole.

XXCV. Ab universis etiam episcopis dictum est, ut si quæ litteræ dictandæ in concilio placuerint, venerandus episcopus qui huic sedi præsidet, omnium nomine dicere et subscribere dignetur, in quibus etiam ad episcopos legatos, qui per provincias Africanas in causa Donatistarum mittendi sunt, placuit litteras dari tenorem mandati continentibus, quem non egrediantur. Et subscripserunt: Aurelius episcopus Ecclesie Carthagenensis huic decreto consensi, et præfecto subscripsi. Similiter et cæteri episcopi subscripserunt.

In hoc concilio præterita decreta firmantur.

Gloriosissimis imperatoribus Arcadio et Honorio Augustis v. cons., sexto cal. Septembris, in civitate Milevitana, in secretario basilicæ, cum Aurelius episcopus Ecclesie Carthagenensis in concilio universali consedisset, astantibus diaconis, Aurelius episcopus dixit: Quoniam Ecclesie sanctæ unum est corpus, omniumque membrorum caput est unum, factam est, volente Deo, et nostram infirmitatem juvante, ut ad hanc Ecclesiam veniremus, dilectionis et fraternitatis gratia invitati: unde quæso charitatem vestram, quia ita credendum est, quia noster accessus ad vos nec superfluous, nec insuavis est cunctis, ut consensus omnium vestrum manifestetur concordare complacitis decretorum quæ jamdudum vel in Hipponensi synodo firmata sunt, vel postmodum meliore concilio

A apud Carthaginem definita, nunc quoque nobis ex ordine recitentur. Tunc demum fraternitatis vestræ concordia luce clarior apparebit, si hæc quæ a nobis superioribus conciliis legaliter definita noscuntur, non solum consensu vestro his actis, verum et subscriptionibus manifestetis. Xantippus episcopus primæ sedis Numidiæ dixit: Credo quod omni fraternitati placuit et statuta sua manu confirmaverunt, subscribendo etiam nobis placere posse, et nostra subscriptione firmamus. Nicetius episcopus primæ sedis Mauritanie Sitifensis dixit: Quæ recitata sunt decreta, quoniam ratione non carent, et sunt approbata cunctis, etiam et meæ parvitati hæc placent, quæ quidem propria subscriptione firmabo.

De episcoporum ordine, ut qui posterius ordinati sunt, prioribus se non audeant anteferre.

B XXCVL. Valentinus episcopus dixit: Si permittit bonum patientiæ vestræ, prosequor ea quæ præterito tempore in Ecclesia Carthagenensi gesta sunt, et subscriptionibus fratrum firmata claruerunt, etiam nos hoc servaturos esse profiteor: sed illud scimus, inviolate semper mansisse ecclesiasticam disciplinam, ita ut nullus fratrum prioribus suis se aliquando auderet anteposere; sed officii charitatis id semper exhibitum est prioribus, quod in sequentibus gratanter semper acciperetur. Hunc ordinem jubeat sanctitas vestra melius vestris interlocutionibus roborari. Aurelius episcopus dixit: Non decuerat quidem ut hæc repeteremus, nisi forte existerent inconsiderate mentes quorundam, quæ ad hæc statuenda nostros acuerent sensus; sed communis hæc causa est, quam insinavit frater et consacerdos noster, ut unusquisque nostrum ordinem sibi decretum a Deo cognoscat, et posteriores anterioribus deferant, nec eis inconsultis aliquid agere præsumant. Qua de re dico, prout captus animi mei retinet, eos qui putaverint spretis majoribus aliquid præsumendum, competenter esse ab omni concilio coerceandos. Xantippus episcopus primæ sedis Numidiæ dixit: Audivit omnium fratrum presentia prosecutionem fratris et consacerdotis nostri Aurelii: quid ad hæc respondent? Datianus episcopus dixit: Quæ majorum decrevit sententia, nostro assensui mancipabuntur, ut quæ præteritorum concilliorum gestis tenentur Carthagenensis Ecclesie, nostra assensione plene apud omnes firmata teneantur. Universi episcopi dixerunt: Hic ordo et a patribus et a majoribus servatus est, et a nobis Deo propitio servabitur, salvo etiam jure primatus Numidiæ et Mauritanie.

De archivo et matricula Numidiæ.

Deinde placuit omnibus episcopis qui in hoc concilio subscripserunt, ut matricula et archivus Numidiæ, et apud primam sedem sit, et in metropoli, id est Constantina.

De Quodvultdeo episcopo.

XXCVII. De Quodvultdeo etiam Centuriensi, quoniam adversarius ipsius, cum se petisset introduci ad concilium nostrum, interrogatus, utrum cum eo vellet apud episcopos experiri, primo promiserat, et alia

die respondit hoc sibi non placere, atque discessit : placuit omnibus episcopis, ut nullus idem Quodvult-deo communicet, donec causa ejus, qualem potuerit, terminum sumat. Nam adimi ei episcopatum, antequam causæ ejus exitus appareret, nulli Christiano videri jure potuisset.

De Maximiano episcopo.

XXCVIII. De Maximiano autem Bagaiensi, et ad eum, et ad ipsam plebem placuit de concilio litteras dari, ut et ipse ab episcopatu discedat, et illi sibi alium requirant.

Ut episcopi qui ordinantur, ab ordinatoribus suis epistolæ accipiant, quæ diem et consulem præferant.

XXCIX. Deinde placuit, ut quicumque deinceps ab episcopis ordinantur per provincias Africanas, litteras accipiant ab ordinatoribus suis manu eorum subscriptas, continentes consulem et diem : ut nulla altercatio de posterioribus vel anterioribus oria-

De his qui vel semel in Ecclesia legerint, ab aliis non posse promoveri.

XC. Item placuit, ut quicumque in Ecclesia vel semel legerit, ab alia Ecclesia ad clericatum non teneatur. Et subscripserunt : Aurelius episcopus Ecclesiæ Carthaginensis huic decreto consensi, et prælecto subscripsi. Similiter et cæteri episcopi subscripserunt.

In hoc concilio quid egerint episcopi qui ad transmarina legati directi sunt, intimatur.

Gloriosissimo imperatore Theodosio Augusto et Rumorido v. c. cons., ix cal. Septembris, Carthagine, in basilica regionis secundæ, cum Aurelius episcopus in universali concilio consedisset, astantibus diaconis, Aurelius episcopus dixit : Exigente ratione fraternitas vestra a mea tenuitate ad hoc concilium congregata est; jamdudum enim, sicut vestra sanctitas recordatur, habito concilio destinavimus fratres nostros ad transmarina legatos, quos oportuit in cœtu sanctitatis vestræ perfunctæ legationis cursum narrare; et licet hesterno die de hac re considerentibus nobis præter gesta ecclesiastica diligentius quæ gesserint, tractaremus, hodie tamen oportet tractatum hesterni diei actis ecclesiasticis confirmari.

De episcopis provinciarum Africæ, qui non adsuerunt præsentis concilio.

Ordo itaque rerum deposcit, ut primitus de fratribus nostris et consacerdotibus, qui ad hoc concilium vel de Byzatio, vel certe de Mauritania convenerunt, quæramus, quemadmodum huic concilio decreverint interesse. Et offerentibus Philologio, Gesta, Venustiano, et Feliciano episcopis provinciæ Byzacenæ, legationis litteras, et recitatis, offerentibus etiam Luciano, et Sylvano legatis provinciæ Mauritaniæ Sitifensis legationis litteras, et recitatis, Aurelius episcopus dixit : Illorum scriptorum textus sociabitur gestis.

De episcopis Byzacenis.

Numidius episcopus dixit : Animadvertimus, fratres et coepiscopos nostros Byzacenæ provinciæ, et Mauritaniæ Sitifensis ad concilium destinasse legatos :

nunc quæramus, utrum legati Numidiæ advenerint, vel certe provinciæ Tripolitaniæ, vel Mauritaniæ Casariensis.

De episcopis Mauritaniæ Sitifensis.

Lucianus et Sylvanus episcopi, legati provinciæ Mauritaniæ Sitifensis dixerunt : Sero ad Casarienses fratres nostros tractoria venit, nam jam et illi venirent; tamen necesse est veniant, et confidimus de animis illorum, quia si quid in hoc concilio gestum fuerit, et ipsi sine dubio suos consensus adhibebunt.

De episcopis Numidiæ.

Alypius episcopus Ecclesiæ Tagastensis dixit : Nos quidem de Numidia venimus, ego et sancti fratres Augustinus et Possidius; sed de Numidia legatio mitti non potuit, quod adhuc tumultu tironum, episcopi propriis necessitatibus in civitatibus suis aut impediti, aut occupati sunt. Nam etiam tractoriam sanctitatis tuæ cum ad sanctum senem Xantippum deferrem, in præsentis tractatu hoc visum fuerat, ut concilium indiceretur, quod instructa legatio posset ad hoc concilium destinari; sed cum eum posterioribus litteris admonerem de impedimento tironum, ut superius dixi, rescriptis propriis excusavit. Aurelius episcopus dixit : Non dubium est, quod prædicti fratres et coepiscopi nostri Numidiæ, cum gesta concilii acceperint, et suos adhibebunt consensus, et in effectum deducere maturabunt, quæcumque in placitum venerint : cura ergo istius sedis hoc ipsum ut eis intimetur necesse est provideri.

De episcopis Tripolitaniis.

De Tripolitaniis vero fratribus nostris hoc potui condiscere, quod Dulcitium fratrem nostrum destinaverint legatum; sed quia non potuit occurrere, hoc asseveraverunt quidam filii nostri venientes de supradicta provincia, quod memoratus navi se commiserit, et credendum est accidisse nonnullam de tempestatibus moram, quæ retardaret ejus adventum : tamen etiam circa ipsos, si charitati vestræ placet, hæc forma servabitur, ut placita ad eosdem concilii transmittantur. Ab universis episcopis dictum est : Hæc, quæ statuit sanctitas tua, omnibus placent.

De conveniendis Donatistis.

XCL. Aurelius episcopus dixit : Quod in tractatum venit charitatis vestræ, puto hoc ecclesiasticis gestis esse firmandum. Professio enim vestra omnium hoc deprompsit, debere unumquemque nostrum in civitate sua per se convenire Donatistarum prepositos, aut adjungere sibi vicinum collegam, ut pariter eos in singulis quibusque civitatibus vel locis per magistratus vel seniores locorum convenient. Hoc si omnibus placet, edicatur. Ab universis episcopis dictum est : Omnibus placet, et omnes hac subscriptione nostra firmavimus. Petinus etiam, ut epistolis ad iudices de concilio mittendis, præ omnibus subscribat sanctitas tua. Aurelius episcopus dixit : Si videtur charitati vestræ, forma conventionis eorum recitetur, ut hunc tenorem prosecutionis omnes, si placuerit, teneamus. Ab universis episcopis dictum est : Recitetur. Lætus notarius recitavit.

Forma conventionis Donatistarum.

XCII. Ille episcopus Ecclesie illius dixit: Quid de auctoritate illius amplissimae sedis impetraverimus, petimus gravitatem vestram recitare, et gestis innecti, atque ut in effectum deduci jubeatis. Recitata autem jussione, atque actis innexa, ille episcopus Ecclesie catholicae mandatum sit ad Donatistas per vestram gravitatem perferendum, audire, et actis inserere, et ad eos perferre dignemini, eorumque responsionem rursus apud acta vestra nobis insinuare. Convenimus vos ex concilii nostri catholica auctoritate missi, de vestra corruptione gaudere cupientes, considerantes Domini charitatem, qui dixit: Beati pacifici, quia ipsi filii Dei vocabuntur, et admonuit per Prophetam etiam in his, qui dicunt se fratres nostros non esse, dicere nos debere, fratres nostri estis. Hanc ergo pacificam ex charitate venientem commotionem nostram contemnere non debetis: ut si quid veritatis habere vos arbitramini, non dubitetis asserere, id est, ut congregato vestro concilio defigatis ex vobis, quibus causam assertionis vestrae committatis: ut et nos possimus hoc facere, et etiam de nostro concilio deligantur qui cum eis quos delegeritis, constituto loco et tempore quidquid questionis est quod vestram a nobis separat communionem, cum pace discutiant, et tandem aliquando, adjuvante Domino Deo nostro, finem veterinosus error accipiat, ne propter animositatem hominum infirmas animae, et ignari populi sacrilega dissensione dispareant. Si enim hoc fraternae acceperitis, veritas facile dilucescet; si autem hoc facere nolueritis, diffidentia vestra facile innotescet. Cumque recitata esset, ab universis episcopis dictum est: Satis placet, hoc fiat. Et subscriperunt. Aurelius episcopus Ecclesiae Carthaginiensis huic decreto consensi, et praefecto subscripsi. Similiter et ceteri episcopi subscriperunt.

Hæc synodus adversus Donatistas legationem ad principem dirigit.

Gloriosissimo imperatore Honorio Augusto vi cons., xii cal. Julias Carthagine, in basilica regionis secundae. In hoc concilio legationem susceperunt Theasius et Evodius contra Donatistas, in quo concilio insertum est commonitorium quod ita se continet.

Quale commonitorium acceperunt legati contra Donatistas.

XCIII. Commonitorium fratribus Theasio et Evodio, legatis ex Carthaginiensi concilio ad gloriosissimos religiosissimosque principes missis, cum Domini auxilio piissimos imperatores adierint, ut eis insinuent.

Quemadmodum plena fiducia secundam superioris anni concilium Donatistarum praepositi actis municipalibus sunt conventi, ut si considerint de assertionibus suis, electis ex suo numero aliquibus idoneis, nobiscum pacifice conferrent, et mansuetudine Christiana, si quid veritatis tenerent, non ambigerent demonstrare, quo ita sinceritas catholica, quae jam pridem superioribus temporibus claruit, nunc quo-

A que per imperitiam vel pertinaciam resistentibus innotesceret: sed quia diffidentia premebantur, nihil pene ausi sunt respondere. Unde quia impletum est erga eos episcopale ac pacificum officium, et illi qui veritati respondere nequiverunt, ad immanes violentias sunt conversi; ita ut multos episcopos multosque clericos (ut de laicis taceamus) insidiis oppreserint, Ecclesias etiam aliquas invaserint, aliquas invadere pertentaverint: ipsorum jam clementiae est consulere, ut Ecclesia catholica, quae eos religioso utero in Christo genuit, et fidei firmitate nutrit, eorum etiam prospectione muniatur, ne temerarii homines; religiosis temporibus, infirmos populos terrendo praevaleant: quoniam seducendo depravare non possunt. Nota est enim, et saepe legibus conclamata Circumcellionum qua furum detestabilis manns: quae etiam ipsorum religiosissimorum supra principum frequentibus sanctionibus condemnata est, adversus quorum furorem possimus non insolita, nec a Scripturis sanctis aliena impetrare praesidia, quando apostolus Paulus, sicut in apostolorum Actibus fidelibus notum est, factiosorum conspirationem militari etiam submovit auxilio. Sed nos illud poscimus, ut catholicis Ecclesiis ordinum per civitates singulas, et vicinorum quorumque possessorum per diversa loca sine ulla dissimulatione tutio praebatur. Simul etiam petendum ut illam legem quae a religiose memoriae eorum patre Theodosio de auri libris decem in ordinatores vel ordinatos haereticos, seu etiam in possessores, ubi eorum congregatioprehenditur, promulgata est, ita deinceps confirmari praecipiant: ut in eos valeat, contra quos propter eorum insidias catholici provocati contestationem deposuerint, ut hoc saltem terrore a schismatica vel haeretica pravitate desistant, qui consideratione aeterni supplicii emendari corrigique dissimulant. Petendum etiam ut lex quae haereticis vel ex donationibus vel ex testamentis aliquid capiendi vel relinquendi denegat facultatem, ab eorum quoque pietate hactenus repetatur, ut eis relinquendi vel sumendi jus adimat, qui pertinaciae furore caecati in Donatistarum errore perseverare voluerint. Ceterum illis qui consideratione unitatis et pacis se corrigere voluerint, absque interdicto hujus legis capiendae haereditatis aditus pateat, etiamsi adhuc in errore haeretico constituti aliquid ante donationis vel haereditatis obvenit: his sane exceptis, qui lite pulsati putaverint ad catholicam transeundum, quia de talibus credibile est, non metu caelestis iudicii potius quam terreni commodi aviditate unitatem catholicam praeposuisse. Ad haec autem omnia praesidio opus est potestatum suarum quarumque provinciarum, sane pro utilitatibus Ecclesiae, quidquid intellexerint prodesse, agendi et imperandi liberam decernimus legationem. Illud praeterea tunc nobis placuit, ut litterae de cetero nostro ad gloriosissimos imperatores et eminentissimas potestates dirigantur: quibus instruantur omnium consensu ad beatissimum comitatum legatos a nobis esse directos. Sed quia fisdem litteris ab omnibus subscribi tardissimum est, nisi

singulorum subscriptionibus eadem epistolæ onerentur, petimus, frater Aureli, ut iisdem tua charitas nostro omnium nomine subscribere dignetur, et subscripserunt. Aurelius episcopus Ecclesiæ Carthaginensis, huic decreto consensi, et subscripsi: similiter et cæteri episcopi subscripserunt. Litteræ etiam ad iudices mittendæ sunt, ut donec Dominus legatos ad nos redire permittat, tuitionem per ordines civitatum, et possessores prædiorum Ecclesiæ catholicæ impertiant. Adjungendum etiam de Equitio, ut improbitas ejus, qua sibi jus sacerdotum improbissime vindicat, ab Hipponensi Diæretorum diœcesi secundum statuta imperatoria repellatur. Litteræ etiam ad episcopum Romanæ Ecclesiæ commendatione legatorum mittendæ sunt, vel ad alios, ubi fuerit imperator, et subscripserunt. Item Aurelius episcopus Ecclesiæ Carthaginensis huic decreto consensi, et præfecto subscripsi. Similiter et cæteri episcopi subscripserunt.

In hac synodo quæ statuta sunt brevis declarat annexus.

Stilicone iterum et Arthemio vv. cc. cons. x cal. Septembris Carthagine in basilica regionis secundæ. Hujus concilii gesta ideo non ex integro descripsi, quoniam magis ea quæ in tempore necessaria fuerunt, quam aliqua generalia, constituta sunt, sed ad instructionem studiosorum ejusdem concilii brevem digessi.

Brevis causarum.

XCIV. Ut libera legatio ab omnibus provinciis ad concilium dirigatur, ad Mizonium legati, et litteræ, propter liberam dirigendam legationem destinare præceptæ sunt: ut quia apud Carthaginem tantum unitas facta est, dentur etiam litteræ ad iudices: ut et aliis provinciis et civitatibus operam impendi jubeant unitati, et gratiarum actiones de Carthaginensi Ecclesia pro universa Africa de exclusionem Donatistarum cum episcoporum litteris ad comitatum mittantur. Recitatæ litteræ papæ Innocentii, ut episcopi ad transmarina pergere facile non debeant, quod hoc ipsum episcoporum sententiis confirmatur: ut propter gratiarum actionem et exclusionem Donatistarum duo clerici Ecclesiæ Carthaginensis ad comitatum mittantur.

In hoc concilio quædam de constitutis superioribus corriguntur.

Gloriosissimis imperatoribus Honorio VII et Theodosio II iterum Augustis cons. idus Junias Carthagine, in basilica regionis secundæ. Cum Aurelius episcopus una cum episcopis suis consedisset, astantibus diaconis, quoniam constitutum fuerat in concilio Hipponensi, ut singulis annis contraheretur concilium Africæ plenarium: non tantum hic apud Carthaginem, verum etiam per diversas provincias suo ordine, et hoc reservatum est, ut indicemus aliquando in Numidia, aliquando in Byzatio, atque hoc laboriosum omnibus fratribus visum est.

Concilium universale non nisi necessitate faciendum.

XCv. Placuit ut non sit ultra fatigandis fratribus

anniversaria necessitas, sed quoties exegerit causa communis, id est totius Africæ, undecunquæ ad hanc sedem de hac re datæ litteræ fuerint, congregandum esse synodum in ea provincia ubi opportunitas persuaserit: causæ autem quæ communes non sunt, in suis provinciis judicentur.

Ut ab electis iudicibus provocare non liceat.

XCVI. Si autem fuerit provocatum, eligat qui provocaverit iudices, et cum eo et ille contra quem provocaverit: ut ab ipsis deinceps nulli liceat provocare.

De legationibus diversarum provinciarum.

Cum universæ legationes diversarum provinciarum allegarentur, gratissime acceptæ sunt, id est Numidarum, Byzacenorum, Maurorum Sitifensium, itemque Cæsariensium, sed et Tripolitanorum.

De executoribus Ecclesiæ.

Placuit præterea ut executores in omnibus desideriis quæ habet Ecclesia quinque postulentur, qui in diversis provinciis impertiantur.

Ut ab imperatoribus postuletur advocatorum defensio pro causis Ecclesiæ.

XCvII. Placuit etiam ut petant ex nomine provinciarum omnium legati perrecturi, Vincentius et Fortunatianus a gloriosissimis imperatoribus: ut dent facultatem defensores constituendi scholasticos, qui in actu sunt, vel in munere defensionis causarum, ut more sacerdotum provincie, iidem ipsi qui defensionem Ecclesiarum susceperint, habeant facultatem pro negotiis Ecclesiarum, quoties necessitas flagitaverit, vel ad obsistendum obrepentibus, vel ad necessaria suggerenda, ingredi iudicum secretaria.

Ut sit legatio libera.

Placuit ut legationem liberam habeant ad comitatum missi delecti legati.

Protestatio Maurorum pontificum de Primoso.

Protestatos esse præterea Mauros Cæsarienses constat, Primosum per principales civitatis Thiganiensis conventum litteris eorum fuisse, ut secundum principalia scita, plenario concilio sui præsentiam faceret, et ut oportuit requisitus Primosus repertus non est, sicuti diaconi renuntiaverunt: sed quia poposcerunt iidem Mauri de plenario concilio oportere litteras destinari ad venerabilem fratrem seæm Innocentium, has placuit mitti, ut agnoscat requisitum Primosum in concilio, et minime fuisse repertum.

De plebibus quæ nunquam episcopos habuerunt.

XCvIII. Placuit et illud, ut plebes quæ nunquam habuerunt proprios episcopos, nisi ex concilio plenario uniuscujusque provincie et primatis, atque consensu ejus ad cujus diœcesim eadem Ecclesia pertinebat, decretum fuerit, minime accipiant.

De plebibus vel diœcesibus ex Donatistis conversis.

XCIX. Sane ut illæ plebes quæ conversæ sunt a Donatistis, et habuerunt episcopos sine dubio, inconsulto concilio habere mereantur: quæ autem plebes habuerunt episcopum, et eo defuncto volue-

rint non episcopum proprium habere, sed ad alicujus A episcopi diocesim pertinere, non eis esse denegandum. Nec non et illud suggestum est, quod plebes ante legem imperatoris de unitate latam quicumque converterentur episcopi ad catholicam, ipsi eas obtinere debeant: verum a lege unitatis, et deinceps, oporteat universas Ecclesias vindicare sibi episcopos catholicos eorum locorum, ad quae loca sub haereticis pertinebant vel conversorum ad catholicam, vel non conversorum haereticorum, et dioceses, et si qua forte sunt instrumenta Ecclesiae, vel ad ejus jus pertinentia. Qui vero aliqua usurpaverunt, post legem usurpata conventi restituant.

De suggestionem Laurentii episcopi.

C. Ad suggestionem vel postulationem episcopi B Laurentii, cum lecta fuisset scheda quam obtulit episcopus Placentinus, qui personam legati Numidiarum gestat, sententia ejusdem Placentini recitata est in conspectu episcoporum, et cum quaerentur hi quos adesse voluit a diaconis pro foribus, id est, veniores a nova Germania, ac minime invenirentur, secundo vel tertio requisiti: propterea censuit sanctum concilium ut litterae ad eundem senem Xantippum praerogentur, quo noverit voluntati plebis memoratae nullo modo injuriam episcopi succumbendum. Laurentius episcopus dixit: Quoniam requisiti sunt seniores a nova Germania secundo ac tertio, et non sunt inventi, quibus praecipuum erat a primato ut occurrerent ad venerabile concilium, quod nunc agitur idibus Junii, suam absentiam procurarunt: idcirco decernat ex hac re aliquid sanctitas vestra, ne sub molestia calumniae ipsorum innocens videar laborare: concilium sanctum statuit, debuisse quidem secundum censuram sacerdotalem ex hoc concilio adversus contumaces ferri sententiam: sed quia mansuetudo ecclesiastica servanda est in omnibus causis, promissae sunt litterae ad senem Xantippum, ut noverint iudices de concilio electos sine dilatione considerare debere in civitate Thubursicensi, ut negotio congruum adhibeatur examen. Laurentius episcopus dixit: Iudices peto sanctum senem Xantippum, sanctum Augustinum, Florentium, Theasium, Sansnium, Secundum, et Posidium, hos decerni mihi jubeatis. Sanctum concilium concessit iudices postulatos, reliquos autem iudices ad complendum numerum necessarios, eligentibus ipsis senioribus a nova Germania, senex Xantippus curavit decernere.

De pacificandis Ecclesiis Romana et Alexandrina.

CI. Placuit etiam ut de dissensione Romanae atque Alexandrinae Ecclesiae ad sanctum papam Innocentium scribatur, quo utraque Ecclesia intra se pacem, quam praecipit Dominus, teneat.

De his qui uxores, aut quae viros dimittunt, ut sic manent.

CII. Placuit ut, secundum evangelicam et apostolicam disciplinam, neque dimissus ab uxore, neque dimissa a marito, alteri jungatur, sed ita maneat, aut sibimet reconcilietur: quod si con-

temperint, ad poenitentiam redigantur, in qua causa legem imperialem petendam promulgari.

De precibus ad altare dicendis.

CIII. Placuit etiam hoc, ut preces quae probatae fuerint in concilio, sive praefationes, sive commendationes, seu manus impositiones, ab omnibus celebrentur, nec aliae omnino contra fidem praferantur, sed quaecumque a prudentioribus fuerint collectae dicantur.

De his qui publicorum judiciorum cognitionem ab imperatore poposcerint.

CIV. Placuit, ut quicumque ab imperatore cognitionem judiciorum publicorum petierit, honore proprio privetur: si autem episcopale iudicium ab imperatore postularit, nihil ei obsit.

De his qui, cum in Africa non communicant, voluerint trans mare subreperere.

CV. Quicumque autem non communicans in Africa, si in transmarinis ad communicandum obrepserit, jacturam clericatus excipiat.

Ut pergentes ad comitatum causam suam, vel Carthaginensi, vel Romano pontifici insinuare procurent.

CVI. Placuit, ut quicumque ad comitatum ire voluerit, in formata, qua ad urbis Romae Ecclesiam mittitur, intimetur: ut inde etiam ad comitatum formatam accipiat. Quod si accipiens ad Romam tantummodo formatam, et tacens necessitatem, quae ad comitatum illi pergendum est, voluerit etiam ad comitatum pergere, a communionem removeatur. Quod si ibi Romae ei repentina necessitas orta fuerit ad comitatum pergendi, alleget apud episcopum urbis Romae ipsam necessitatem, et de hoc scripta ejusdem Romani episcopi perferat. Formatae autem quae a primatibus vel a quibuscumque episcopis clericis propriis dantur, habeant diem Paschae: quod si adhuc ejusdem anni Paschae dies incertus est, ille praecedens adjungatur, quomodo solet post consulatum in publicis gestis ascribi. Placuit et illud, ut adversus Donatistas et paganos, vel eorum superstitiones, legati missi de hoc glorioso concilio, quidquid utile perviderint, de gloriosissimis principibus impetrent. Placuit etiam petita omnium episcoporum, ut epistolis omnibus de concilio dandis sanctitas tua sola subscribat. Et subscripserunt. Aurelius episcopus Carthaginensis huic decreto consensit, et praefecto subscripsi. Similiter et caeteri episcopi subscripserunt.

Concilium contra paganos et haereticos.

Basso et Philippo vv. cc. cons. xvi cal. Julius Carthagine, in secretario basilicae restituta. In hoc concilio legationem iterum suscepit Fortunatianus episcopus contra paganos et haereticos.

Item concilium contra paganos et haereticos.

Basso et Philippo vv. cc. cons. iii idus Octobris Carthagine, in secretario basilicae restituta. In hoc concilio susceperunt legationem Restitutus et Florentius episcopi contra paganos et haereticos eo tempore quo Severus et Macarius occisi sunt, et

propter eorum causam Evodius, Theasius, et Victor A
episcopi cæsi sunt.

Concilium de cognitione episcopi.

CVII. Gloriosissimis imperatoribus Honorio VII et
Theodosio III Aug. cons., XVII cal. Julias Carthagine
in basilica regionis secundæ. In hoc concilio placuit
ut non sibi unus episcopus vindicet cognitionem.
Gesta hujus concilii ideo non descripsi, quoniam pro-
vinciale, non universale celebratum est.

Concilium contra Donatistas.

Post consulatum gloriosissimorum imperatorum
Honorii VIII et Theodosii III Augg., XVIII cal. Julias
Carthagine in basilica regionis secundæ. In hoc concilio
legationem susceperunt contra Donatistas, Flo-
rentius, Possidius, Præsidius, et Benenus episcopi, B
eo tempore quo lex data est, ut libera voluntate
quæ cultum Christianitatis exciperet.

Concilium contra hæresim Pelagii et Cælestii.

CVIII. Gloriosissimis imperatoribus Honorio XII et
Theodosio IX Augg. cons., cal. Maias Carthagine
in secretario basilicæ Faustii. Cum Aurelius episcopus
universali concilio consedisset, astantibus diaco-
nis, placuit omnibus episcopis, quorum nomina et
subscriptiones inditæ sunt, in sancta synodo Cartha-
ginensis Ecclesiæ constitutis.

Quod Adam non sit factus a Deo mortalis.

CIX. Ut quicumque dicit Adam primum hominem
mortalem factum, ita ut sive peccaret sive non pec-
caret, moreretur in corpore, hoc est, de corpore
exiret, non peccati merito, sed necessitate naturæ, C
anathema sit.

Quod parvuli in peccatorum remissionem baptizentur.

CX. Item placuit, ut quicumque parvulos recentes
ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit in re-
missionem quidem peccatorum eos baptizari, sed
nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod la-
vacro regenerationis expiatur, unde sit consequens
ut in eis forma baptismatis in remissionem pecca-
torum non vera, sed falsa intelligatur, anathema sit.
Quoniam non aliter intelligendum est quod ait Apo-
stolus: Per unum hominem peccatum intravit in
mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes
homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt; nisi
quemadmodum Ecclesia catholica ubique diffusa
semper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei
etiam parvuli, qui nihil peccatorum in seipsos adhuc
committere potuerunt, ideo in peccatorum remissionem
veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione
mundetur, quod generatione traxerunt.

*Quod gratia Dei non solum remissionem tribuit pec-
catorum, sed etiam præstat adiutorium, ne pec-
cetur.*

CXI. Item placuit ut quicumque dixerit gratiam
Dei, qua justificatur homo per Jesum Christum Do-
minum nostrum, ad solam remissionem peccatorum
valere, quæ jam commissa sunt, non etiam ad adju-
torium ut non committantur, anathema sit.

Quod gratia Christi non solum scientiam tribuit quid

*agamus, sed etiam dilectionem nobis inspirat, ut
quod scimus implere valeamus.*

CXII. Item quisquis dixerit eandem gratiam Dei
per Jesum Christum Dominum nostrum propter hoc
tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per
ipsam nobis revelatur, et aperitur intelligentia man-
datorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare de-
beamus: non autem per illam nobis præstari, ut
quod faciendum cognoverimus etiam facere diliga-
mus atque valeamus, anathema sit. Cum enim dicat
Apostolus, Scientia inflat, charitas vero ædificat,
valde impium est ut credamus ad eam quæ inflat
nos habere gratiam Christi, ad eam quæ ædificat
non habere: cum sit utrumque donum Dei, et scire
quid facere debeamus, et diligere ut faciamus, ut
ædificante charitate scientia non possit inflare. Si-
cut autem de Deo scriptum est, Qui docet hominem
scientiam, ita etiam scriptum est, Charitas ex Deo est.

Quod sine Dei gratia nihil boni possimus implere.

CXIII. Item placuit ut quicumque dixerit ideo no-
bis gratiam justificationis dari, ut quid facere libero
jubemur arbitrio, facilius possimus implere per gra-
tiam, tanquam et si gratia non daretur, non quidem
facile, sed tamen possimus etiam sine illa implere
divina mandata, anathema sit. De fructibus enim
mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait, Sine
me difficilius potestis facere: sed ait, Sine me nihil
potestis facere.

*Quod non solum humilis, sed verax sanctorum vox ista
est, Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos
ipso seducimus.*

CXIV. Item placuit, quod ait sanctus Joannes
apostolus: Si dixerimus quia peccatum non habemus,
nos ipsos decipimus, et veritas in nobis non est,
quisquis sic accipiendum putaverit, ut dicat, propter
humilitatem oportere dici nos non habere pecca-
tum, non quia vere ita est, anathema sit. Sequitur
enim apostolus, et adjungit: Si autem confessi fue-
rimus peccata nostra, fidelis est et justus, qui re-
mittat nobis peccata, et mundet nos ab omni iniqui-
tate. Ubi satis apparet hoc non tantum humiliter,
sed etiam veraciter dici. Poterat enim Apostolus di-
cere: Si dixerimus, non habemus peccatum, nos
ipso extollimus, et humilitas in nobis non est: sed
cum ait, nos ipsos decipimus, et veritas in nobis non
est, satis ostendit eum qui dixerit se non habere
peccatum non verum loqui, sed falsum.

*Quod in oratione Dominica sancti pro se dicant,
Dimitte nobis debita nostra.*

CXV. Item placuit ut quicumque dixerit in ora-
tione Dominica ideo dicere sanctos, Dimitte nobis
debita nostra, ut non pro seipsis hoc dicant, quia
non est eis jam necessaria ista petitio, sed pro aliis,
qui sunt in suo populo peccatores, et ideo non dicere
unumquemque sanctorum, Dimitte mihi debita mea,
sed, Dimitte nobis debita nostra, ut hoc pro aliis po-
tius quam pro se justus petere intelligatur, anathema
sit. Sanctus enim et justus erat apostolus Jacobus,
cum dicebat: In multis enim offendimus omnes.
Nam quare additum est, omnes, nisi ut ista senten-

tia conveniret et psalmo, ubi legitur : Ne intres in judicio cum servo tuo, quoniam non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens : et in oratione sapientissimi Salomonis : Non est homo qui non peccavit; et in libro sancti Job : In manu omnis hominis signat, ut sciat omnis homo infirmitatem suam. Unde etiam Daniel sanctus et justus, cum in oratione pluraliter diceret : Peccavimus, iniquitatem fecimus, et cætera, quæ ibi veraciter et humiliter confitetur : ne putaretur, quemadmodum quidam sentiant, hoc non de suis, sed de populi sui potius dixisse peccatis, postea dixit : Cum orarem, et confiterer peccata mea, et peccata populi mei Domino Deo meo, noluit dicere peccata nostra, sed peccata populi sui dixit, et sua : quoniam futuros istos, qui tam male intelligerent, tanquam Propheta, prævidit.

Quod veraciter a sanctis dicatur, Dimitte nobis debita nostra.

CXVI. Item placuit ut quicumque ipsa verba Dominicæ orationis, ubi dicimus, Dimitte nobis debita nostra, ita volunt a sanctis dici, ut humiliter, non veraciter hoc dicatur, anathema sit. Quis enim ferat orantem, et non hominibus, sed ipsi Domino mentientem, qui labiis sibi dicit dimitti velle, et corde dicit, quæ sibi dimittantur, debita non habere?

De plebibus conversis a Donatistis.

CXVII. Item placuit, quoniam quidem ante aliquot annos in Ecclesia plenario concilio constitutum est ut quæcumque Ecclesiæ in diocesi constitutæ, ante leges de Donatistis latas, catholicæ facta sunt, ad eas cathedras pertineant, per quarum episcopos factam est ut catholicæ unitati communicarent : post leges autem, quæcumque communicaverunt, illæ pertineant quo pertinebant, cum essent in parte Donati. Sed quia multæ controversiæ postea inter episcopos de diocesisbus ortæ sunt, et oriuntur, quibus tunc minus videtur esse prospectum, nunc isto concilio sancto placuit ut ubicunque et catholica fuit, et pars Donati, et ad diversas cathedras pertinebant, quocunque tempore illæ unitas facta est vel facta fuerit, sive ante leges, sive post leges, ad eam cathedram pertineant ad quam catholica quæ jam ibi fuerat pertinebat.

De diocesisbus : qualiter eas dividant inter se episcopi tam catholici quam qui ex Donati parte conversi sunt.

CXVIII. Ita sane, ut si episcopus ex Donatistis ad catholicam unitatem conversus est, æqualiter inter se dividant eas quæ sic fuerint inventæ, ubi ambæ partes fuerunt, id est, ut alia loca ad illum, alia ad illum pertineant, ita ut ille dividat, qui amplius temporis in episcopatu habet, et minor eligat. Quod si forte unus fuerit locus, ad eum pertineat cui vicinior invenitur. Quod si ambabus cathedris æqualiter vicinus est, ad eum pertineat, quem plebs elegerit. Quod si forte antiqui catholici suum episcopum convulerint, et illi suum qui ex Donati parte conversi sunt, plurimum voluntas paucioribus præferatur. Si autem partes æquales sunt, majoris temporis epi-

A scopo deputetur. Si autem ita plurima loca inveniuntur, in quibus ambæ partes fuerunt, ut non possint æqualiter dividi, velut si impari numero fuerint, distributis eis locis qui parem habent numerum, quicumque locus remanserit, hoc in eo servetur, quod superius dictum est, cum de uno tractaretur loco.

Ut si quam diæcesim episcopus ab hæresi liberant triennio possederit, nullus eam repetat.

CXIX. Item placuit ut, etiamsi quisquam post leges aliquem locum ad catholicam unitatem converterit, si eum per triennium nemine repetente retinuit, ulterius ab eo non repetatur. Si tamen per ipsum triennium fuit episcopus qui posset repetere et tacuit, præjudicium patietur : si autem non fuit, non præjudicetur matrici, sed liceat, cum locus acceperit episcopum qui non habebat, ex ipso die intra triennium repetere. Itemque si fuerit episcopus ad catholicam ex Donati parte conversus, non ei præjudicet præfinitum tempus; sed ex quo die conversus est, habeat per triennium potestatem repetendi loca quæ ad ipsam pertinebant cathedram.

De his qui in plebes, quas ad se putant pertinere, in-conventis his a quibus tenentur, irruerint.

CXX. Item placuit, ut quicumque episcopi, plebes quas ad suam cathedram æstimant pertinere, non ita repetunt ut causas suas episcopis judicantibus agant, sed alio retinente irruerint, sive volentibus, sive nolentibus plebibus, causæ suæ detrimentum patiantur. Et quicumque jam hoc fecerunt, si nondum est inter episcopos finita contentio, sed adhuc inde contendunt, ille inde discedat, quem constiterit prætermisissis judiciis ecclesiasticis irruisse. Nec sibi quisque blandiatur, si a primate, ut retineat, litteras impetrarit, sed sive habeat litteras, sive non habeat, conveniat eum qui tenet, et ejus litteras accipiat, ut eum appareat pacifice tenuisse Ecclesiam ad se pertinentem. Si autem aliquam quæstionem retulerit, per episcopos judices causa finiatur : sive quos eis primates dederint, sive quos ipsi vicinos ex consensu elegerint.

De his qui plebes ad se pertinentes negligunt.

CXXI. Item placuit ut quicumque negligunt loca ad suam cathedram pertinentia, in catholicam unitatem lucrari, conveniantur a diligentibus vicinis episcopis, ut id agere non morentur. Quod si intra sex menses a die conventionis non effecerint, qui potuerit ea lucrari, ad ipsum pertineant. Ita sane, ut si ille ad quem pertinuisse videbantur, probare potuerit magis illius electam negligentiam ab hæreticis, ut impune ibi sint, et suam diligentiam fuisse præventam : ut eo modo ejus cura sollicitior velaretur : cum hoc judices episcopi cognoverint, suæ cathedræ loca restituant. Sane si episcopi inter quos causa versatur, diversarum sunt provinciarum, ille primas det judices, in cujus provincia est locus de quo contenditur. Si autem ex communi placito vicinos judices elegerint, aut unus eligatur aut tres, ut si tres elegerint, aut omnium sententiam sequantur, aut duorum.

Quod delectorum iudicium sententia sperni non debeat.

CXXII. A iudicibus autem quos communis consensus elegerit, non liceat provocare. Et quisquis provocatus reperitus fuerit per contumaciam nolle obtemperare iudicibus, cum hoc primæ sedis episcopo fuerit probatum, det litteras, ut nullus ei communicet episcoporum, donec obtemperet.

Ut si episcopus negligat suam diocesim, communione privetur.

CXXIII. Si in matricibus cathedris episcopus negligens fuerit adversus hæreticos, conveniatur a vicinis episcopis diligentibus, et ei sua negligentia demonstretur, ut se excusare non possit. Quod si ex die quo convenitur, intra sex menses, si in ejus provincia executio fuerit, et non eos ad unitatem catholicam convertendos curaverit, non ei communicetur, donec adimpleat. Si autem executor ad loca non venerit, non ascribatur episcopo.

De episcopis qui Donatistas communicasse mentiti fuerint.

CXXIV. Si autem probatum fuerit eum de communione illorum fuisse mentitum, dicendo eos communicasse quos eo sciente non communicasse commiserit, etiam episcopatum amittat.

De presbyteris et clericis, ut non appellent nisi ad Africana concilia.

CXXV. Item placuit, ut presbyteri, diaconi, vel cæteri inferiores clerici, in causis, quas habuerint, si de iudiciis episcoporum suorum questi fuerint, vicini episcopi eos audiant, et inter eos quidquid est finiant, adhibiti ab eis ex consensu episcoporum suorum. Quod si et ab eis provocandum putaverint, non provocent nisi ad Africana concilia, vel ad primates provinciarum suarum; ad transmarina autem qui putaverit appellandum, a nullo intra Africam in communionem suscipiatur.

De virginibus etiam minoribus velandis.

CXXVI. Item placuit, ut quicumque episcoporum necessitate periclitantis pudicitiae virginalis, cum vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur, vel si etiam aliquo mortis periculoso scrupulo compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his ad quorum curam pertinet, velaverit virginem, seu velavit intra viginti et quinque annos ætatis: non ei obsit concilium quod de isto annorum numero constitutum est.

Ne diutius episcopi teneantur in concilio, ternos ex se singularum provinciarum iudices eligant.

CXXVII. Item placuit, ne diutius universi episcopi qui ad concilium congregati sunt teneantur, ab universo concilio iudices ternos de singulis provinciis eligi, et electi sunt de provincia Carthaginensi, Vincentius, Fortunatianus, et Clarus; de provincia Numidia Alypius, Augustinus, et Restitutus; de provincia Byzacena, cum sancto sene Donatiano primate Cresconius, Joendus, et Æmilianus; de Mauritania Sitifensi Severianus, Asiaticus, et Donatus; de provincia Tripolitana Plautius, qui ex more legatus unus est missus, qui omnes cum sancto sene Aurelio uni-

versa cognoscant: a quo petit universum concilium, ut cunctis sive gestis quæ confecta jam sunt, seu epistolis ipse subscribat. Et subscripserunt. Aurelius episcopus Ecclesiæ Carthaginensis huic decreto consensit, et prælecto subscripsi. Similiter et cæteri subscripserunt.

Item huic concilio interfuit Ecclesiæ Romanæ legatio.

Post consulatum gloriosissimorum imperatorum Honorii XII et Theodosii VIII Augg., III kal. Junias, Carthagine in secretario basilicæ restituta. Cum Aurelius episcopus, una cum Faustino Ecclesiæ Potentinae, provinciae Italiae Piceni, legato Romanæ Ecclesiæ, Vincentio Culesitano, Fortunatiano Neapolitano, Mariano Uzipparensi, Adeodato Simidico, Pentadio Carpitano, Rufiniano Muzubensi, Prætextato Sicilibensi, Quodvultdeo Verensi, Candido Abbiritano, Galloniano Utiensi legatis provinciae Proconsularis, Alypio Thagastensi, Augustino Hipponensium Regionum, et Posidonio Calamensi legatis provinciae Numidiæ, Maximiano Aquensi, Jocundo Suffetulensi, et Hilario Horreocellorum legatis provinciae Byzacena, Novato Sitifensi, et Leone Mactensi, legatis provinciae Mauritaniae Sitifensis, Ninello Ruscurrensi, Laurentio Icositano, et Numeriano Rusguniensi legatis provinciae Mauritaniae Caesariensis, ab universali concilio iudicibus delectis, astantibus diaconis, consedisset, et quibusdam peractis, multi episcopi cæterorum peragendorum memorasse conquererentur sustinere non posse, et ad proprias Ecclesias festinarent, placuit universo concilio ut ab omnibus eligerentur de singulis quibusque provinciis, qui propter alia peragenda residerent. Et factum est ut hi adessent quorum subscriptiones eos adfuisse testantur.

Quod excommunicati ad accusationem admitti non debeant.

CXXVIII. Placuitque omnibus, quoniam superioribus conciliorum decretis de personis quæ admittendæ sunt ad accusationem clericorum jam constitutum est, et quæ personæ non admitterentur non expressum est, idcirco definimus eum rite ad accusationem non admitti, qui, posteaquam excommunicatus fuerit, in ipsa adhuc excommunicatione constitutus, sive sit clericus, sive laicus, accusare voluerit.

Quod servi et liberti, omnesque infames personæ non debeant accusare.

CXXIX. Item placuit ut omnes servi vel proprii liberti ad accusationem non admittantur, vel omnes, quos ad accusanda publica crimina leges publicæ non admittunt. Omnes etiam infamiae maculis aspersi, id est, histriones, ac turpitudinibus subjectæ personæ, hæretici etiam, sive pagani, seu Judæi: sed tamen omnibus quibus accusatio denegatur, in causis propriis accusandi licentia non neganda.

Ut qui unum crimen non probaverit, ad alterum admitti non debeat.

CXXX. Item placuit, quotiescumque clericis ab accusatoribus multa crimina obijciuntur, et unum ex

ipsis, de quo prius egerint, probare non valuerint, A ad cætera jam non admittantur.

Qui ad testimonium admittendi sunt.

CXXXI. Testes autem ad testimonium non admit- tendos, qui nec ad accusationem admitti præcepti sunt, vel etiam quos ipse accusator de sua domo produxerit. Ad testimonium autem intra annos 14 ætatis suæ non admittantur.

De episcopo qui excommunicat eum qui sibi soli crimen dicit esse confessum.

CXXXII. Item placuit ut, si quando episcopus dicit aliquem sibi soli proprium crimen fuisse confessum, atque ille neget, non putet ad injuriam suam episcopus pertinere quod illi soli non creditur, etsi scrupulo propriæ conscientiæ se dicit neganti nolle communicare.

Ut non temere quemquam communione privet episcopus.

CXXXIII. Quandiu excommunicato non commu- nicaverit suus episcopus, eidem episcopo ab aliis non communicetur episcopis: ut magis caveat episcopus ne dicat in quemquam quod aliis documentis convincere non poterit.

Aurelius episcopus dixit: Juxta statuta totius concilii congregati, et meæ mediocritatis sententiam, placet facere rerum omnium conclusionem: universi tituli designati, et digesti hujus diei tractatu, ecclesiastica gesta suscipiant; quæ vero adhuc expressa non sunt, die sequenti per fratres nostros Faustinum episcopum, Philippum, et Asellum presbyteros venerabili fratri et coepiscopo nostro Bonifacio rescribemus, et subscripserunt.

Aurelius episcopus, his gestis statutorum apud nos habitis subscripsi.

Valentinus primæ sedis episcopus provinciæ Numidiæ, his gestis subscripsi.

Faustinus episcopus Ecclesiæ Potentiæ provinciæ Piceni, legatus Ecclesiæ Romanæ, his gestis subscripsi.

Augustinus episcopus Hipponiensis, legatus provinciæ Numidiæ, his gestis subscripsi.

Possidius episcopus Calamensis, legatus provinciæ Numidiæ, his gestis subscripsi.

Vincentius Culusitanus, his gestis subscripsi.

Fortunatianus Neapolitanus, his gestis subscripsi. B

Pentadius Carpentanus, his gestis subscripsi.

Rufianus Maxensis, his gestis subscripsi.

Prætextatus Sicilibensis, his gestis subscripsi.

Quodvultdeus Verensis, his gestis subscripsi.

Candidus Germaniæ, his gestis subscripsi.

Maximianus Aquensis, his gestis subscripsi.

Jocundus Suffetulensis, legatus provinciæ Byzacænæ, his gestis subscripsi.

Maximinus, legatus provinciæ Byzacænæ, his gestis subscripsi.

Miltarianus Horreocellensis, legatus provinciæ Byzacænæ, his gestis subscripsi.

Novatus Sitifensis, legatus provinciæ ejusdem, his gestis subscripsi.

Niellus Ruserrianensis, legatus provinciæ Casariensis, his gestis subscripsi.

Laurentius Icositanus, legatus provinciæ Casariensis, his gestis subscripsi.

Numerianus Rusguriensis, legatus provinciæ Casariensis, his gestis subscripsi.

Leo Mootensis, legatus provinciæ Casariensis, his gestis subscripsi.

Alius Leo, legatus provinciæ Sitifensis, his gestis subscripsi.

Et cæteri episcopi 227 similiter subscripserunt.

Philippus presbyter, legatus Ecclesiæ Romanæ, his gestis a nobis recollectis subscripsi.

Asellus presbyter, legatus Ecclesiæ Romanæ, his gestis subscripsi, quæ per nos directa sunt.

B *Incipit epistola ab omni concilio Africano ad Bonifacium urbis Romæ episcopum, per Faustinum episcopum, Philippum, et Asellum presbyteros, legatos Ecclesiæ Romanæ, directa.*

CXXXIV. Domino beatissimo et honorabili fratri Bonifacio Aurelius, Valentinus primæ sedis provinciæ Numidiæ, et cæteri, qui presentes adfuimus, numero CCXVII ex omni concilio Africæ.

Quoniam Domino placuit ut de his quæ nobiscum egerunt sancti fratres nostri, coepiscopus Faustinus, et compresbyteri Philippus, et Asellus, non beatæ memoriæ episcopo Zosimo, a quo ad nos mandata et litteras attulerunt, sed tuæ venerationi, qui in ejus locum es divinitus constitutus, humilitas nostra rescriberet, ea breviter insinuare debemus, quæ utrumque concordia terminata sunt, nec ea quæ prolixis gestorum voluminibus continentur, in quibus, salva quidem charitate, non tamen sine parvo altercationis labore demorati sumus, ea gestis deliberantes quæ nunc ad causam pertinent. Quanquam et ille, si adhuc esset in corpore, hoc acciperet gratius, quod videret pacatis terminatum, domine frater.

C Apiarius presbyter, de cujus et ordinatione, et excommunicatione, et provocatione fuerat exortum non solum Siccensi, verum etiam totius Africanæ Ecclesiæ non leve scandalum, de omnibus erratis suis veniam petens communioni est restitutus. Prior autem coepiscopus noster Siccensis Urbanus, quod in eo corrigendum visum est, sine ulla dubitatione correxit. Quia vero paci et quieti Ecclesiæ non tantum ad præsens, sed etiam in posterum prospiciendum fuit, quoniam talia multa præcesserant, ut vel similia, vel etiam graviora deinceps præcaveri oporteret: placuit nobis ut de Siccensi Ecclesia, retento scilicet honore gradus sui, presbyter removeretur Apiarius, et accepto epistolio ubicunque alibi vellet et posset, presbyterii munere fungeretur. Quod eidem ipsi per litteras proprias postulanti sine difficultate concessimus. Sane priusquam hæc causa isto termino clauderetur, inter alia quæ diuturnis disceptationibus versabamur, quia ratio ipsa poscebat ut apud acta ecclesiastica, a fratribus nostris Faustino coepiscopo, et Philippo, et Asello compresbyteris quæreremus ut promerent quidquid eis nobiscum agendum fuisset injunctum. Nonnulla qui-

dem sine ullo scripto prosecti sunt verbis, sed cum il potius flagitaremus, quod in litteris ferrent, commonitorium protulerunt. Quod recitatum nobis, etiam gestis quæ secum ad vos deferunt, est allegatum. In quo eis quatuor quædam nobiscum ageuda mandata sunt, unum de appellationibus episcoporum ad Romanæ Ecclesiæ sacerdotem; alterum, ne ad comitatum episcopi importune navigent; tertium de tractandis presbyterorum et diaconorum causis apud finitimos episcopos, si a suis excommunicati peperam fuerint; quartum de Urbano episcopo excommunicando, vel etiam Romam vocando, nisi ea quæ videbantur corrigenda corrigeret. Quorum omnium de primo et tertio, id est, ut Romam liceat episcopis provocare, et ut clericorum causæ apud suarum provinciarum episcopos finiantur, jam priore anno etiam litteris nostris ad eundem venerabilis memorie Zosimum episcopum datis, insinuare curavimus, ut ea servare sine ulla ejus injuria paulisper sineremus, usque ad inquisitionem statutorum concilii Nicæni. Et nunc de tua poscimus sanctitate ut, quemadmodum ea apud Nicæam a Patribus acta vel constituta sunt, sic ea a nobis facta custodiri, et ibi apud vos ista quæ in commonitorio attulerunt, facias exerceri: id est, si episcopus accusatus fuerit, et judicaverint congregati episcopi regionis ipsius, et de gradu suo dejecerint eum, et appellasse videatur, et confugerit ad beatissimum Ecclesiæ Romanæ episcopum, et voluerit audiri, et justum putaverit ut renovetur examen, scribere his episcopis dignetur qui in finitima et propinqua provincia sunt, ut ipsi diligenter omnia requirant, et juxta fidem veritatis definiant. Quod si is qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua moverit episcopum Romanum, ut e latere suo presbyterum mittat, erit in potestate quod velit et quod æstimet. Et si decreverit mittendos esse qui presentes cum episcopis judicent, habentes auctoritatem ejus a quo destinati sunt, erit in suo arbitrio. Si vero crediderit sufficere episcopos ut negotio terminum imponant, faciet quod sapientissimo suo consilio judicaverit. Item de presbyteris et diaconis. Si episcopus quis iracundus (quod esse non debet) cito, aut aspere commoveatur adversus presbyterum sive diaconum suum, et exterminare eum de Ecclesia voluerit, providendum est ne innocens damnetur, aut perdat communio-

A sanctitate Romanæ Ecclesiæ præsentem, non sumus jam istum typhum passuri. Et servabuntur erga vos, quæ nobis etiam non disserentibus custodiri debeant. Cum fraterna charitate, quæ secundum sapientiam atque justitiam quam tibi donavit Altissimus, etiam ipse perspicias esse servanda, si forte aliter se habent canones concilii Nicæni. Quamvis plurimos codices legeremus, sed nusquam in Nicæno concilio, in Latinis codicibus legimus, quemadmodum in supradicto commonitorio, inde directa sunt. Tum quia hic in nullo codice Græco ea potuimus invenire, ex Orientalibus Ecclesiis, ubi perhibentur eadem decreta posse etiam authentica reperiri, magis nobis desideramus afferri. Pro qua re tuam quoque venerationem obsecramus, ut scribere etiam ipse digneris ad Mar-
B rum partium sacerdotes, hoc est Ecclesiæ Antiochenæ, Alexandrinæ et Constantinopolitanæ. Et si aliis etiam tuæ placuerit sanctitati, ut inde ad nos iidem canones apud Nicæam civitatem a Patribus constituti veniant, te potissimum hoc beneficium cunctis Occidentalibus Ecclesiis in Domini adjutorio conferente. Quis enim dubitet exemplaria esse verissima concilii Nicæni in Græcia congregati, quæ de tam diversis locis et de nobilibus Græcis Ecclesiis allata et comparata concordant? Quod donec fiat, hæc quæ in commonitorio supradicto nobis allegata sunt, de appellationibus episcoporum ad Romanæ Ecclesiæ sacerdotem, et de clericorum causis apud suarum provinciarum episcopos terminandis, nos usque ad probationem servaturos esse proletemur, et beatitudinem tuam ad hoc nos adjuturam in Dei voluntate confidimus. Cætera vero quæ in nostra synodo gesta vel firmata sunt, quoniam supradicti fratres nostri, Faustinus coepiscopus, Philippus, et Asellus presbyteri secum serunt, si dignatus fueris, tuæ nota facient sanctitati. Et alia manu: Dominus noster te nobis annis plurimis custodiat, beatissime frater. Subscripserunt quoque Alypius, Augustinus, Possidius, Marinus, et cæteri episcopi.

Incipiunt rescripta ad concilium Africanum Cyrilli Alexandrini episcopi, ubi authentica concilii Nicæni, translata de Græco per Innocentium presbyterum transmiserunt; quæ etiam epistolæ cum eodem concilio Nicæno per memoratum presbyterum Innocentium, et Marcellum subdiaconum Ecclesiæ Carthaginensis sancto Bonifacio episcopo Ecclesiæ Romanæ, sub die vi cal. Decembris sunt directæ.

D CXXXV. Dominis honorabilibus, sanctis fratribus coepiscopis, Aurelio, Valentino, sed et omni sanctæ congregationi in Carthaginensi synodo congregatæ, Cyrillus salutans in Deo charitatem vestram.

Scripta venerationis vestræ multam habentia querimoniam cum omni letitia per filium nostrum Innocentium presbyterum suscepi, quibus a nobis speratis ut de scrinio nostræ Ecclesiæ verissima exemplaria ex authentica synodo apud Nicæam civitatem, metropolim Bithyniæ, a sanctis Patribus constituta atque firmata, sub nostræ fidei professione vestræ dilectioni porrigamus. Unde, domini honorabiles fratres, salute præeunte Domino, necesse habui per harum latorem filium nostrum Innocentium presby-

terum, fidelissima exemplaria ex authentica synodo, in Nicæna civitate Bithyniæ habita, vestræ charitati dirigere. Quod et in ecclesiastica historia requirentes invenietis. De Pascha vero, ut scripsistis, nuntiamus vobis xvii cal. Majas nos futura indictione celebrare. Et alia manu; Deus et Dominus noster sanctam vestram congregationem custodiat, quod optamus, charissimi fratres.

Incipit epistola Attici episcopi Constantinopolitani ad eosdem.

CXXXVI. Dominis sanctis, merito beatissimis fratribus coepiscopis, Aurelio, Valentino, vel cæteris charissimis in synodo apud Carthaginem habita constitutis, Atticus episcopus.

Per filium nostrum Marcellum subdiaconum vestrum scripta vestræ dilectionis cum omni gratiarum actione suscepti, Domino gratias agens, quod merui tantorum fratrum benedictione perfrui, Domini beatissimi fratres, scripsistis sane, ut verissimos canones apud Nicæam civitatem, metropolim Bithyniæ, a Patribus constitutos sub fidei astipulatione dirigam. Et quis est qui communem fidem, vel statuta a Patribus firmata suis fratribus deneget? Qua de re per eundem filium meum Marcellum, subdiaconum vestrum, nimium festinantem, sicut statuti sunt in Nicæa civitate a Patribus canones, in integro, ut jussistis, direxi: petens ut pro me plurimum vestra sancta congregatio orare jubeat. Et alia manu: Deus noster sanctitatem vestram custodiat, quod optamus, sancti fratres.

Incipiunt exemplaria concilii Nicæni, directa sub die vi cal. Decembris, post consulatum gloriosissimorum imperatorum Honorii xii et Theodosii viii Augg., Bonifacio urbis Romæ episcopo.

CXXXVII. Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, visibilem, nec non et invisibilem creatorem. Et in unum Dominum nostrum Jesum Christum, Filium Dei, natum ex Patre unigenitum, hoc est ex substantia Patris, Deum ex Deo, tamen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natam, non creatum, ejusdem cum Patre substantiæ, per quem omnia facta sunt, caelestia et terrena, Qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit, et incarnatus est, et homo factus passus est. Et resurrexit tertia die, ascendit in cælum, venturus inde judicare vivos et mortuos: et in Spiritum sanctum. Eos vero qui dicunt, erat tempus quando non erat, et qui ex nihilo factum, vel ex alia substantia, vel essentia esse, aut mutabilem aut convertibilem Filium Dei dicunt, anathematizat catholica et apostolica Ecclesia.

Huic symbolo fidei etiam exemplaria statutorum ejusdem concilii Nicæni a memoratis pontificibus annexa sunt, sicut superius per omnia continentur: quæ nos hic iterum conscribi necessarium non esse credidimus.

Incipit epistola concilii Africani ad papam Cælestinum urbis Romæ episcopum.

CXXXVIII. Domino dilectissimo et honorabili fratri Cælestino Aurelius, Palatinus, Antonius, Tutus,

Servus dei, Terentius, Fortunatus, Martinus, Januarius, Optatus, Ceticus, Donatus, Theasius, Vinceatius, Fortunatianus, et cæteri, qui universali Africano concilio Carthaginis adfuimus.

Optaremus, si quemadmodum sanctitas tua de adventu Apiarii lætatos vos fuisse, missis per comprehylerum nostrum Leonem litteris intimavit: ita nos quoque de ejus purgatione hæc scripta cum lætitia mitteremus. Esset profecto et nostra et vestra modo alacritas certior, nec præpropere videretur, quæ adhuc de audiendo, quam de auditu præcesserat. Adveniente sane ad nos sancto fratre et coepiscopo nostro Faustino, concilium congregavimus, et credidimus ideo cum illo missum: quoniam sicut per ejus operam presbyterio ante redditus fuerat, ita nunc posset de tantis criminibus a Thabrænis objectis eo laborante purgari. Cujus tanta ac tam immania flagitia decursum nostri concilii examen invenit, ut et memorati patrociniū potius quam judicium, ac defensoris magis operam quam disceptatoris justitiam superarent. Nam primum, quantum obstiterit, omni congregationi diversas injurias ingerendo, quasi Ecclesiæ Romanæ asserens privilegia, et volens eum a nobis in communionem suscipi: quem tua sanctitas credens appellasse, quod probare non potuit, communioni reddiderat; quod minima tamen licuit, quod etiam gestorum melius lectione cognosces. Triduano tamen laboriosissimo agitato judicio, cum diversa eidem objecta afflictissimi quaereremus, vel moras coepiscopi nostri Faustini, vel tergiversationes ipsius Apiarii, quibus nefandas turpitudines oculere conabatur, Deus iudex justus, fortis et longanimis magno compendio resecevit. Tertiore quippe ac putidior obstinatione compressa, qua tantum lividum cœnum impudentia negationis volebat obruere, Deo nostro ejus conscientiam coarctante, et occulta quæ in illius corde tanquam in volutabro criminum jam damnabat etiam hominibus publicante, repente in confessionem cunctorum objectorum flagitiorum dolosus negator erupit. Et tandem de omnibus incredibilibus opprobriis utroneus se ipse convicit, atque ipsam quoque nostram spem, qua eum et credebamus et optabamus de tam pudendis maculis posse purgari, convertit in genitus, nisi quoniam istam nostram mœstitiam uno tantum solatio mitigavit, quod et nos labore diuturnioris quæstionis absolvit, et suis vulneribus qualemcunque medelam, etsi invita ac suæ conscientiæ reluctante confessione providit, domine frater. Præfato itaque debitæ salutationis officio, impendio deprecamur ut deinceps ad vestras aures hinc venientes non facilius admittatis, nec a nobis excommunicatis in communionem ultra velitis excipere: quia hoc etiam Nicæno concilio desinitum facile advertet venerabilitas tua. Nam et si de inferioribus clericis vel laicis videtur ibi præcaveri, quanto magis hoc de episcopis voluit observari, ne in sua provincia a communione suspensi a tua sanctitate præpropere vel indebite videantur communioni restitui! Presbyterorum quoque et sequentium clericorum improba

refugia sicut te dignum est, repellat sanctitas tua, A strum Faustinum, tanquam ex parte Nicæni concilii, quia et nulla Patrum definitione hoc Ecclesiæ derogatum est Africanæ: et decreta Nicæna, sive inferioris gradus clericos, sive ipsos episcopos suis metropolitans apertissime commiserunt; prudentissime enim iustissimeque viderunt [s. providerunt] quæcumque negotia in suis locis ubi orta sunt finienda. Nec unicuique providentiæ [s. provinciæ] gratiam S. Spiritus defuturam, qua æquitas a Christi sacerdotibus et prudenter videatur, et constantissime teueatur: maxime quia unicuique concessum est, si iudicio offensus fuerit cognitorum, ad concilia suæ provinciæ, vel etiam universale provocare. Nisi forte quisquam est qui credat unicuique posse examinis inspirare iustitiam, et innumerabilibus congregatis in concilium sacerdotibus denegare. Aut quomodo ipsam transmarinam iudicium ratum erit, ad quod testium necessariorum personarum vel propter sexum, vel propter senectutis infirmitatem, vel multis aliis impedimentis adluci non poterunt? Nam ut aliqui tanquam a tuæ sanctitatis latere militantes, nulla invenimus Patrum synode constitutum. Quia illud quod priorem per eundem coepiscopum mo-

strum Faustinum, tanquam ex parte Nicæni concilii, exinde transmisisti, in conciliis verioribus, quæ accipiuntur Nicæni, a sancto Cyrillo coepiscopo nostro Alexandrinæ Ecclesiæ, et a venerabili Attico Constantinopolitano antistite, ex authentico missis: quæ etiam ante hoc per Innocentiam presbyteram et Marcellum subdiaconum, per quos ad nos ab eis directa sunt, venerabilis memorie Bonifacio episcopo decessori vestro a nobis transmissa sunt, in quibus tale aliquid non potuimus reperire. Exsecutores etiam clericos vestros quibusque petentibus nolite mittere, nolite concedere, ne fumosum typhum sæculi in Ecclesiam Christi, quæ lucem simplicitatis et humilitatis diem Deum videre cupientibus præfert, videamur inducere: nam de fratre nostro Faustino (amato jam pro suis nefandis nequitiis de Christi Ecclesia dolendo Apollonio) securi sumus, quod eam probitate ac moderatione tuæ sanctitatis, salva fraterna charitate, ulterius Africa minime patiatur. Et alia manu: Dominus noster sanctitatem vestram ævo longiore orantem pro nobis custodiat, domine frater.

COLLECTIO

DECRETORUM PONTIFICUM ROMANORUM,

AUCTORE DIONYSIO EXIGUO.

LECTORI •

Hinc nove editioni Collectionis Canonum ecclesiarum Dionysii Exigui, ne quid veteri jurisprudentiæ canonicæ deesse videatur, subjunximus epistolam ejusdem Dionysii Exigui ad Julianum presbyterum tituli Sanctæ Anastasiæ, præfationis loco, suæ collectioni Decretorum Romanorum pontificum præfixam, quam nunc primam suo auctori restitutam, ex veteri cod. ms. summa eruditionis viri Jacobi Sirmondi! societatis Jæni presbyteri, cui acceptam refer, tibi datus cum indice tantum capitulorum, omnia Decretorum integris capitulis, quæ ex veteri codice Canonum Ecclesiæ Romanæ, qui Moguntiæ primum excusus est anno 1525, et postea Parisiis an. 1619, facile cuius fuerit repertore. Is vero est Julianus presbyter, qui subscripsit synodis Romæ celebratis, sub Felice papa, Dionysio et Siphido cons., hoc est anno Christi 488, et sub Symmacho, post consulatum Paulini, hoc est anno

C. 499. Quod hanc Dionysianam collectionem circa hæc tempora, post canonum Græcorum interpretationem, factam fuisse arguit. Continet autem Decretales epistolas Siricii, Innocentii, Zosimi, Bonifacii, Celestini, Leonis, Gelasii, et Anastasii, ab anno videlicet 585 ad annum 486, quas etiam recenset Cresconius in Breviario Canonico, et Leo IV papa, apud Gratianum can. de libellis dist. 20, et Hincmarus Rhemensis archiepiscopus, adversus Hincmarum Laudunensem episcopum, cap. 43. Et vero illa est collectio quam Zacharias papa, in epistola ad Pipinum majorem domus, et universis episcopis in regno Franciæ constitutis, LIBRUM DECRETORUM vocat, atque ex eo citat quosdam capitula Siricii, Innocentii, Leonis et Gelasii, Qua de re cum ampliorem tractationem paramus, illud hic de prima Decretalium pontificum Romanorum collectione breviter admonuisse duximus.

• Hæc Præfatio fuit præfixa a C. Justello collectioni Decretorum pontificum Romanorum, auctore Dionysio Exiguo, editæ anno 1643.

CATALOGUS PONTIFICUM ROMANORUM, QUORUM DECRETA IN HAC COLLECTIOE DIONYSII EXIGUI RECENSENTUR.

	AN. CHR.		AN. CHR.
SIRICIUS	385.	COELES TINUS	429.
INNOCENTIUS	404.	LEO I	441.
ZOSIMUS	417.	GELASIUS	492.
BONIFACIUS	419.	ANASTASIUS	498.